

Biyiluu bia Batumu

BIYILUU

Kotili a mukaanda

Mukaanda wa Biyiluu bia Batumu, ni mukaanda wa mioolo wa sonuu Luka. Mu mukaanda a nde wa tsiomi, Luka atsuuyi ndila mu idiingi kia Yiiisu, nha tsini a toto. Bu Yiiisu ayeni ku yula (1.1-11), Yiiisu a abwiba mu nyutu ya musunyi pe. Umatuu mu taanga dii, miyii mia nde a miabwimono nde mu misi mia musunyi pe. Mukaanda wa Biyiluu bia Batumu ni mukaanda wuli mu utsuu mu mbaandila libuundu la Kristo: Yiiisu li nha kati a lo mu Muheebili a nde wuli mu usala mu miyii mia nde.

Mialeeli Luka ni mandaa ma moonyi, nde amoni buni bwabandii libuundu la Kristo nha kati a Bayuudayo (na tumu Peetero). Lo labaandii ku ngaanda ya Yerusilemi nha kati a Bayuudayo, tumake nha kati a mangaanda ma babali a Bayuudayo pe. Ma ngaanda me ni ma: Antioki, Korinto na Filipi. Luka atsuu ka mu tumu Pawuli mu midieenge mia nde mia nziaabisi a ndaa yimbwe. Nde abwatsuu mu libuundu lilinyati labwaani na mapasi, na bu latuyi ubiingi mu mapasi maa, mu bweese ba Muheebili a Pfumu.

Mukaanda wu amweese umata mu mbaandili buni buli ndukisini a mandaa (1.8):

- Mbaandila libuundu la tsiomi, ku Yerusilemi, nha mbisi a nziendila Yiiisu ku yula (1.1—8.3)
- Ndaa yimbwe yatsiamii mu matsi ma bangoooyi (8.4—12.25),

- Ndaa yimbwe yatsiamii mu matsi ma mu mukoo a mubu wa Mediterane natee ku Looma, ngaanda a mutini Sezare (13.1–28.31).

Mu nzisili na mu tsuyili a batumu, ndaa yimbwe ya yabini mu tsi yoosi. Mu mioosi mii, batumu bamweesi Yiisu kwaa baata boosi. Muheebili akisalila batumu, mu uduku Yiisu mu nzisili na mu biyiluu bia nde. Mandaa moosi ma bali mu utsuu mu mukaanda wu, ni mali mu umweese mbaandila nziaabisi a ndaa yimbwe ya Yiisu, kwaa boosi nha tsina toto lili baata.

Lilasina la Muheebili wa Ngira

¹ Teofili, mu mukaanda a me wa tsiomi, me nasonii mioosi, mia baandii Yiisu uyiluu na uyiisi.

² Tswaamini a iluumbu ki nde ahaati ku yula, mu litu la Muheebili wa Ngira, ahi mandongi ma nde, kwaa batumu ba nde ba asioli.

³ Ku mbisi a likwa la nde, nde makulu amonii kwaa bo, ti nde li moonyi, mu biliimbi bialaa, nha mbisi a mapasi ma nde amoni. Mu maku mana ma biluumbu, nde amonii kwaa bo, na wabatsuyi mu mia tala Ipfumu kia Nziaambi.

⁴ Bu akidia na bo, nde wabaleeli ti: «A dipala mu ngaanda a Yeruselemi pe, ka dikebe lilasina la Taata, li beni diayuyi kwaa meeni.

⁵ Yowani abootii mu maamba, ka beni sa badi-bootuu mu Muheebili wa Ngira, nha mbisi a mwaana biluumbu hoolo.»

Yiisu ahaati ku yula

⁶ Batumu bakukini na Yiisu, bamufuuli: «Pfumu, buni mu taanga di we kaadiaasa ipfumu kia Iseraeli?»

⁷ Yiisu wabavutili: «A mia tala beni pe, mu uyaaba taanga di Taata akutu, mu litumu la nde makulu.

⁸ Ka beni sa diholo mifuri mia Muheebili wa Ngira ukaayira nha yulu a beni. Beni sa diba bambaangi ba me mu Yeruslemi, mu tsi ya Yuuda yoosi, na mu tsi ya Samaria, natee kwa suku tsi yoosi.»

⁹ Bu amani uleele maa, nde anaangii ku yula, na tuti lafuyi nde, nha misi mia bo.

¹⁰ Bu bakitala ku yula, ku Yiisu akiyene, babaala boolo bamonii kwaa bo, babalwaata bikutu biahembuu.

¹¹ Bo baleeli: «Basi Ngalili, mu ima dili mu uhama mu utala isooso ku yula? Yiisu wuu, wu Nziaambi anaangili ku yula nha kati a beni, sa avutuu weti bu beni dimoni nde mu uyene.»

¹² Bu basiisi mulaanda a Olive, mu iteesi kia helape kilometere mosi, bo bavutii ku Yeruslemi.

¹³ Bu batoori ku Yeruslemi, bo bahaati ku itsuru kia nzo kia ku yulu. Kuu, ku bali na ipfu kia uvuutunu, kwali: Peetero, Yowani, Yaakobi, Andere, Filipino, Toma, Baritelemi, Mataayi, Yaakobi mwaana Alife, Simooni muzeloti* na Yuuda mwaana Yaakobi.

¹⁴ Boosi mu itwaari bahami, mu likuundu, na Bakaasa na Mari nguu a Yiisu na baana banguu ba Yiisu.

Matiasi basooli nha mbuu a Yuuda

* **1:13 muzeloti** Mbiindili mukali a tsi, watoono tsi a nde, wu udwaanina tsi a nde.

¹⁵ Mu biluumbu bii, litaanga la babali bakukunu bali iteesi kia kama na maku moolo ma baata. Peetero atemini nha kati a baana ba nguu, na aleeli:

¹⁶ «Baana ba nguu ba me, aba bwafwaana ti ma Basonuu ma Ngira mayilimi mbii bwaleeli Muheebili wa Ngira, mu munywa a Daavidi, wa kwitsuu mu Yuuda. Ni nde wa kitii mubiti a baa, ba bakaangi Yiisu.

¹⁷ Nde beeri mosi mu litaanga la bisi, na nde asiali isala imoosi na bisi.

¹⁸ Bu amani usuumbu tsiee mu mboongo di bafuti nde diasumuu, nde apatii na moonyo apasii, na misopo mia nde miatsiamii.

¹⁹ Ndaa yii yayabini kwa baata boosi mu Yeruselemi. Ni mubuu tsiee yii bati yo mu ndaa a bo: “Akeledama” mbiindili ti “tsiee ya makila.”

²⁰ Ka basonuu mu mukaanda Mikuunga: “Nyaala nzo a nde yiba yi babwoongolo, na muutu so moosi a nyaala udiaala mu yo.” Na basonuu ka:

“Muutu mukimi aholo isala kia nde✧.”

²¹⁻²² Bwafwaana ti, mosi aba mbaangi itwaari na bisi, mu tsimbilili a Pfumu Yiisu mu babakwa. Muutu wuu afwaana uba wakidieenge na bisi, mu taanga dioosi di Pfumu Yiisu akiyene nha kula bisi, umatuu bu Yowani abootii Nde, natee mu iluumbu ki Nziaambi, anaangili Nde nha kati a bisi, mu uyene ku yula.»

²³ Bo batemisi na bamweesi baata boolo: Yoosefi wubakita Barisabase, uli kuumbu ya ubili Yusitusi, na Matiasi.

✧ 1:20 Mkg 69.26; 109.8

²⁴ Tumake bakuundi kwaa Nziaambi mbii bu: «Pfumu, we wayaaba mitimi mia baata boosi, mweese mu bo baboolo na we sioli,

²⁵ paa ti nde aholo mbuu mu isala kia batumu, yi Yuuda asiisi mu uyene ku mbuu yafwaana kwaa nde.»

²⁶ Bo bati ipaa nha kati a bo, na ipaa kiabwi nha yulu a Matiasi, wu babweesi nha tso a batumu kuumi na mosi.

2

Nzirili a Muheebili wa Ngira

¹ Iluumbu kia Pentekoti* bu kiatoori, babasa imiini mu Nziaambi bakukini nha mbuu mosi.

² Itsundu-a-tsundu, kele yamatii ku yula, weti iteembi kiamifuri, yaluusi nzo yoosi, yi bali badi-aala.

³ Ndimi weti Milee mia mbaa, diamonii kwaa bo, dio diakabii na diasutii nha yulu a mosi-mosi mu bo.

⁴ Bo boosi baluuli mu Muheebili wa Ngira, na bo babaandii mu utsuu mu ndimi, weti bu Muheebili aleeli kwaa bo mu uyaabisa.

⁵ Ku Yeruslemi kwali na Bayuudayo babali na likiinzi la Nziaambi, bamati mu matsi moosi.

⁶ Kele yii bu yayuyini, koongi a baata yakukini. Bo bakimii, mu ndaa muutu-muutu akiyuu bo, mu utsuu mu ndaa a nde ya bula.

⁷ Bo bapamii na bakimii, baleeli: «Baata ba boosi, a bali pe basi Ngalili?

* **2:1** *Pentekoti*Kwaa Bayuudayo, abeeru mukungi uba kikiinzi maku mataana ma biluumbu, nha mbisi a Paaka.

⁸ Ka buni muutu-muutu mu bisi, ali mu uyu bo mu utsuu mu ndaa a nde ya bula?

⁹ Nha kati a bisi uli na baata babamata ku Parte, ku Mede, ku Elami, na basi Mesopotami, na Yu-uda, na Kapadoki, na Ponte, na itinini kia Asia,

¹⁰ na Firingia, na Pamfili, na Ngipiti, na mu tsi ya Libi mu itinini ya Sireni, na babamati ku Looma,

¹¹ na Bayuudayo, na baata bakimi babakoto mu libuundu la bo, babali ku iduku kia Kerete na babali ku itinini kia Arabi. Ka bunu bisi dili mu uyu bo, bali mu utsuu mu mandaa ma bisi, mu biyiluu bi bibwe bia Nziaambi.»

¹² Bo boosi bakimii na mayele mawi bo. Baleel-isini nha kati a bo: «Ka maa-na-ma mbiindili ma?»

¹³ Ka ba bamosi basi saa, baleeli: «Maala ma bo bali mu ubaakolo.»

Peetero atsuuyi kwaa koongi

¹⁴ Peetero, atemini itwaari na batumu kuumi na mosi, anaangili ndaa, aleeli kwaa koongi: «Basi Yu-uda, na beni boosi babali mu udiaala mu Yeruse-lemi, “ditete matswi” mu manileele beni! Diyaaba ti:

¹⁵ Baata ba a bakolo pe weti bu beni dili mu utsimi, munda ti dikini mu nguungu ya wa mu ngwaali.

¹⁶ Ka ma ni maleeli mubili Yoweli:

¹⁷ “Mu biluumbu bia tsieelele, bu leeli Nziaambi: Me sa yitili Muheebili a me nha yulu ma nyutu ma baata boosi,

baana ba beni ba babaala, na ba Bakaasa sa babili, bafuru ba beni sa bamono mamono misi, na binunu bia beni sa bilooto manziori.

¹⁸ Ee, nha yulu a mabooyi ma me ma babaala na ma Bakaasa,

mu biluumbu bii, me sa yitili Muheebili a me, na bo sa babili.

19 Me sa mweese bimaanga mu yula, na biliimbi nha tsini a toto: makila, mbaa na tuti la luki.

20 Liyalila sa likituu pimisi, na tsuungi sa abeenge weti makila, tswaamina iluumbu kia Pfumu ito, iluumbu kii ki inene na kia kimi-kimi.

21 Ka, pasi nde wu ka abili kuumbu a Pfumu, sa ayobuu†.”

22 «Baata ba Iseraeli, diyuu bubwe mandaa ma: Yiisu musu Nazareti, muutu wuu wu Nziaambi atsindii kwaa beni mu sa mu litu bimaanga na biliimbi. Nde ayilii bio nha kati a beni weti bu beni bame diayiluu uyaaba.

23 Muutu wuu, wubayeelili weti bu ili kesili a Nziaambi, beni diamudusi, bu diahi muswa kwaa bangooyi mu ukomo nde nha muti wa kuruwa.

24 Ka Nziaambi wamusiimbili mu ba bakwa, bu wamukuuli mu mapasi ma likwa, munda ti likwa a lali na litu pe, la udiaasa nde.

25 Ka Daavidi aleeli munda nde: “Mu taanga dioosi, me nakimono Pfumu nha kulu a me, munda nde li nha koo kia me kia babaala, paa me hele uteete.

26 Ni mu buu, mutimi a me li mu uyaanga, na ndimuyimbi mu kinyi;

bumosi ka nyutu a me sa yiwuumu kutso ilimbisi.

27 Munda ti Pfumu, we a ubwoongolo pe muwu-umu a me ku tsi a babakwa; we awunyaala pe wa we wa Ngira amono mbolili.

† 2:21 Yoe 3.1-5.

²⁸ We amweesi me makuulu ma moonyi,
we Nziaambi sa luusu me mu kinyi bu we li it-
waari na me[‡].”

²⁹ «Baana banguu ba me, nyaalani me ndeele
kwaa beni na yaki-yaki, mu toono a kaa Daavidi,
ti nde akwi na badii, na ngili a nde yili nha kati a
bisi, natee iluumbu ki.

³⁰ Bu nde ali mubili, na ali ayaaba ti Nziaambi
alasini na alabi mukisi mu nde ti, mosi wa mu
likaanda la nde, sa adiaala nha yulu a mbata a
ipfumu kia nde,

³¹ Daavidi akwibili tsimbilili a Mesiya mu
babakwa, bu aleeli:

“Nde a bamubwongolo pe ku tsi a babakwa;
na nyutu a nde ayaboli pe mutso ngili[§].”

³² Yiisu wuu, wu Nziaambi usiimbili mu babakwa,
na bisi boosi dili bambaangi ba mamono misi.

³³ Nziaambi wamunaangili nha koo kia Nde kia
babaala. Na aholi kwaa Taayi, Muheebili wa Ngira
wu Nziaambi alasini. Yiisu ayitili Nde nha yulu
a bisi, mbii bu beni dili mu umono na uyuu mu
taanga di.

³⁴ Ka, Daavidi a ahaati pe ku mayula, bunu nde
aleeli:

“Pfumu Nziaambi aleeli kwaa Pfumu a me:
diaala nha koo kia me kia babaala,

³⁵ natee me nitsuusu mitaata mia we ku tsini a miili
mia we^{*}.”

³⁶ Ni mu buu, nzo a Iseraeli yoosi yafwaana
uyaaba bubwe ti Yiisu wu beni diakomi nha ku-
ruwa, Nziaambi biaalisi nde Pfumu na Mesiya!»

[‡] 2:28 Mkg 16.8-11. [§] 2:31 Mkg 16.10. ^{*} 2:35 Mkg 110.1.

³⁷ Bu bamana uyuu maa, bo bamoni pasi kutso mitimi, na baleeli kwaa Peetero na kwaa batumu ba bamosi: «Baana ba ngu, bisi buni diafwaana usa?»

³⁸ Peetero avutili aleeli kwaa bo: «Dikiingili mayele, disobo ndiaatili na muutu-muutu aholo libootuu mu kumbu a Yisu Kristo. Diyiluu buu paa Nziaambi asa masumu ma beni kolokolo, tu-make sadiholo bungori ba Muheebili wa Ngira.

³⁹ Ka lilasina la Nziaambi lili la beni, na baana ba beni, na bana boosi babali kula, ba Pfumu Nziaambi a bisi akaata mbili.»

⁴⁰ Peetero ayaabisi bo mandaa makimi ma malayi, mu uyuhusu na uhamisa bo, aleeli: «Diholo liyobolo, dipala kutso isieende ki ibi ki!»

⁴¹ Ba basiingi mandaa ma nde baholi libootuu, na mu iluumbu kii, helape mapfuundu matata ma baata, mafunisi kaba la baba sa imiini mu Nziaambi.

Moonyi a libuundu

⁴² Bo boosi bahami munziisili a batumu, mu itwaari, mu kabili a lipa na mu likuundu.

⁴³ Bo boosi bakimii, munda ti Nziaambi akiy-iluu bimaanga na biliimbi bialaa mu batumu.

⁴⁴ Boosi babasi imiini bali itwaari, na bakikaba bioosi biali na bo.

⁴⁵ Bo bayalii matsiee na mbahili a bo, na bakabi mboongo dii kwaa boosi, weti bwali manzala ma pasi muutu.

⁴⁶ Pasi iluumbu, bo bakihama mu ukukunu kutso lipaanga la Nzo a Nziaambi, na bakikaba lipa mu manzo na bakidia biloo mu kinyi na mu mutimi wa bwaasi.

⁴⁷ Bakibili Nziaambi na babayi bweese kwaa baata boosi. Na Pfumu akikweese pasi iluumbu, litaanga la baata ba bayobii.

3

Muutu wa ikata atemini

¹ Peetero na Yowani bayeni ku Nzo a Nziaambi, mu nguungu ya matata ku mbisi a nzanga mu likuundu.

² Kuu kwali na Baata babakibee baala limosi, wabutii ikata. Na bakisuusu nde pasi iluumbu, nha munywa a Nzo a Nziaambi, wu bubaata «wu-mubwe». Bo babeyi nde paa muutu wuu a loombo libaasila kwaa babakikoto kutso lipaanga la Nzo a Nziaambi.

³ Bu amoni Peetero na Yowani mu ukoto kutso lipaanga la Nzo a Nziaambi, wabaloombi libaasila.

⁴ Peetero na Yowani bamutali isooso, tumake Peetero wamuleeli: «Tala bisi.»

⁵ Muutu wuu atali bo bubwe, ka nde ali na ilimbisi kia ubaa iloo kwaa bo.

⁶ Ka Peetero aleeli kwaa nde: «Me a ndi na mboongo pe, me a ndi na woolo pe, ka ki me ndi na kio, me niha we kio: mu kuumbu a Yiisu Kristo musu Nazareti, temene na diaata!»

⁷ Bu wamukaangi mu koo kia babaala, nde wamutemisi. Nhaa na nhaa, miili na makere ma nde biahami.

⁸ Nhaa-na-tsi, nde adumii, atemini ayeeni, na akoti itwaari na bo kutso lipaanga la Nzo a Nziaambi, akiyene adumuu na abili Nziaambi.

⁹ Koongi yoosi yamoni nde bu akidiaata na bu akibili Nziaambi.

¹⁰ Bamuyaabi ti ni nde wakidiaala nha munywa a Nzo a Nziaambi, wu bubaata «wumubwe» mu uloombo libaasila. Baata bapamii na bakimii mu miayilimi mu ikata ki.

Nziisili a Peetero mutso Nzo a Nziaambi

¹¹ Bu nde ali keni a atakuu na Peetero na Yowani pe, koongi yoosi yakimii, yadumi tiini, yayeni ku peembi a bo, nha ipaangala ki bubaata «ipaangala kia Salomo».

¹² Peetero bu amoni buu, aleeli kwaa koongi: «Baata ba Iseraeli, mu ima beni dili mu ukimuu mu mandaa ma? Mu ima beni dili mu utala bisi isooso, weti so bisi ditemisi nde mu litu la bisi bameme, so a buu pe mu libweeye la bisi mu Nziaambi?

¹³ Nziaambi a Abraami, Nziaambi a Isaki, Nzi-aambi a Yaakobi, Nziaambi a bamwakaa ba bisi, abiingisi musiali a nde Yiisu. Beni diamuyeelili, na diamutuni nha kulu a Pilato, ka bunu nde ali na tsimi ya unyaala Nde.

¹⁴ Beni diatuni wa Ngira, wa Libweeye, na di-aloombi badipalisa mudusi.

¹⁵ Beni diadusi Pfumu a moonyi, ka Nziaambi wamusiimbili mu babakwa, bisi dili babaangi ba mamono misi.

¹⁶ Muutu wu beni dimono wu, na wu diayaaba beni, mu lituu la kuumbu a Yiisu, na mu imiini mu nde, abayi mifuri. Ni mu imiini mu Yiisu nde abeelii weti bu beni dili mu umono.»

¹⁷ «Ka baana ba nguu ba me, me tsimi ti kutso bundimbi beni na bapfumu ba beni diayilii buu.

¹⁸ Ka Nziaambi akuusi mi nde akwiyaabisa mu minywa mia mibili mioosi ti Mesiya a nde afwaana umono pasi.

¹⁹ Ni mu buu, dikiingili mayele, disobo biyiluu na divutuu kwaa Nziaambi, paa masumu ma beni banyaala.

²⁰ Diyiluu buu, tumake mataanga ma puumini sa mayira, na Pfumu sa atsinduu beni Yiisu ni Mesiya wubadilasini.

²¹ Mu taanga di, Nde afwaana udiaala ku yula, natee taanga di bioosi bikaaba bibinyatii, weti bu Nziaambi ayaabisi mu minywa mia mibili mia Ngira umatuu bele pe.

²² Mooso aleeli: “Pfumu Nziaambi a beni sa waditsinduu, mubili weti me, nha kati a baana ba nguu ba beni. Bubwe mu uyuu nde, mu moosi ma nde uleele.

²³ Ka pasi wu uhele uyuu mubili wuu, sa ba takala nde, nha kati a baana ba Nziaambi na sa badusu nde*.”

²⁴ Mibili mioosi, umatuu mu Samweli, na ba bayiri nha mbisi a nde, batsuyi ka mu ndaa biluumbu bii na bayaabisi bio.

²⁵ Beni dili baana ba mibili, na baana ba mutsii wu Nziaambi akuti na bakaa ba beni, bu aleeli kwaa Abraami: “Me sasieme bifuumbu bioosi nha tsini a toto mu baana ba we†.”

²⁶ Tsiomi mundaa a beni, Nziaambi atsinduu musiali a nde, mu ufulu beni muulu, paa muutu-muutu mu beni, amatuu mu ma mabi ma nde.»

4

*Peetero na Yowani nha kulu a pfuundu a ikuutu
kia Bayuudayo*

* 3:23 Ndi 18.15,18,19. † 3:25 Mba 22.18.

¹ Bu Peetero na Yowani bali keni mu utsuu kwaa koongi, bangaanga ba Nziaambi, mukuutu a bakebi ba Nzo a Nziaambi na Basaduki bayiri nha peembi a bo.

² Bo bakoli kesi mu ndaa nziisili a batumu boolo baa, yili mu uyaabisa ti Yiisu asiimbii mu likwa, mu nde babakwa utuu usiimbuu ka.

³ Bakaangi bo na baloosi bo mutso perese, mu ukebe iluumbu kia nha ngwaali munda ti bwisi ali bumayili.

⁴ Bunu, balayi mu ba bayuyi nziisili a batumu basiiri imiini mu Nziaambi. Na litaanga la baata lafuni mu iteesi kia helape mafuundu mataana.

⁵ Bukia ngwaali, bapfumu ba Bayuudayo, na bakuutu, na bayiisi ba Mikele, bakukini ku Yeruselemi.

⁶ Kwali Aana nguu a ngaanga a Nziaambi, itwaari na Kayifa, Yowani, Alekandere na boosi babutii mu kaanda la nguu a ngaanga a Nziaambi.

⁷ Babeyi Peetero na Yowani nha kulu a bo, na babafuuli: «Mu ki litu, so a buu pe, mu kuumbu a na, beni dibeelisi nde?»

⁸ Ka Peetero, bu aluuli mu Muheebili wa Ngira, wabaleeli: «Bapfumu ba koongi na bakuutu ba baata,

⁹ Bisi diyilii ndaa yimbwe kwaa ikata, na lolu baka mu ufuulu bisi manduru buni muutu wu abeeli.

¹⁰ Diyiluu uyaaba bubwe beni boosi na koongi a Iseraeli ti mu kuumbu a Yiisu Kristo musi Nazareti, wu beni diakomi nha muti wa kuruwa, na wu Nziaambi asiimbili mu babakwa, ni mu ndaa Nde, muutu wu atemini nha kulu a beni na ali polo.

¹¹ Ni mu ndaa Yiisu, ma basonuu ma Ngira mali mu uyaabisa:

“Manya li, beni batuungi ba manzo diabumi, ni lo limaakituu manya la tala, manya la ibwa*.”

¹² A uli na Liyobolo mu muutu mukimi pe, mu ndaa a uli pe na kuumbu kimi nha tsini a toto, yi Nziaambi aha kwaa baata, yi bisi dituu uyobuu.»

¹³ Bo bu bamoni ilimbisi kia Peetero na Yowani, ikuutu kia pfuundu a Bayuudayo kiakimii, ka bo bayaabi ti baata ba a bali na nziaabili pe. Bo balibili moonyi, ti Peetero na Yowani bali itwaari na Yiisu.

¹⁴ Ka bu bakimono muutu wa beelii atemene nha peembi a bo, a babayi ya uvutulu pe.

¹⁵ Bo batumi bo mu upala ku mbari. Bakuutu badiaali mu ukutu pfuundu,

¹⁶ baleelisini: «Ima diyiluu mu baata ba? Ka basi Yeruslemi boosi bayaaba ti imaanga ki, bo bayilii kio, na bisi a dituu utunu kio pe.

¹⁷ Ka mu ndaa ti, ndaa yii, ihele ubwayabina nha kati a koongi, diabalii mu ibaala kioosi, banyaala ubwatsuu mu kuumbu a Yiisu.»

¹⁸ Ni mu buu bo babati mbila, balii bo mu ibaala, mu uhele ubwatsuu na uyiisi mu kuumbu a Yiisu.

¹⁹ Peetero na Yowani bavutuli kwaa bo, baleeli: «Buni, leelani, so bwafwaana nha kiinzi kia Nzi-aambi, mu utumumu beni, na uhele utumumu Nziaambi? Dikengese bene bameme.

²⁰ Ka, bisi a dituu pe unyaala utsuu mu mi diamoni na mi diayuyi.»

²¹ Bakuutu ba Bayuudayo babwikwaamisa bo na babanyaali, kwa hele a ubaa toono ya

* **4:11** Mkg 118.22.

usieembe bo, mu ndaa koongi. Ka boosi bakibili Nziaambi mu maa mayilimi.

²² Muutu wuu, wabelii mu imaanga kii, ali alutu maku mana ma bilimi.

Likuundu la bangaa imiini

²³ Nha mbisi a unyaala bo, Peetero na Yowani bayeni kwaa banduu ba bo, na baleeli moosi ma banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba Bayuudayo baleeli kwaa bo.

²⁴ Bu bamani uyu maa, bangaa imiini boosi mu itwaari, banaangili ndaa kwaa Nziaambi mu likuundu na baleeli: «Pfumu, ni we ayilii yula, na tsi, na mubu na biloo bioosi bili mu bio,

²⁵ ni we atsuuyi mu Muheebili wa Ngira, mu munywa a Daavidi, kaa a bisi musiali a we, ti:
“Mu ima bifuumbu bia nha tsi bili mu unyingini? Mu ima makoongi ma baata makuti mapfuundu ma ibuu?

²⁶ Mitini mia tsi miayilimi mu mudiingi, na bapfumu bakukini, bavuutini nha mbuu mosi mu udwaanisa Pfumu, na Mesiya a Nde†.”

²⁷ Ka ni mubuu, mu ngwanya, Erode na Ponse Pilato bavuutini itwaari na bangooyi na koongi a Iseraeli mutso ngaanda yi, mu udwaanisa musiali a we wa Ngira, Yiisu wu we abiaalisi.

²⁸ Bo bayilii maa moosi, mu ukuusu moosi ma koo kia we na kesili a we biakwiyesene.

²⁹ Na mu taanga di, Pfumu, mono minhana mia bo mimibi, na ha muswa kwaa basiali ba we mu uyiisi mandaa ma we mu ibaala kioosi.

† 4:26 Mkg 2.1-2.

³⁰ Sibili koo kia we paa bimaanga na biliimbi biy-
ilimi mu kuumbu a Yiisu, musiali a we wa Ngira.»

³¹ Bu bamani ukuundu, mbuu yi bo bali bakukunu
yanyingini, boosi baluuli mu Muheebili wa Ngira:
na bayaabisi ndaa a Nziaambi mu ibaala kialaa.

Bangaa imiini bakabisini bibali na bio

³² Kaba la boosi babasi imiini, bali mutimi mosi
na matsimi mamosi. A so mosi pe nha kati a bo
wakileele ti mbayili a nde yili ya nde makulu, ka
bioosi biali bia itwaari.

³³ Mu lituu la mifuri batumu bakita imbaangi
kia tsimbilili a Pfumu Yiisu mu babakwa, na
bweese ba Nziaambi balaa bali nha yulu a bo
boosi.

³⁴ Nha kati a bo, a kwali muwele pe. Ka boosi ba
bali na matsie ma bo na manzo ma bo bayalii bio
na babeyi tala a bii bi bayalii,

³⁵ na basuusi mboongo nha miili mia batumu.
Na bakabi dio weti bwali manzala ma muutu-
muutu.

³⁶ Kwali na muutu mosi kuumbu a nde, Yoosefi
mulevita[‡] musi Kipiria wu batumu bakita ka
Barnaba, mbiindili ti «muutu uli mu uhamisa».
Muutu me mulevita[§].

³⁷ Nde ayalii tsiee a nde, abiti mboongo na asu-
usi dio nha miili mia batumu.

5

Anania na Safira

¹ Kwali baala limosi kuumbu a nde Anania,
itwaari na Safira mukari a nde, bayalii ka tsiee a
bo.

[‡] 4:36 Muutu me ali wa ifuumbu kia Levi. § 4:36 Luk 10.32.

² Bayuhisini nde na mukari a nde, mu uswee ndaamba a mboongo. Nha mbisi Anania abeyi diasiaali na asuusi dio nha miili mia batumu.

³ Peetero aleeli kwaa nde: «Anania, mu ima Saatina aluusi mutimi a we, paa we futu pia kwaa Muheebili wa Ngira, mu uswee ndaamba a mboongo di we ayaluu tsiee?

⁴ Tswaamina we uyaluu tsiee, we aba utuu ukebe yo, na nha mbisi a uyaluu yo, we aba utuu uyiluu mi we atoono mu mboongo. Buni we tsimi mu mutimi a we mu uyiluu ndaa ya pili yi? A kwaa baata pe we futi pia, ka kwaa Nziaambi.»

⁵ Bu Anania ayuyi mandaa maa, nde abwi nha tsi na akwi. Boomo balaa babwiili boosi ba bayuyi ndaa yii.

⁶ Bafuru batemini, badii mvuumbi matsaanda, bamubiti na bamudii.

⁷ Nha mbisi a manguungu helape matata, mukari a nde atoori nhaa, kwahele a uyaaba mialabii.

⁸ Peetero wamufuuli: «Leele me, mu tala yii beni diyaluu tsiee?» Nde avutili: «Ee, ni mu tala yii.»

⁹ Ka Peetero aleeli kwaa nde: «Mu ima beni diyuhisini, mu uwungusu Muheebili a Pfumu? Ka yaaba ti baa babayidii mulumi a we nha munywa a nzo bali, bo sababiti we ka!»

¹⁰ Nhaa-na-tsi, nde abwi nha miili mia Peetero, na akwi. Bafuru bu bakoti, bamubaasi akwa. Bayeni na nde na bamudii nha peembi a mulumi a nde.

¹¹ Boomo balaa babwiilili libuundu loosi, na boosi babayuyi mandaa maa.

Batumu bayilii bimaanga bialaa

¹² Batumu bayilii biliimbi na bimaanga bialaa nha tso koongi. Babasi imiini mu Yiisu boosi, bavuutini mu itwaari nha ipaangala kia Salomo.

¹³ A so muutu mukimi pe wasiayi uyavuutunu na kaba la babasi imiini, bunu koongi yakikiinzi bo kwala.

¹⁴ Koongi yalaa ya babaala na Bakaasa basi imiini mu Pfumu, na bakoti mu kaba la bo.

¹⁵ Mu toono yii, baata bakibee babeeri mu makuulu mamanene, na bakisuusu bo nha yulu a bikala na malaba, paa nha Peetero ulabuu, iziimi kia nde ifuu so ndila mosi mu bo.

¹⁶ Koongi a baata yamati mu mangaanda madiengelele Yeruselemi, babeyi babeeri na baata ba miheebili mimibi miakikwaamisa, na boosi babeelii.

Bakaangi batumu na babanyaali

¹⁷ Nguu a ngaanga na boosi bali na nde, na kaba la Basaduki, baluuli mu musoyi baholi kesili munda batumu.

¹⁸ Bakaangi bo na babaloosi mu perese.

¹⁹ Ka mu butsuu tumu a Pfumu adibili minywa mia perese, wabapalisi na wabaleeli:

²⁰ «Diyene dikoto kutso lipaanga la Nzo a Nzi-aambi, na dileele kwaa baata mandaa moosi ma moonyi wu munyatii.»

²¹ Bu bayuyi maa, bo bakoti mu lipaanga la Nzo a Nziaambi mu ngwaali a ngwaali na babaandii uyiisi.

Nguu a bangaanga a Nziaambi na boosi babali na nde, batumisi pfuundu a ikuutu kia Bayuudayo na mvuutini a bakuutu boosi ba Iseraeli, na batsindii baata mu uyaholo batumu ku perese.

²² Ka bakebi ba nzo a Nziaambi ba batsindii bu batoori, a babaasi pe batumu mutso perese. Bu bavutii, baleeli ma bamoni:

²³ «Bisi dimoni perese badibuu bubwe-bubwe, bakebi ba perese batemene nha minywa mia nzo a perese, ka bu diadibili, a diamono muutu so mosi ku kati pe.»

²⁴ Bu bamana uyu maa, mukuutu a bakebi ba Nzo a Nziaambi na banguu ba bangaanga, a bayaabi pe ima bafwaana usa mu bo, na basiayi uyaaba mima miabwiili batumu.

²⁵ Muutu mosi ayiyaabisa bo: «Diyuu! Baata ba beni dialooso mu perese, bali mu uyiisi baata kutso lipaanga la Nzo a Nziaambi.»

²⁶ Ni mu buu, mukuutu wuu na bakebi ba nde bayiholo batumu. Babiti bo buke-buke, mundaati bo bali na boomo ti koongi ayitete bo mamanya.

²⁷ Bu bayiri na bo, bo bamweese bo nha kulu a pfuundu a ikuutu kia Bayuudayo. Nguu a bangaanga wabafundisi,

²⁸ wabaleeli: «Bisi a dialii pe beni mu uyiisi mu kuumbu yii? Beni dimaluusu Yeruslemi mu nziisili a beni! Na beni ditooni unaa mafuumbu ma likwa la muutu wuu nha yulu a bisi.»

²⁹ Peetero na batumu bavutuli: «Bubwe mu utumumu kwaa Nziaambi, ka a kwaa baata pe.

³⁰ Nziaambi a bamwakaa ba bisi asiimbili Yiesu wu beni diadusi bu diamukomi nha muti wa kuruwa.

³¹ Nziaambi wamunaangili nha koo kia nde kia babaala, na wamubiaalisi weti Pfumu na Muvu-uyisi, paa aha kwaa baata ba Iseraeli kiingili a mayele, mu usobo ndiaatili, na baholo nyaalili a masumu.

³² Bisi dili bambaangi ba maa moosi, bisi na Muheebili wa Ngira wu Nziaambi ahi kwaa ba bubaatumumu nde.»

³³ Mu taanga di ikuutu ya pfuundu kiayuyi mii, babayi kesi, na babayi tsimi ya udusu batumu.

³⁴ Ka mosi mu Bafarisi, kuumbu a nde Ngamalieele, muyiisi a Mikele, wu baata boosi bakiki-inzi, atemini nha kati a pfuundu a ikuutu kia Bayuudayo, atumi bapalisa batumu mu mwaana a taanga hoolo.

³⁵ Tumake nde aleeli kwa koongi: «Baata ba Iseraeli, disa mayele mu mi diatsimi uyiluu mu ndaa a baata ba.

³⁶ Mu biluumbu biyoyi bi, wamonii muutu moosi wa kuumbu Teda, wakisaa umweese ti nde muutu wa liki-inzi; na baata balaa bamuduki, mu litaanga helape makama-mana ma babaala. Bamudusi, na boosi ba bali nha mbisi a nde batsiaamii, ndaa yii yawi.

³⁷ Nha mbisi a nde, kwamonii ka muutu mukimi wa kuumbu Yuuda musu Ngalili, mu biluumbu bia taangili a baata. Nde akoyi baata balaa nha mbisi a nde: nde ka akwi, na boosi ba bakiduku nde, batsiaamii.

³⁸ Mu taanga di, me nilee kwaa beni: ditakuu wa beni na baata ba, na diabanyaala. So ili matsimi na biyiluu bia imuutu, bio sa bisuku.

³⁹ Ka so bimati kwaa Nziaambi, beni a dituu udiimbisi bio pe. Disa mayele a diyadwaanisa pe Nziaambi!» Koongi yayuyi tsimi a Ngamalieele.

⁴⁰ Bo bati batumu mbili, babateti bikoti, na babalii mu uhele ubwatsuu mu kuumbu a Yiisu, na babanyaali.

⁴¹ Batumu basiisi pfuundu a ikuutu kia Bayuudayo, bayeni mu kinyi yoosi munda bwafwaana kwaa bo ti bamono pasi mu kuumbu a Yiisu.

⁴² Pasi iluumbu, kutso lipaanga la Nzo a Nziaambi na mutso manzo, bo bahami mu uyiisi na uyaabisa ndaa yimbwe ya Yiisu ni Mesiya.

6

Basooli baata tsaamba mu ubaasila batumu

¹ Mu biluumbu bii, bu litaanga la miyii lakipfunu, kaba la Bayuudayo lakitsuu ndaa ya basi Eleene, bakinhunhunu mu kaba la Bayuudayo bakitsuu ndaa a Baebeleo. Minhu-nhunu mi ali mu ndaa ti bakimeengele bakwiili ba bo, mu kabili a biloo bia pasi iluumbu.

² Batumu kuumi na boolo, batumisi koongi a miyii, na baleeli: «A bwafwaana kwaa bisi pe mu unyaala mandaa ma Nziaambi na mu ukaba bia udia.

³ Ni mu buu baana ba nguu, disoolo nha kati a beni babaala tsaamba, ba bali mu uta imbaangi ki ibwe mu bo, ba baluulu mu Muheebili wa Ngira na mu buyeri. Bisi sadiha bo mufunu wa ukaba biloo.

⁴ Bisi ni badili, sa dihama mu isala kia likuundu na kia uyiisi mandaa ma Nziaambi.»

⁵ Koongi yoosi yamoni kinyi mu matsimi maa. Bo basooli Estefano, muutu waluulu mu imiini mu Nziaambi na mu Muheebili wa Ngira, Filipino, Prokore, Nikanore, Timoni, Paremena na Nikola wa ku vulu la Antioki wakitii na akoti mu libuundu la Bayuudayo.

⁶ Ku mbisi atsolili, babamweesi kwaa batumu. Babakuundili na babanayi mioo.

⁷ Mandaa ma Nziaambi matsiaamii, na litaanga la miyii lafuni mawasa-mawasa mu vulu la Yeruselemi. Koongi yalaa ya bangaanga ba Nziaambi yasiiri imiini mu Yiisu.

Bakaangi Estefano

⁸ Estefano ali aluulu mu litu na mu bweese ba Nziaambi, akibayilu bimaanga na biliimbi bi binene, nha kati a koongi.

⁹ Mwaana kaba la Bayuudayo la nzo makutunu, yi bakita ti nzo a «baata ba bakuuli mu bukori» — bo boosi bali basi Kireni, basi Alekandere, basi Silisi, na baata ba ku itinini kia Asia — ni bo bakoti mu paa na Estefano.

¹⁰ Ka bo a batuyi ubiingi pe mu ndaa tsuyili ya buyeri yi Muheebili wa Ngira akiha kwaa Estefano.

¹¹ Ni mu buu, bo bahi mboongo kwaa baata paa baleele ti: «Bisi diayuu nde mu utuu Mooso na utsoro Nziaambi!»

¹² Bo batsindi baata boosi, na bakuutu ba Bayuudayo na bayiisi ba Mikele. Bo boosi bu bayiri, bakaangi Estefano na bamubiti nha kulu a pfu-undu a ikuutu kia Bayuudayo.

¹³ Bo babeyi bambaangi ba pia, ba baleeli: «Muutu wu li mu hama utsuwanga mandaa ma mabi mu Nzo abisi ya Ngira na mu mikele mia Mooso.

¹⁴ Na bisi diayuu nde mu uleele ti Yiisu musi Nazareti sa atsala Nzo ya Ngira, na sa asobo bukulu ba Mooso ba asiisi bisi.»

¹⁵ Boosi ba bali nha pfuundu a ikuutu kia Bayu-udayo misi mia bo miali miatala isooso nha yulu a Estefano. Mundaa ti bo boosi bamoni kiinzi kia nde kiali imaaafwaanina weti kia Tumu a Nzi-aambi.

7

Mandaa matsuyi Estefano

¹ Nguu a bangaanga ba Nziaambi afuuli nde: «Ma bali mu uleele mu we magwanya?»

² Estefano avutili: «Baana banguu ba me na bataayi ba me, diyuu me bubwe! Nziaambi wa buzitu amonii kwaa Abraami, kaa a bisi a beni mu taanga di nde ali ku itinini kia Mesopotami, tswaamina nde uyadiaala ku ngaanda a Arana.

³ Na Nziaambi aleeli kwaa nde: “Pala mu tsi a we, na mu kaanda la we, na yene ku tsi yi me kaamweese we*.”

⁴ Ni mu buu nde apali mu tsi a basi Saledeni, na ayidiaala ku Arana. Tumi nha mbisi a likwa la taayi a nde, Nziaambi wamubiti umatuu ku vulu la Arana natee ku tsi yi beni dili mu udiaala lolo li.

⁵ Nziaambi a ahi nde imbisi mu tsi yii pe, a so mwaana ibari kia toto kia ikee pe. Ka Nziaambi wamusi lilasini li: “Me sa ha we tsi yi, na yo sa yiba yawe natee bateeri ba we nha mbisi a we.” Ka bunu mu taanga dii, nde ali keni mwaana pe.

⁶ Nziaambi aleeli kwaa nde: “Baana ba we na bateeri ba we sa badiaala ku tsi ya bumweenyi. Kuu bo sa baba mu bukori na sa bamweese bo pasi mu tsitsi a makama-mana ma bilimi.”

* 7:3 Mba 12.1.

⁷ Nziaambi abwileele ka: “Me sa fuundusu tsi yi bo buba mu bukori. Nha mbisi a nhaa, bo sa bapala mu yo, na sa bayakiinzi me nha mbuu yi†.”

⁸ Tumake, Nziaambi ayilii mutsii na Abraami. Iliimbi kia mutsii wuu ni kesili a mwaana wa baala. Ni mu buu, Abraami akesi mwaana a nde Isaki mu iluumbu kia pwoombo nha mbisi a mbutili a nde. Bumosi ka Isaki akesi mwaana a nde Yaakobi, na Yaakobi akesi baana ba nde kuumi na boolo, ba bali bakaa ba bisi.»

⁹ «Mu ndaa musoyi bakaa ba bisi, bayalii mwaana nguu a bo Yoosefi ku tsi ya Ngipiti mu uba kori. Ka Nziaambi ali itwaari na nde.

¹⁰ Na wamukuuli mu mapasi ma nde moosi. Nziaambi wamuhi mayele na amonii muutu wabweese nha kulu a Farao, mutini a ku Ngipiti. Ni mu buu, Farao abiaalisi nde pfumu mu Ngipiti na nha yulu a nzo a nde yoosi.

¹¹ Nha mbisi a nha, mono nzala ya mifuri yakoti mu tsi yoosi ya Ngipiti na mu tsi ya Kaana. Pasi diali dialaa, na bamwakaa ba bisi bakooni ubaa bia udia.

¹² Yaakobi bu ayuyi ti kuli na biloo bia udia ku Ngipiti, nde atsindii bamwakaa ba bisi kuu mu mbala ya tsiomi.

¹³ Bu bayeni mbala ya dioolo, Yoosefi ayabini kwaa baana ba nguu ba nde, na Farao ayaabi kaanda lapali Yoosefi.

¹⁴ Nha mbisa nhaa, Yoosefi atumi bayaholo Yaakobi taayi a nde, na kaanda loosi. Bo bali mu litaanga la maku tsaamba na baata bataana.

¹⁵ Bu Yaakobi ayeni ku Ngipiti, nde akwi kuu na bamwakaa ba bisi baba moosi.

† 7:7 Mba 15.13-14; Pal 3.12.

¹⁶ Babiti bamvumbi ba bo ku bula ba kuumbu Siseme, na badii bo ku ngili yi Abraami asuumbi mu mboongo, kwaa baana ba Aamori ku Siseme.»

¹⁷ «Bu taanga diali ka bebele mu ukuusu lilasina li Nziaambi asi na Abraami, koongi a bisi yakuli na yafuni mu Ngipiti.

¹⁸ Ka mono mutini mukimi wu munyatii abaandii mu utumu ku Ngipiti, nde ali a ayaaba pe Yoosefi.

¹⁹ Mutini wu munyatii wuu, afuti koongi a bisi na bamwakaa ba bisi na amweesi bo pasi dialaa. Mutini wu abiti bo, natee mu iteesi kia ubamuu bo, paa babwoongolo baana ba bo ba bikenyi paa bakwa.

²⁰ Ni mu taanga dii Mooso abutii, wali mwaana wumubwe nha kiinzi kia Nziaambi. Batsatsi nde mu nzo a taayi a nde mu tsitsi a batsuungi batata.

²¹ Bu babwoongili Mooso, mwaana a Farao wa mukasa, aholi nde na abuungili nde weti mwaana a nde makulu.

²² Ni mu buu, Mooso akuli kutso nziisili na abayi nziaabili yoosi ya basi Ngipiti, na nde ayabini ka muutu wa litu mu mandaa ma nde na mu biyiluu bia nde.

²³ Bu Mooso, akuusi maku mana ma bilimi, nde abayi tsimi ya uyamono baana ba nguu ba nde, baana ba Iseraeli.

²⁴ Bu amoni musu Ngipiti mu umweese pasi kwa mosi mu baata ba Iseraeli, nde akoti mu ukala ubaki mweese pasi. Mooso bu akivutulu mamabi kwaa musu Ngipiti, nde wamudusi.

²⁵ Nde atsimi ti helape baana ba nguu ba nde, ali utuu ubahala ti mu nde, Nziaambi atoono ukuulu bo, ka bo a batuyi ubahala buu pe.

²⁶ Iluumbu kiaduki, nde amoni baata ba Iseraeli ba bakidwaana. Mooso asiayi mu uvuutu bo iyeenge, na aleele: “Beni bambaayi ba me, beni baana ba nguu mosi, mu kitoono dili mu mweese bana pasi?”

²⁷ Ka wuu wakimweese mbaayi pasi, abaasili Mooso na aleele: “Na asuusu we mu uba mukuutu na nzioonzi nha yulu a bisi?”

²⁸ We me tooni udusu ka, weti bu adusi musi Ngipiti matsii?”

²⁹ Bu ayuyi mandaa maa, Mooso abati na ayidi-aala mu tsi ya bumweenyi, tsi ya Madiani. Kuu, nde abuti baana boolo ba babaala.»

³⁰ «Nha mbisi a maku mana ma bilimi, Tumu a Nziaambi amonii kwaa Mooso mu tsi ya tsata ku mulaanda a Sinayi, kutso mulee a mbaa yakinama nhaa mu miti mia mikee.

³¹ Bu amoni buu, Mooso akimii mu monini yii, na bu akiswese mu utala bubwe, nde ayuyi ndaa a Pfumu yaleeli:

³² “Me ni Nziaambi a bamwakaa ba we, Nziaambi a Abraami, Isaki na Yaakobi.” Mooso a tehiti mu boomo, na akooni ubwatala.

³³ Ni mu buu, Pfumu aleeli kwaa nde: “Maasa bikoori bia we mu miili mia we, mu ndaa ti mbuu yi we atemene yili mbuu ya Ngira.

³⁴ Me maamono ma mapasi ma baata ba me babali ku Ngipiti. Me mayuu mikonyo mia bo na me maasutuu mu ukuulu bo. Mu taanga di yene, me nitsinduu we ku Ngipiti‡.”»

³⁵ «Mooso muutu wu baata ba Iseraeli babisi, bu bamuleeli: “Na asuusu we mu uba mukuutu

‡ 7:34 Pal 3.1-10.

na nzioonzi nha kati a bisi?” Ee, ni nde wu Nzi-aambi atsindii mu uba mukuutu na mukuuli, weti bwaleeli Tumu a Nziaambi, wamonii kwa nde mu mulee a mbaa yakiluluu mu miti mia mikee.

³⁶ Ni Mooso apalisi baata ba Iseraeli mu Ngipiti, na a yilii bimaanga na biliimbi mu tsi yii, nha Mubu Wabeenge na mu tsi ya tsata mu maku mana ma bilimi.

³⁷ Ni Mooso waleeli ka kwa baana ba Iseraeli ti: “Nziaambi sa apalisa nha kati a beni, mubili wa weti me, wuli mosi nha kati a baata ba beni.”

³⁸ Mu taanga di baana ba Iseraeli bali bakukunu mu tsi yahale a baata, Mooso ali nha kati a bamwakaa ba bisi na Tumu a Nziaambi waki tsuu kwa nde nha yulu a mulaanda a Sinayi. Mooso aholi mandaa ma moonyi mu utoosolo mo kwa bisi.

³⁹ Ka bamwakaa ba bisi a batooni utumumu nde pe; bamutuni, na bo batooni uvutuu ku Ngipiti.

⁴⁰ Ni mu buu, bo baleeli kwaa Aaroni: “Yiluu bisi biteyi biafwaanina na binzia-nziaambi bi biyene nha kulu a bisi, mu ndaa Mooso wuu wapalisa bisi ku tsi ya Ngipiti, a diayaaba pe mima amabwaana na mio.”

⁴¹ Mu iluumbu kii, bo bayilii iteyi kia mwaana ngoombo, na babeyi bungori kwaa iteyi kii, na bo basi mukuungi mu ndaa ukiinzi biyiluu bia mio mia bo.

⁴² Ka Nziaambi ateyi bo mbisi, na wabanyaali bakuundu bambwelele ba yula, weti bu basonuu mu mukaanda a mibili:

“Baata ba Iseraeli,

kwaa me beni diahi banyama na bungori bakimi mu maku mana ma bilimi mu tsi ya tsata?

⁴³ Beni diabiti nzo a ngooto ya Nziaambi a beni uli kuumbu Moloke, na ifwaani kia Nziaambi a beni wabambwelele uli kuumbu Refani, beni diayilii biteyi bii, paa beni dikuundu bio! Ni mu buu, me sabiti beni ku bukori, ku tsi yala, ya bumweenyi ku mbisi a Babilooni§.”»

⁴⁴ «Ku tsi yili baata pe, bamwakaa ba bisi bali na nzo a ngooto mwali na mamanya ma ba sonuu Mikele. Bayilii nzo yi weti bu Nziaambi atumi kwaa Mooso. Nde atuungi yo mu ifwaani ki nde amoni.

⁴⁵ Nzo a ngooto yii, bahi yo kwaa bamwakaa ba bisi mu kubu yaduki. Bo babiti yo ku tsini a litumu la Yooswa. Mu taanga dii, bo babiingi matsi ma bifuumbu bia baata ba Nziaambi abingi nha kulu a bo. Nzo a ngooto yii yali natee mu taanga dia Daavidi.

⁴⁶ Daavidi wabayi bweese nha kulu a Nziaambi, na nde aloombi muswa wa utuungu Nzo a Nziaambi a Yaakobi.

⁴⁷ Ka ni Salomo wamutuungili nzo.

⁴⁸ Ka bunu Nziaambi wa ku mayula a ubaadi-aala pe mu manzo matuungu baata. Weti buleeli mubili:

⁴⁹ “Yula ni mbata a ipfumu kia me, na toto ni isuusili kia miili mia me. Ki pili a nzo beni dituu utuungulu me? Buleeli Pfumu,

na ki mbuu me nituu uwuumu?

⁵⁰ Ka a me Nziaambi nayiluu biloo bioosi mu miao mia me pe?*,»

§ 7:43 Amo 5.25-27. * 7:50 Yes 66.1-2.

⁵¹ «Beni dili baata, bangaa mutswe pini, mitimi miakubu, na matswi makwa mu uhele uyu mbili a Nziaambi. Beni dili mu udwaanisa Muheebili wa Ngira! Beni diafwaanina weti bamwakaa ba beni!

⁵² Ki mubili wu bamwakaa ba beni bahele ukwaamisa? Bo badusi ba bayaabisi nzirili a Muutu wa Libweeye. Na mu taanga di, ni nde beni dimaayeelele na dimaadusu.

⁵³ Beni badiyaki Mikele mu libaasila la Batumu ba Nziaambi, kasi a diatumumi Mikele mii pe!»

Likwa la Estefano

⁵⁴ Baata ba pfuundu a ikuutu kia Bayuudayo bafweengi bu bayuyi mandaa maa. Bakweetisi mini mu umweese kesi a bo kwa Estefano.

⁵⁵ Ka Estefano, bu ali aluulu mu Muheebili wa Ngira, atali ku yula, amoni buzitu ba Nziaambi, na Yiisu atemene nha koo kia babaala kia Nziaambi.

⁵⁶ Nde aleeli: «Diyuu, me ndi mu umono mayula mali bwaasi, na Mwaana a Muutu atemene nha koo kia babaala kia Nziaambi.»

⁵⁷ Bo baloyi mu mifuri, na badibii matswi ma bo. Bo boosi mu itwaari bayibwa nha yulu a nde.

⁵⁸ Bo bakoyi nde ku mbari a ngaanda, na bateti nde mamanya mu udusu nde. Bambaangi basuusi bikutu bia bo paa mufuru a baala wa kumbu Sawuli akebe bio.

⁵⁹ Mu taanga dibakitete nde mamanya, Estefano akikuundu mbii bu: «Pfumu Yiisu! Hoolo muwumu a me.»

⁶⁰ Tumake atsukini, na aloyi mu mifuri: «Pfumu, a taanga masumu ma bo pe!» Bu amani na uleele mandaa maa, nde akwi.

8

Sawuli akwaamisi libuundu

¹ Sawuli asiingisi ndusili a Estefano.

Mu iluumbu kii, mbingisi yinene yakoti mu libuundu la Yeruselemi. Boosi ba basa imiini batsiaamii mu bitinini bia Yuuda na bia Samaria, ka batumu basaali.

² Ka baata bangaa likiinzi la Nziaambi badii Estefano, balili na banyoongi kwalaa mu likwa la nde.

³ Ka Sawuli ahami mu utsala libuundu. Nde akoti mu manzo, akaangi babaala na Bakaasa, na aloosi bo mu perese.

Filipo ayaabisi Ndaa Yimbwe mu Samaria

⁴ Bangaa imiini ba batsiaamii, bakiyaabisa Ndaa Yimbwe mu ma mbuu moosi ma bakiyene.

⁵ Ni mu buu, Filipino ayeni ku ngaanda mosi ya Samaria, mu yaabisa baata ndaa ya Mesiya.

⁶ Mu taanga di koongi yayuyi nziisili a Filipino, na bu bamonii bimaanga bi nde ali ayiluu, bo bakangimi mu ma bakiyuu mu munywa a nde.

⁷ Ee-e, mu ngwanya, miheebili mimibi mi-akipala mu babeeri ba balayi na miakiloo mu mifuri. Bikata na bitonzo bialaa biabeelii.

⁸ Ni mu buu kinyi yalaa yamonii mutso ngaanda yii.

⁹ Kwali baala limosi watswaamini Filipino mu ngaanda yi, kuumbu a nde Simooni. Nde akisalila biyiluu bia pimiisi, baata ba itinini kia Samaria ba kikimuu mu biyiluu bia nde. Na nde akimonuu ti nde muutu wa lidumu.

¹⁰ Ni mu buu, umatuu binge-ngebe natee baata ba bakulu ba mu itinini kii, bahi nde lidumu,

bakileele: «Muutu wu, li Litu la Nziaambi, li bali mu uta “Litu li Linene.”»

¹¹ Toono yi bo bakangimi mu nde, mu ndaa ti, umatuu bele pe, bo bakimono mia ukimuu mu biyiluu bia nde bia pimisi.

¹² Ka ku mbisa kuu, basi imiini mu Ndaa Yimbwe ya Yiisu Kristo yi Filipino ayiisi bo, Ndaa ya Ipfumu kia Nziaambi. Baata balaa, babaala na bakaasa baholi libootuu.

¹³ Simooni nde makulu ka asiiri imiini mu Nziaambi na aholi libootuu. Nde anambiti Filipino, akimii kwalaa, na akibili nde bu akimono biliimbi na bimaanga bi binene biakiyiluu Filipino.

¹⁴ Bu batumu ba bali ku Yeruselemi, bayuyi ti basi Samaria bamaasiingi mandaa ma Nziaambi, ni mu buu bo batsindii Peetero na Yowani kwaa bo.

¹⁵ Bu Peetero na Yowani batoori ku Samaria, bo bakuundili bo Nziaambi, paa bayaka Muheebili wa Ngira,

¹⁶ mu ndaa ti Muheebili wa Ngira ali keni a abwiilili pe mu muutu so mosi mu bo. Ka bo ali ndila libootuu baholi mu kuumbu a Pfumu Yiisu.

¹⁷ Ni mu buu, Peetero na Yowani banayi mioo nha yulu a bo, na bo bayaki Muheebili wa Ngira.

¹⁸ Mu taanga di Simooni amoni ti, ba basa imiini, bayaki Muheebili wa Ngira mu nayili a mioo kwaa batumu. Nde abeyi mboongo kwaa Peetero na Yowani,

¹⁹ na aleeli: «Diha me ka litu li, paa wuu, wu me ni naa mioo, ayaka Muheebili wa Ngira.»

²⁰ Ka Peetero avutili kwaa nde: «Nyaala we fuu itwaari na mboongo dia we, mu ndaa bu we tsimi

ti bungori ba Nziaambi bali mu usuumbu bo mu mboongo!

²¹ We a li na ikuku mu isala ki pe, mu ndaa mutima we a asuungunu pe nha kulu a Nziaambi.

²² Ni mu buu, so we utuu usiisi matsimi ma we ma mabi, kiingili mayele, sobo ndiaatili na kuundu Pfumu, paa helape nde sa asa we kolokolo mu matsimi ma mutimi a we.

²³ Mu ndaa ti me ndi mu umono ti mutimi a we aluulu mu musoyi na we li kori kwaa masumu.»

²⁴ Simooni avutili aleeli kwaa Peetero na Yowani: «Beni bame dikuundu mu me kwaa Pfumu, paa me hele ubwiilili ndaa so mosi, mu ma dileeli beni.»

²⁵ Bu bamani uta imbaangi mu Yiisu na uyaabisa mandaa ma Pfumu, Peetero na Yowani bavutii ku Yerusalemi, bu bakiyene ayaabisa Ndaa Yimbwe mu mala malaa ma mu Samaria.

Filipo na musiali wa ku Etiopi

²⁶ Iluumbu imosi, Tumu a Pfumu aleeli kwaa Filipino: «Temene na yene ku peembi ya Sude, mu kuulu yi li mu umata ku Yerusalemi natee mu uto ku ngaanda ya Ngaza, mu tsi ya tsata.»

²⁷ Filipino atemini na ayeni. Mu kuulu nde abwaani muutu wa ku tsi ya Etiopi, wali musiali wu munene. Muutu wuu ali na mufunu wa ukebe busini ba Kandase, mutini wa mukaasa wa tsi ya Etiopi. Muutu wuu ayiri ku Yerusalemi mu ukuundu Nziaambi.

²⁸ Nde bu akivutuu ku tsi a nde, adiaali mutso tomo a nde ya midiingi, mu uyene ataanga mukaanda a mubili Yeesaya.

²⁹ Muheebili wa Ngira aleeli kwaa Filipino: «Swe-suu ku peembi a tomo yi.»

³⁰ Filipino adumi tiini, asweesi nha peembe a tomo yii, na ayuyi bu muutu wuu akitaanga mukaanda a mubili Yeesaya. Nde wamufuuli: «Li mu uyaaba mambiindili ma mandaa ma we li mu utaanga?»

³¹ Musi Etiopi aleeli: «Buni nituu uyaaba mbii ti muutu a abiindili me pe?» Na nde aleeli Filipino mu uhaata na udiaala nha peembi a nde.

³² Itsuru kia mandaa ma Nziaambi ki akitaanga yakileele weti bu:

«Nde ali weti indombo kibakibiti ku udusu, weti mwaana a limeme lili mu hele uloo, nha kulu a wuu uli mu utebe nde miooso, nde ka a aleeli ndaa so mosi pe.

³³ Bamweesi nde tsionyi ka a abayi libweeye pe. Na utuu utsuu mu ndaa imbisi kia nde? Ee, bakese idiingi kia nde nha tsi nha*.]»

³⁴ Musi Etiopi afuuli kwaa Filipino: «Kolokolo a we, leele me, mubili wu, mu na ali mu utsuu? Mu nde makulu, oo ti mu muutu mukimi?»

³⁵ Ni mu buu, Filipino abiindili nde umatuu mu mandaa ma nde akitaanga, natee Ndaa Yimbwe yatala mu Yiisu.

³⁶ Bu bakiyene mu kuulu, batoori nha mbuu yali maamba. Musi Etiopi aleeli: «Mono maamba, ima ikoonoso me mu uholo libootuu?» [

³⁷ Filipino aleeli kwaa nde: «So we siiri imiini mu mutimi a we woosi, we utuu holo libootuu.» Nde avutili: «Me siiri imiini ti Yiisu Kristo li Mwaana a Nziaambi.»]

³⁸ Nde atemisi tomo, bo basutii bo baboolo mu maamba, na Filipino wamubootii.

* **8:33** Yes 53.7-8.

³⁹ Mu taanga di bo bapali mu maamba, itsundu-a-tsundu, Muheebili a Pfumu amaasi Filipo, na musu Etiopi a abwimono nde pe. Nde ahami mu uduku kuulu a nde mu kinyi.

⁴⁰ Filipo atoori ku ngaanda ya Azoti, akiyene ayaabisa Ndaa Yimbwe mu mala moosi mu aki-lutu, natee bu nde atoori ku ngaanda ya Sezare.

9

Sawuli akiingili mayele

¹ Mu taanga dii, Sawuli ahami mu matsimi ma nde ma ukwaamisa na usaa udusu miyii mia Pfumu. Nde ayeni kwaa nguu a bangaanga ba Nziaambi,

² mu uyaloombo mikaanda mi miha nde muswa mu ukoto manzo ma kutunu ma Bayuudayo, ma mali ku ngaanda ya Damaseko. Nde a yiliyi buu, paa bu nde akaabaasa baata kuu, ba babaala so ba Bakaasa, ba bali mu uduku Kuulu a Pfumu, nde sa wabakaanga, na ubiti bo ku Yeruselemi.

³ Bu Sawuli akiyene mu kuulu na ali ka bebele na ngaanda ya Damaseko, itsundu-a-tsundu liyalila lamati ku yula, layalisi na ladiengilili nde.

⁴ Nde abwi nha tsi, na ayuyi ndaa yakileele kwaa nde: «Sawuli, Sawuli, mu ima we li mu ubingisi me?»

⁵ Nde afuuli: «We ni na Pfumu?» Na ndaa yavutuli: «Me ni Yiisu wu weli mu ubingisi.

⁶ Mu taanga di, temene na koto mu ngaanda ya Damaseko na sa baleele we mi we afwaana usa.»

⁷ Baata bakidieenge na Sawuli batemini, bakwi mamama. Bo bayuyi ndaa yii, ka a bamoni muutu pe.

⁸ Ku mbisi a mii, Sawuli atemini na adibili misi, ka a akibwamono pe. Baa babaki sa midieenge na nde bamukaangi mu koo, na bamubiti ku Damaseko.

⁹ Nde asi biluumbu bitata mu bungima-ngimi, kwahele a udia so unywa.

¹⁰ Kwali ku Damaseko muyii mosi, kuumbu a nde Anania. Pfumu amonii kwaa nde kutso monini na aleeli: «Anania!». Na nde avutili: «Me nha ndi Pfumu!»

¹¹ Pfumu aleeli kwaa nde: «Temene mu mawasa na yene mu kuulu yi bubaata “kuulu yasuungunu”, na koto mu nzo a Yuuda. Kuu we sa fuulu muutu wuli kuumbu a nde Sawuli, musi Tarasi. Nde li mu ukuundu Nziaambi mu taanga di.

¹² Sawuli ka kutso monini, amoni muutu wa kuumbu nde Anania wakikoto mu nzo yi nde ali. Muutu wuu akinaa nde mioo paa abwamono.»

¹³ Anania avutili: «Pfumu, baata balaa batsuu me mu muutu wuu, na bayaabisa me, mamabi moosi ma nde ayiluu kwaa baata ba we ba ngira ba bali ku Yerusalemi.

¹⁴ Tumake nde ma ayiri kuni ku Damaseko, na muswa wu banguu ba bangaanga ba Nziaambi bahi nde mu ukaanga boosi ba bali mu ukuundu mu kuumbu a we.»

¹⁵ Ka Pfumu aleeli kwaa nde: «Yene! Muutu wuu li isialili ki me nasoolo, mu uyaabisa kuumbu a me kwa bifuumbu na mitini mia bo, na kwa baata ba Iseraeli.

¹⁶ Me sa mweese nde me makulu, moosi ma nde afwaana umono pasi, mu ndaa kuumbu a me.»

¹⁷ Tumake, Anania ayeni. Bu nde atoori, akoti mu nzo, anaayi Sawuli mioo aleeli: «Sawuli mwaana a nguu a me, Pfumu Yiisu wamonii kwaa

we mu kuulu yi we beeri ayiri, ni nde tsindii me paa we bwamono, na we luulu mu Muheebili wa Ngira.»

¹⁸ Mu taanga dina dii, bisii bia weti makala ma batswi, bia matii mu misi mia nde, na nde abwimono. Nde atemini na aholi libootuu.

¹⁹ Bu amani udia, nde abayi mifuri.

Sawuli ayiisi baata ku ngaanda ya Damaseko

Sawuli alabisi mwaana biluumbu na miyii mi-ali ku Damaseko.

²⁰ Nhaa-na-tsi, nde abaandii uyiisi mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo ti Yiisu ni Mwaana a Nziaambi.

²¹ Boosi bakiyuu nde, bakimii, baleeli: «Buni? A muutu wu pe wakiyene adwaanisa, baa bakiku-undu mu kuumbu a Yiisu ku Yerusalemi? Nha ayiri nde nha, a ku ukaanga na ubiti bo nha kulu a banguu ba bangaanga ba Nziaambi pe?»

²² Sawuli akimweese mu ngwanya kwaa baata ti Yiisu ni Mesiya. Nziisili a nde yakuli na yavuli mu litu na nziisili a Bayuudayo ba ku Damaseko. Ni mu buu, a babwi baa mia uleele nha kulu a nde pe.

²³ Biluumbu bialaa bu bialabii, Bayuudayo bayuhisini mu uholo kesili ya udusu nde.

²⁴ Ka Sawuli ayaabi mapfu-pfundu ma Bayuudayo, ti bo bakikebe minywa mia ngaanda paa bamudusu.

²⁵ Butsuu bu batoori, miyii mia Sawuli miamuholi, miamukotisi mutso itungu, miasutuli nde ku mbisi a ibaa kia ngaanda.

Sawuli ayeni ku Yerusalemi

²⁶ Bu nde atoori ku Yeruselemi, Sawuli asiayi mu uvuutunu na kaba la miyii. Ka bo boosi bali na boomo ba nde, mu ndaa a baki sa imiini pe ti ngwanya nde ka muyii.

²⁷ Ka muutu moosi wa kuumbu Barnaba wamuholi, wamubiti kwaa batumu. Na wababiindili buni, Sawuli abwaanini na Pfumu mu kuulu, buni Pfumu atsuuyi kwaa nde, na buni ku Damaseko nde ayiisi mu ilimbisi mu kuumbu a Yiisu.

²⁸ Umatuu mu taanga dii, Sawuli akidieenge mu bunyanga boosi na batumu mutso Yeruselemi. Nde akiyiisi mu ibaala kioosi mu kuumbu a Pfumu.

²⁹ Nde akitsuu na akisa ka paa na Bayuudayo bakitsuu ndaa ya basi Eleene, ka bo bakisaa udusu nde.

³⁰ Bu baana ba nguu bayaabi buu, babiti Sawuli ku ngaanda ya Sezare, na nha mbisi bamutsindii ku ngaanda ya Tarasi.

³¹ Libuundu lali mu iyeenge, mu itinini kia Yuda, kia Ngalili na kia Samaria. Lo lakikulu mu imiini na lakidiaata mu likiinsi la Pfumu, na lo lakifunu mu libaasila la Muheebili wa Ngira.

Ene abeelii

³² Bu Peetero akidieenge mu bitinini bii bioosi, nde ayeni ka kwaa bangaa imiini bakidiaala ku ngaanda ya Lida.

³³ Kuu nde amoni muutu wa kuumbu Ene, wa ikata ala nha yulu a ikala, mutsitsi a bilimi pwoombo.

³⁴ Peetero aleeli kwaa nde: «Ene, Yiisu Kristo beelisi we! Temene kutu ikala kia we.» Nhaa na nhaa nde atemini.

³⁵ Basi Lida na basi Saroni bo boosi bamumoni, bakiingili mayele, na basobi ndiaatili mu ndaa ukiinzi Pfumu.

Tsimbilili a Dorkase mu likwa

³⁶ Mukaasa mosi mu ngaanda ya Yopi, nde ali muyii, kuumbu a nde Tabita, mambiindili «Dorkase», so a buu pe «Tsietsi». Nde ali na biyiluu bi bibwe, na akiha libaasila kwaa baweale.

³⁷ Mu biluumbu bii nde abwi ubeele na akwi. Bayobisi mvuumbi, na basuusi yo mu itsuru kia ku yulu a nzo.

³⁸ Miyii bu miayuyi ti Peetero ali ku Lida yili nha peembi a Yopi, batsindii baata boolo mu upele nde, bo baleeli: «Kolokolo a we, yiri mawasa kwaa bisi!»

³⁹ Peetero atemini, ayiri na bo. Bu atoori, bamuhaatasi ku itsuru kia ku yulu a nzo. Bakwiili boosi baswesii kwaa nde mu ulili. Bamweesi nde bikutu na biyungu bi Dorkase akituungu, bu nde ali keni moonyi.

⁴⁰ Peetero apalisi bo boosi ku mbari, bu at-sukini, akuundi, tumake asieetii kwali mvuumbi, na aleeli: «Tabita, temene!» Tabita adibili misi, bu amoni Peetero, nde adiaali.

⁴¹ Peetero akaangi nde mu koo, na atemisi nde. Peetero ati bangaa imiini na bakwiili, nde amweesi Tabita kwaa bo bu ali ka musii.

⁴² Ndaa yii yayabini mu ngaanda ya Yopi yoosi, na imiini kia babalayi kia meni miaanzi mu Pfumu.

⁴³ Peetero adiaali biluumbu bialaa ku Yopi, ku nzo a Simooni wali musiali a mikaanda mia banyama.

10

Koreneyi ati Peetero mbili

¹ Kwali mu ngaanda ya Sezare, na muutu mosi kuumbu a nde Koreneyi, mukuutu a kaba la masodaare libakita kuumbu «kaba la basi Italia».

² Nde ali muutu wa libweeye, na akikiinzi Nzi-aambi na kaanda la nde loosi. Nde akiha libaasila kwaa bawele ba Bayuudayo, na akikuundu Nzi-aambi mu taanga dioosi.

³ Iluumbu imoosi, mu nguungu ya matata ku mbisi a nzanga, nde abayi monini: Tumu a Nzi-aambi akoti kwaa nde na wamuleeli: «Koreneyi!».

⁴ Nde atali nde isooso kutso boomo, na wamuleeli: «Ki ndaa Pfumu?» Tumu wamuvutili: «Likuundu la we na libaasila li we li mu ubaaha kwaa bawele, bimaato nha kulu a Nziaambi, na nde libili moonyi mu bio.

⁵ Mu taanga di, tsinduu baata ku ngaanda ya Yopi na tumusu Simooni wu bubaata Peetero.

⁶ Nde li ku nzo a Simooni wa musiali a mikaanda mia banyama, na nzo yili mu mukoo a mubu.»

⁷ Bu tumu a Nziaambi wakitsuu kwaa nde ayeni, Koreneyi ati mabooyi ma nde moolo mbili, na lisodaare la nde la mutimi, wali na likiinzi la Nziaambi.

⁸ Bu amani uyaabisa kwaa bo moosi ma tumu a Nziaambi aleeli, nde wabatsindii ku Yopi.

Nziaambi amweesi monini kwaa Peetero

⁹ Iluumbu kia duki, bu bali mu kuulu na baki besene na ngaanda ya Yopi, Peetero ahaati ku yulu a nzo mu ukuundu Nziaambi, ku bele a nguungu ya nzanga.

¹⁰ Nde akoli nzala na asiayi udia. Mu taanga di bakilaamba nde biloo, Nziaambi ahi nde monini.

¹¹ Nde amoni yula bwaasi na iloo imosi ki-afwaanina na tsaanda yi nene yi bakaanga mu matoso mo mana, yakikulunu na yakisutuu natee nha tsi.

¹² Kutso yo kwali na bifuumbu bia banyama bialaa: banyama ba miili mina, na ba makala bali mu ukoo moonyo na banyunyi bali mu uyene mu yula.

¹³ Ndaa mosi yaleeli kwaa nde: «Peetero! Temene, dusu we dia!»

¹⁴ Peetero avutili: «Ngori, Pfumu! Me kaala a nibaadia pe biloo bi basa ngiri na biasumuu!»

¹⁵ Ndaa yabwileele kwaa nde: «Bi Nziaambi atsieemese, we muswa pe mu umono ti bio biasumuu.»

¹⁶ Buu bwamonii mbala tata, na nha mbisi nhaa, iloo ki kiahaati ku yula.

¹⁷ Peetero bu akitsimi mbiindila monini yi, nde abayi mu taanga dii ka baata bakimi batoori nha munywa a nzo. Baata baa ba Koreneyi atsindii mu ufuulu kuli nzo a Simooni.

¹⁸ Bo bateeri bangaa nzo, na bafuuli mbiiti Simooni wu bubaata Peetero kuu ubaadiaala.

¹⁹ Peetero bu ali keni mu utsimi munda a monini, Muheebili wa Ngira aleeli kwaa nde: «Mono, babaala batata bali mu usaa we.

²⁰ Temene, sutuu na yene na bo kwahele a ukenge, mu ndaa ti me tsindii bo.»

²¹ Peetero asutii, abwaani bo na aleeli: «Me ni muutu wu beni dili mu usaa. Ki ndaa yibeyi beni kuni?»

²² Bo bavutuli: «Bisi batsindii kwa Koreneyi, mukuutu a masodaare, muutu wa libweeye na likiinzi la Nziaambi. Na kaanda loosi la Bayuudayo lili mu uta imbaangi ki ibwe mu nde. Tumu wa Ngira aleeli kwaa Koreneyi mu uloombo we mu uyene ku nzo a nde, paa nde ayuu mandaa ma we uleele kwaa nde.»

²³ Peetero ayaki bo na wabalayi mbuu ya ula tolo.

Bukia-ngwaali, nde atemini, na ayeni na bo, na baana ba ngu u bakimi ba ku Yopi bayeni na nde itwaari.

²⁴ Iluumbu kiaduki, nde atoori ku Sezare. Koreneyi akikebe bo, na kaanda la nde, na bambaayi ba nde ba mutimi.

²⁵ Peetero bu atoori, Koreneyi ayibwaana nde, abaandini, atsukini na abwi nha miili mia Peetero, mu uha nde likiinzi.

²⁶ Ka Peetero wamutemisi na wamuleeli: «Temene! Me ka ndi muutu weti we.»

²⁷ Bu akiyolo na Koreneyi, nde akoti mu nzo, na amoni baata balaa bakukunu.

²⁸ Nde aleeli kwaa bo: «Beni diayaaba ti balii kwaa bisi a beni Bayuudayo mu uba itwaari so a buu pe mu ukoto mu nzo a wuu uli a Muyuudayo pe. Ka Nziaambi amweesi kwaa me ti abwafwaana pe mu uleele kwaa muutu ti nde asumuu so a buu pe nde na mviindi.

²⁹ Ni mu buu me nziri kwahele a ukenge, mu taanga di beni diatsinduu muutu mu uya saa me. Mu ndaa yii, me na nzala uyaaba mu ki toono beni ditumisi me.»

³⁰ Koreneyi aleeli: «Umatuu biluumbu bina, me naba mu ukuundu ku nzo a me, mu nguungu ya

matata nha mbisi a nzanga. Itsundu-a-tsundu, muutu walwaata bikutu bili mu ungeyene moni-aangi kwaa me,

³¹ na leeli: “Koreneyi, Nziaambi yuyi likuundu la we. Na nde libili moonyi mu libaasila li we li mu uha kwaa bawele.

³² Mu taanga di, tsinduu muutu ku Yopi, na tumusu Simooni wu bubaata Peetero. Nde li ku nzo a Simooni wa musiali a mikaanda mia banyama, na nzo a nde yili mu mukoo a mubu.”

³³ Me tsindii muutu mawasa-mawasa kwaa we, na we siiri bubwe bu we yiri. Mu taanga di bisi boosi dili nha kulu a Nziaambi, mu uyu moosi ma Pfumu atumu we mu uleele.»

Peetero ayiisi Koreneyi na kaanda la nde

³⁴ Bu abaandii utsuu, Peetero aleeli: «Mu ngwanya, me maa yaaba ti Nziaambi a ubaasa pe lisobuso nha kati a baata,

³⁵ ka mu pasi ifuumbu, wu uba na likiinzi la Nziaambi, na wu usalila libweeye, sa amonuu wu mubwe nha kulu a Nde.

³⁶ Nde atsindii mandaa ma Nde kwaa basi Is-raeli, mu uyaabisa kwaa bo Ndaa Yimbwe ya iyeenge mu Yiisu Kristo: Ni Nde uli Pfumu a boosi.

³⁷ Beni diayaaba mandaa ma mayilimi mu Yuda yoosi, bu mabaandii ku Ngilili ku mbisi a libootuu layaabisi Yowani.

³⁸ Beni diayaaba, buni Nziaambi abiaalisi Yiisu musi Nazareti mu Muheebili wa Ngira na mu litu loosi. Muu mu nde akilabuu, akiyiluu ma mabwe, na akibeelese baata boosi ba bakangama kwaa Saatina. Ka Nziaambi ali na Nde.

³⁹ Bisi dili bambaangi mu mioosi mi Nde ayilii mu tsi a Bayuudayo na ku Yeruselemi. Bo badusi nde, bu bamukomi nha muti wa kuruwa.

⁴⁰ Nziaambi wamusiimbili mu iluumbu kia bitata. Nde wamuhi muswa wa umonuu,

⁴¹ a kwaa baata boosi pe, ka ndila kwaa bambaangi ba Nziaambi ba akwisoolo, kwaa bisi ba diadiiri na danywiiri itwaari na Nde, nha mbisi a tsimbilili a Nde mu babakwa,

⁴² Nde wadihi litumu mu uyaabisa kwaa baata na uta imbaangi ti ni Nde wu Nziaambi abiaalisi mu ufuundusu ba misii na ba bakwa.

⁴³ Mibili mioosi mili mu ubaata Nde imbaangi: pasi wu usa imiini mu Yisu, holi nyaalili a masumu mu kuumbu a Nde.»

Bangooyi bayaki Muheebili wa Ngira

⁴⁴ Peetero bu ali keni mu utsuu, Muheebili wa Ngira abwiilili nha yulu a boosi babakiyuu Ndaa a Nziaambi.

⁴⁵ Bangaa imiini boosi mu kaba la Bayuudayo, ba bayiri na Peetero bakimii, mu ndaa bamoni ti bungori ba Muheebili wa Ngira bayitili ka nha yulu a babali a Bayuudayo pe.

⁴⁶ Ka bo bakiyuu bu bakitsuu mu mandaa ma bumweenyi na bu bakibili bunene ba Nziaambi. Ka Peetero abwileele:

⁴⁷ «Buni! Utuu ulii libootuu kwaa baata, ba bamaayaka Muheebili wa Ngira weti bu bisi ka diayaki?»

⁴⁸ Nde ahi muswa paa bo baholo libootuu mu kuumbu a Yisu Kristo. Tumake, bo baloombi kwaa nde mu udiaala mwaana biluumbu na bo.

11

Peetero atsuuyi nha kulu a libuundu la ku Yeruselemi

¹ Batumu na baana ba nguu babali ku itinini kia Yuuda, bayuyi ti bangooyi ka bamaasiingi mandaa ma Nziaambi.

² Mu taanga di Peetero ayiri avutuu ku Yeruselemi, Bayuudayo babasa imiini mu Yiisu bakaamisi nde,

³ baleeli: «We maakoto mu manzo ma bangooyi, baata babali a Bayuudayo pe, na we diiri itwaari na bo!»

⁴ Ninha, Peetero ayali bo mutata weti bu mioosi miayooyi, nde aleeli diyuu bubwe:

⁵ «Bu na li ku ngaanda a Yopi mu likuundu, kutso ibala kia muheebili me nabayi monini: iloo imosi kiasutii, weti tsaanda yinene, yi bakaanga mu matoso mo mana, yamati mu yula, yatoori natee nha me nali.

⁶ Bu nakitala iloo kii isooso, me namoni: banyama ba miili mina, na ba ku musiti na ba makala bali mu ukoo moonyo na banyunyi bali mu uyene mu yula.

⁷ Nayuyi ndaa yaleeli kwaa me: “Temene, Peetero, dusu na dia bio!”

⁸ Ka me navutili: “Ngori Pfumu! Mundaa kiasumuu, so a buu pe, iloo ki basa ngiri so imosi a ibaakoto mu munywa a me pe.”

⁹ Ndaa yabwiyuunu mu yula mu mbala ya dioolo: “Bi Nziaambi atsieemese, we muswa pe mu umono ti bio biasumuu!”

¹⁰ Buu bwamonii mbala tata, na nha mbisi a nhaa iloo kii kiahhaati ku yula.

¹¹ Mawasa-mawasa baata batata, bamati ku ngaanda ya Sezare, bayiri ku nzo yi bisi diali, batsindii bo kwaa me.

¹² Muheebili wa Ngira aleeli kwaa me, me yene itwaari na bo. Kwahele a ukenge, me nayeni na baana ba nguu basamina babali na me nhaa. Bu diatoori, bisi boosi diakoti mu nzo a Koreneyi.

¹³ Nde wadiyaabisi buni tumu a Nziaambi amonii kwaa nde mutso nzo na aleeli: “Tsinduu baata ku ngaanda ya Yopi, na tumusu Simooni wu bubaata Peetero.

¹⁴ Nde sa aleele we mandaa ma we uyobuu, we na baata ba nzo a we yoosi.”

¹⁵ Me bu nabaandii utsuu, Muheebili wa Ngira abwi nha yula bo, weti bu akwibwiilili bisi.

¹⁶ Ni mu buu, me nalibili moonyi mu mandaa ma Pfumu wadileeli: “Yowani abootii mu maamba, ka beni sa badibootuu mu Muheebili wa Ngira*.”

¹⁷ Bu ili ti Nziaambi ahi bungori kwaa bo bangooyi, iteesi imosi weti kwaa bisi badiasa imiini mu Pfumu Yiisu Kristo, ka me ni na mu utuu ukabisa litoono la Nziaambi?»

¹⁸ Bu Bayuudayo babasa imiini bamani na uyuu buu, bawuri na pii, babili Nziaambi baleeli: «Ee, Nziaambi maaha ka kwaa bangooyi pwaasi ya kingili a mayele yi ibiti bo ku moonyi wa ngwanya.»

Libuundu la ku ngaanda ya Antioki

¹⁹ Ku mbisi a mamalabii, boosi batsiaamii mu mbingisi yabeyi likwa la Estefano. Bayoyi natee ku itinini kia Fenisi, ku iduku kia Kipiria, na ku

* 11:16 1.5.

ngaanda ya Antioki, kwahele a uyiisi ndaa a Nzi-aambi kwaa muutu, so a ndila kwaa Bayuudayo pe.

²⁰ Ka babamosi mu bo babasa imiini, ba ku Kipiria na ku Kireni, bayiri ku Antioki. Kuu, bo bayaabisi ndaa yimbwe ya Pfumu Yiisu kwaa bangooyi.

²¹ Litu la Pfumu labwiilili bo. Ni mu buu, litaanga la baata babasi imiini mu Pfumu na babasieetii kwaa nde, lafuni kwala.

²² Ndaa yii yayuyini kwaa libuundu lali ku Yeruselemi. Ni mu buu, bo batsindii Barnaba ku Antioki.

²³ Nde bu atoori, amoni iteesi kia bweese ba Nziaambi mu bo. Ni mu buu, nde ayaangi na ahamisi bo boosi, mu ukangama mu Pfumu mu mutimi mosi.

²⁴ Barnaba ali muutu wu mubwe, waluulu mu Muheebili wa Ngira na mu imiini. Mu ndaa yii koongi yalaa yasiingi Pfumu.

²⁵ Tumake, Barnaba ayeni ku ngaanda ya Tarasi mu uyasaa Sawuli.

²⁶ Na bu wamumoni, nde wamubiti ku Antioki. Bo balabisi ilimi kia ibiimbili, itwaari nha kati a libuundu lii, bo bayiisi baata balaa. Ni ku Antioki, mu mbala ya tsiomi bati miyii mia pfumu Yiisu ti bangaa Kristo.

Babasa imiini ba ku Antioki bahi libaasila kwaa babali ku Yuuda

²⁷ Mu biluumbu bii, kaba la mibili lamati ku Yeruselemi mu uyene ku Antioki.

²⁸ Mosi mu mibili mii, wa kuumbu Angabusi atemini, na ayaabisi mutso iteesi kia Muheebili wa Ngira ti, sa uba na nzala yinene mu tsi yoosi yili

baata. Nzala me yamonii mu taanga dia Kolodo wali mutini nha yulu a mitini.

²⁹ Ni mu buu, miyii miaholi kesili, weti buli mbahili a muutu-muutu, mu utsinduu libaasila kwaa baana ba nguu bali ku tsi ya Yuuda.

³⁰ Ee, bayilii buu, batsindii libaasila mu mioo mia Barnaba na Sawuli kwaa bakuutu ba babaala ba ku Yeruselemi.

12

Yaakobi badusi, na Peetero bakwaamisi

¹ Mu taanga dii, mutini Erode abaandii ukwaamisa babamosi mu ba libuundu.

² Nde atumi badusu mu mukasa, Yaakobi, mwaana nguu a Yowani.

³ Bu Erode amoni ti Bayuudayo bali na kinyi mu ndaa yii, nde aholi kesili ya ukaanga ka Peetero. Nde ayilii buu mu taanga dia biluumbu bia mapa ma bachele ufunusu.

⁴ Erode akaangi Peetero, wamuloosi mu perese, na ahi litumu kwaa makaba mana ma masodaare mu ukebe nde. Aholi kesili ti nha mbisi a mukuungi wa Paaka, nde sa wamufuundusu nha kulu a baata.

⁵ Peetero ali bakebe mu nzo a perese, ka libuundu lakihama mu ukuundu Nziaambi munda nde.

Tumu a Nziaambi apalisi Peetero mu nzo a perese

⁶ Mu butsuu batswaamini iluumbu ki Erode aholi kesili, bu ali na tsimi ya ufuundusu nde nha kulu a baata, Peetero ali ala tolo nha kati a masodaare moolo. Bakutu nde mikuru mioolo

mia bitali mu mioo. Na nha munywa a nzo a perese basuusi bakebi.

⁷ Itsundu-a-tsundu tumu a Pfumu amonii na liyalila layalisi itsuru ya nzo a perese. Tumu asiimbili Peetero bu ateti nde mu libaanzi na aleeli: «Temene mu mawasa!» Mikuru miabitali miamatii mu mioo mia nde na miabwi.

⁸ Nha mbisi a nhaa, tumu a Nziaambi aleeli kwaa nde: «Lwaata ikutu kia we, kutu kobo a we, lwaata bikoori bia we ka.» Nde ayilii buu. Tumu abwileele kwaa nde: «Lwaata iyungu kia we na duku me.»

⁹ Peetero apali mu perese na aduki tumu. Nde a akiyaaba pe ti mi tumu akiyuluu ali mia ngwanya, ka nde atsimi ti mii mioosi ali monini.

¹⁰ Bu baluti kaba latsiomi la bakebi, tumake lamoolo, batoori nha munywa a nzo wa bitali wuli mu uha kuulu ya upala ku mbari a nzo a perese, mu ukoto mu ngaanda. Munywa a nzo wuu, mu inde makulu adibini nha kulu a bo. Bo bapali na baswesii nha peembi a kuulu, na nhaa na nhaa, tumu asiisi Peetero.

¹¹ Ni buu, Peetero avutii mu imuutu kia nde, aleeli: «Mu taanga di, me maayaaba mu ngwanya ti: Pfumu atsinduu tumu a nde. Na nde maakuulu me mu mioo mia Erode, na mu bubi boosi ba Bayuudayo bali na tsimi ya uyiluu mu me.»

¹² Bu amani uyaaba ndaa, nde ayeni ku nzo a Mari, nguu a Yowani wu bubaata kuumbu Malako. Baata ba balayi ali bakukini kuu na bakikuundu Nziaambi.

¹³ Bu akombiti nha munywa a nzo, booyi la mukaasa kuumbu a nde Roode, asweesii mu udi-bili nzo.

¹⁴ Nde ayaabi muniingi a ndaa a Peetero. Na

kutso kinyi yoosi, nde a adibili nzo pe. Nde adumi tiini mu uyayaabisa ti: «Ni Peetero li mukomboto.»

¹⁵ Bo baleeli kwaa nde: «We li lari!» Ka nde ahami mu uta imbaangi ti: «Ngwanya, ni Peetero.» Bo babisi, baleeli: «Ngori! Wuu tumu a Nziaambi wuli mu ukebe nde!»

¹⁶ Ka Peetero ahami mu ukomboto, natee bu badibili nzo. Mu taanga di bo badibili munywa a nzo, bo bakimii bu bamumoni.

¹⁷ Peetero wabawurisi bu anaayi koo kia nde nha munywa. Nde wabayaabisi buni Pfumu wamupalisi mu nzo a perese na abwileele: «Diyaabisa buu kwaa Yaakobi na baana ba nguu bakimi.» Bu apali, ayeni ku peembi kimi.

¹⁸ Busi bu bakieeri, nyingi-nyingi yabwi nha kati a masodaare. Bafulisini: «Peetero, mima abwaani na mio?»

¹⁹ Erode atumi ti basaa Peetero, ka a bamusolili pe. Nde atumi ti bafuulu masodaare: «Kuni Peetero ali?» Na nha mbisi, ahi litumu la udusu masodaare maa. Tumake Erode asiisi itinini kia Yuuda na ayeni ku ngaanda ya Sezare. Nde adiaali kuu mu mwaana taanga hoolo.

Likwa la mutini Erode Angiripa

²⁰ Mutini Erode ali na itaata na basi Tiro na basi Sidoni. Bia udia ku mangaanda ma Tiro na Sidoni biakimata ku tsi a Erode. Munda yi, bo baloombi uvuutu iyeenge na nde. Ni mu buu basi Tiro na basi Sidoni baloombi libaasili kwaa Balositi, mukebi a itsuru kia nzo kia mutini. Mu itwaari, bo bayimono Erode paa bavuuu iyeenge.

²¹ Mu iluumbu ki bayesini, Erode, bu alwaati bikutu bia ipfumu adiaali nha mbata a ipfumu, na atsuuyi kwaa bo nha kula a baata boosi.

²² Baata bakiloo: «Wuu na wu a muutu pe li mu utsuu, ka inzia-nziaambi!»

²³ Nhaa na nhaa, Tumu a Pfumu ateti Erode, munda ti nde asiayi uholo likiinzi lafwaana ndila kwaa Nziaambi. Nde akwiiri, na batungu bamudi-iri.

²⁴ Bunu, mandaa ma Nziaambi mayabini kwala.

²⁵ Barnaba na Sawuli bu bamani isala kia bo ku Yerusalemi, bavutii, na babiti Yowani wu bubaata Malako.

13

Muheebili wa Ngira asooli Barnaba na Pawuli

¹ Mu libuundu la ku Antioki, kwali na mibili na miyiisi: Barnaba, Simeoni wu bubaata «mu piindi», Lukio wa musu Kireene, Manayi mbaayi a Erode* wa bungebe, na Sawuli.

² Bu bali mu ukuundu Pfumu Nziaambi na udii mutuutu, Muheebili wa Ngira aleeli: «Ditakala nha peembi Barnaba na Sawuli ba me nasoolo mu isala kia me.»

³ Bu bamani udii mutuutu na ukuundu, banyai bo mioo mu uha bolisieeme na banyaali bo bayene.

Barnaba na Sawuli ku iduku kia Kipiria

⁴ Muheebili wa Ngira bu wabatsindii, bo basutii ku ngaanda ya Selesi, na bakoti mu bootu, bo bayeni ku iduku kia Kipiria.

* **13:1** Erode Mutini wakitumu itinini kia Ngilili.

⁵ Bu batoori ku Salamini, bo bayaabisi ndaa a Nziaambi mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo. Yowani[†] ali na bo mu uha libaasila.

⁶ Nha mbisi, bu basiabii iduku kia Pafos, bo bamoni Muyuudayo mosi ngaa paanda. Nde aki-monuu ti mubili, kuumbu a nde Bari Yiisu.

⁷ Nde ali kwaa mutumi a iduku wa kuumbu Seringi Pawula, muutu ngaa mayele. Nde atumisi Barnaba na Sawuli mu nzala a uyuu mandaa ma Nziaambi.

⁸ Ngaa paanda me, wuli kuumbu a nde Elima, adwaanisi Barnaba na Sawuli, paa akoonoso mutumi mu usa imiini mu Nziaambi.

⁹ Ka mono, Sawuli wu bubaata ka Pawuli, walulu mu Muheebili wa Ngira, wamutali isooso,

¹⁰ aleeli: «We li mwaana a Saatina, muutu walulu mu pia na mukwibi, mutaata a mandaa ma libweeye. Ki taanga we unyaala utekese makuulu ma Pfumu ma mali masuungunu?

¹¹ Ka mono, mu taanga di: koo kia Pfumu ika nha yulu a we. We sa ba ingima-ngimi, na a ubwa mono pe liyalila la tari mu mwaana taanga hoolo.» Nhaa na nhaa pimisi diabwiilili Elima, adieengili na asiayi koo ki ibaasila nde.

¹² Bu mutumi amoni mamayilimi, nde asi imiini mu Pfumu, munda mutimi a nde anemini mu nziisili.

Pawuli na Barnaba batoori ku Antioki ya ku Pisidi

¹³ Bu bakoti mu bootu ku ngaanda ya Pafos, Pawuli na babali na nde batoori ku ngaanda ya

[†] **13:5** Yowani Yowani ali kuumbu kimi Malako.

Peringi, ya ku itinini kia ku Pamfili. Yowani wabasiisi, na avutii ku Yeruselemi.

¹⁴ Bo ka basiisi ngaanda ya Peringi, batoori ku ngaanda ya Antioki ku itinini kia Pisidi. Bo bakoti mu nzo a makutunu ma Bayuudayo, mu iluumbu kia Saba, na badiaali.

¹⁵ Nha mbisi a taangili a Mikele na mibili, bakuutu ba nzo a makutunu ma Bayuudayo batsindii mukeenzi kwaa bo: «Baana ba nguu, so dili na ndaa ya pamisi ya uleele kwaa baata, ditsuu.»

¹⁶ Pawuli, atemini na anaangili koo, mu usaa utsuu: «Baata ba Iseraeli na beni badili mu ubatili Nziaambi boomo, diyuu!

¹⁷ Nziaambi a baata ba Iseraeli, asooli bataayi ba bisi. Na afunisi koongi yii, bu yo yali mu bumweenyi ku tsi ya Ngipiti. Na mu litu la koo kia nde, Nziaambi wabapalisi mu yo.

¹⁸ Nde wababaasili mu bilimi helape maku mana mutso tsi ya hele a baata.

¹⁹ Na bu afuusi bifuumbu tsaamba bia baata mu tsi a Kaana. Nde ahi tsi yii mukobo kwaa baata ba nde.

²⁰ Mandaa maa moosi madiingi helape makama mana na maku mataana ma bilimi.»

«Na nha mbisi, nde wabahi banzioonzi natee mu taanga dia mubili Samweli.

²¹ Tumake, bo baloombi ti babiaalisa mutini nha kati a bo, na Nziaambi wabahi Sawuli, mwaana a Kiisi, baala la mu ifuumbu kia Bezami, watumi bo mu bilimi maku mana.

²² Bu amaasi Sawuli, nde wabahi mutini Daa-vidi, wu Nde ati imbaangi ki: “Me maasololo Daa-vidi, mwaana a Yesi, muutu wu li mu uha mutimi a me kinyi, nde sa ayiluu weti buli manzala ma

me‡.”

²³ Mu ifuumbu kia mutini Daavidi, Nziaambi atsindii Yiisu wu uvuusu baata ba Iseraeli weti bwali lilasini la nde.

²⁴ Tswaamina a nzirili a Yiisu na mbaandila isala kia nde, Yowani Mubootii ayaabisi kwaa ifuumbu kioosi kia Iseraeli, ti bafwaana usobo ndiaatili na ukiingili mayele ma bo. Nha mbisi baholo libootuu, paa bavutuu kwaa Nziaambi.

²⁵ Yowani Mubootii ku manini a isala kia nde, akileele: “Mu matsimi ma beni, me na ndi? Me a ndi wuu wu beni dili mu ukebe pe! Ka nde li mu uyira nha mbisi a me, na me a nafwaana pe mu unyangila misiingi mia bikoori bia nde.”»

²⁶ «Baana ba nguu ba me, baata ba ifuumbu imosi kia Abraami, na beni bakimi ba dili mu uha Nziaambi likiinzi, kwaa bisi a beni batsindii ndaa yi ya liyobolo.

²⁷ Ka basi Yeruselemi na bapfumu ba bo a bab-wilibili moonyi pe ti Yiisu ayiri ku bo uyobolo. Na bo a bayaabi pe mambiindili ma mandaa ma mibili, ma bali mu utaanga mu pasi iluumbu kia puumini. Ka bo bakuusi mandaa maa bu bamu-fuundisi.

²⁸ Bo baloombi kwaa Pilato mu udusu nde, bunu a babayi mu nde toono ya uhoolo nde kesili ya likwa pe.

²⁹ Bu bamani ukuusu moosi ma basonuu munda nde, bamusutili nha kuruwa, na bamusuusi mutso ngili.

³⁰ Ka Nziaambi wamusiimbili mu babakwa.

³¹ Mu biluumbu bialaa, Yiisu amonii kwaa baa babayeni na nde itwaari, umatuu ku Ngalili natee

‡ 13:22 1Sa 8.5,19; 10.21; 13.14; 16.12; Mkg 89.21.

ku Yerusalemi. Bo bali bambaangi ba nde nha kulu a baata ba Iseraeli.

³² Na bisi, dili mu uyaabisa beni Ndaa Yimbwe: yili lilasina li Nziaambi asiiri kwaa bataayi ba bisi.

³³ Nziaambi kuhisi lilasini li kwaa bisi, baana ba bo, bu asiimbili Yiesu mu likwa. Basonuu mu mukaanda wa Mikuunga mu kiiti kia bioolo:

“We ni Mwaana a me,
lolo li, me ka taayi kwaa we.”

³⁴ Nziaambi ayaabisi ti nde sa asiimbili Yiesu mu babakwa, paa nyutu a nde yinyaala ubolo, buu ni bu aleeli:

“Me sa nadiha lisieeme la ngira,
li nadilasini kwaa Daavidi,
lo lili la ngwanya.”

³⁵ Ni buu, nde ali mu uleele ka, mu kiiti ikimi:

“We a unyaala pe nyutu a wa we wa ngira yikoto
mu mbolili✧.”

³⁶ Bu Daavidi amani usala mu isieende kia nde, weti bwali kesili a Nziaambi, nde akwi. Bamudii nha peembi a bataayi ba nde, na nyutu a nde yaboli.

³⁷ Kasi nyutu a wuu, wu Nziaambi asiimbili mu likwa, a yamoni mbolili pe.

³⁸⁻³⁹ Baana ba nguu ba me, beni diafwaana uyaaba ti nyaalili a masumu, badiyaabisi yo mu Yiesu. Ka Mikele mia Mooso a miatuu pe ukitisi beni baata bafwaana nha kulu a Nziaambi. Ni mu buu, pasi nde wu usa imiini mu Yiesu, sa aholo nyalili a masumu ma nde moosi na sa ayobuu.

⁴⁰ Ni mu buu, disa mayele, paa ma maleeli mibili mahele ubwiilili beni:

⁴¹ “Ditala, beni ba ngaa liwaa,

✧ 13:35 Mkg 2.7; Yes 55.3; Mkg 16.10

dikimuu na difuu!
 Ka me ni yiluu ndaa bu beni dikini moonyi,
 yi beni dihele usiingi mbii ti baleeli beni yo
 mu uleele§!”»

⁴² Pawuli na Barnaba bu bapali mu nzo a makutunu a Bayuudayo, ba baloombi mu ubwatsuu mu ndaa yii mu iluumbu kia puumini kikaayira.

⁴³ Mvuutini bu yatsiaamii, Bayuudayo babalayi na baata bakimi bakangimi mu libuundu la Bayuudayo, baduki Pawuli na Barnaba. Bo babahamisi mu ukangama mu bweese ba Nziaambi.

⁴⁴ Saba la duki, ngaanda yoosi yavuutini mu uyu mandaa ma Pfumu.

⁴⁵ Bayuudayo, bu bamoni makoongi ma baata, baluuli mu musoyi, mu bitari badwaanisi miakileele Pawuli.

⁴⁶ Ka Pawuli na Barnaba mu ilimbisi kioosi baleeli: «Aba bwafwaana ti ndaa a Nziaambi bakwayaabisa yo kwaa beni. Bu beni dibisi yo uholo, na bu beni dimoni beni bameme ti, beni a diafwaana pe mu ukoto mu moonyi wa bilimi na bilimi, munda yii, bisi dimaakiinguu kwaa bangooyi.

⁴⁷ Ka Pfumu wadihi litumu li:
 “Me nabiaalisi we mu uba liyalila la baata ba matsi makimi,
 mu ubiti liyobolo natee kwasuku toto☆.”»

⁴⁸ Mu taanga di bangooyi bayuyi buu, bamoni kinyi, babili mandaa ma Pfumu. Na boosi ba bataasili mu uhoolo moonyi wa bilimi na bilimi, basi imiini mu Pfumu.

⁴⁹ Mandaa ma Pfumu matsiaamii mu tsi yoosi.

⁵⁰ Ka bapfumu ba Bayuudayo batsindi bakaasa ba likiinzi bakikuundu Nziaambi na pfuundu a ikuutu kia ngaanda. Bo bakoti mu ubingisi Pawuli na Barnaba, natee bu bapalisi bo mu tsi a bo.

⁵¹ Pawuli na Barnaba bakubili lifuundu la miili mia bo, mu ulibili bo mu mimibi mibayilii nha kulu a bo, na bayeni ku ngaanda ya Ikonio.

⁵² Ka miyii miali ku Antioki mialuuli mu kinyi na mu Muheebili wa Ngira.

14

Pawuli na Barnaba ku ngaanda ya Ikonio

¹ Ku ngaanda ya Ikonio, Pawuli na Barnaba bakoti ka mu nzo a makutunu ma Bayuudayo, bo bayiisi koongi yinene ya Bayuudayo na basi Eleene. Munda a nziisili a bo, baata babalayi basi imiini mu Pfumu.

² Ka Bayuudayo, ba babisi usa imiini mu Pfumu, batsindi bangooyi mu uba na matsimi ma mabi mu baana ba nguu.

³ Pawuli na Barnaba badiaali ku ngaanda yii, mwaana taanga dialaa. Bo batsuyi mu ndaa bweese ba Pfumu mu ilimbisi kialaa. Ni kuu, Pfumu Yiisu ahi bo litu la usa bimaanga na bili-imbi bialaa, mu uhamisa na umweese ti nziisili a bo yili ya ngwanya.

⁴ Mutso ngaanda, koongi yakabii: ba bamosi bayeni mu kaba la Bayuudayo, bana mu kaba la batumu.

⁵ Baba moosi mu Bayuudayo na bangooyi na bakuutu ba bo bakiyilimi mu umweese bo pasi na utete bo mamanya.

⁶ Bu Batumu bayaabi buu, bo babati ku itinini kia Likawonia, na bayisweeme ku ngaanda ya Lisitara na ya ku Derebe na mu mambuu madiengelele ma ngaanda maa.

⁷ Kuu bo bayiisi Ndaa Yimbwe.

Pawuli na Barnaba ku ngaanda ya Lisitara

⁸ Ku ngaanda ya Lisitara, kwali na muutu mosi wali wabobo miili, nde ali ikata umata bu babutu nde na a akituu udiaata pe. Bu ali adiaala,

⁹ nde akiyuu Pawuli mu utsuu. Pawuli atali nde isooso, na bu amoni ti nde ali na imiini mu uvuu,

¹⁰ nde aleeli mu ndaa yinene: «Temene na su-ungunu!» Mbala mosi nde adumii, atemini na adiaati.

¹¹ Bu bamoni ma Pawuli ayilii, makoongi mal-oyi mu ndaa a basi Likawonia: «Banziaambi ba-maafwaanina na baata na bamaasutuu kwaa bisi!»

¹² Bo bateeri Barnaba mu kuumbu ya «Zewusi» na Pawuli «Erimesi», munda ti Pawuli ni nde wakitoosolo mandaa.

¹³ Nzo a nziaambi wa kuumbu Zewusi ali nha kotili a ngaanda. Ngaanga a nziaambi a Zewusi abeyi balumi ba bangoombo babadii bifulu, na asuusi bo nha munywa a lipaanga la ngaanda. Mu itwaari na koongi, nde ali atoono udusu bangoombo baa mu uha bungori ba diki kwaa ba tumu.

¹⁴ Ka bu Pawuli na Barnaba bayuyi buu, bo bakaki bikutu bia bo, mu umweese ngebe na tsionyi dia bo na bakoti mu mawasa kutso koongi, mu uyene aloo:

¹⁵ «Banduu ba me, mu ima dili mu uyiluu mandaa ma pili yii? Bisi ka dili baata weti beni! Bisi

dili mu uyaabisa beni ndaa yimbwe, paa beni dinyaala mandaa mahele a ndutu, mu uswesuu kwaa Nziaambi wa moonyi wayiluu yula na tsi, mubu na bioosi bili mu bio.

¹⁶ Mu taanga dikulu, nde ahi muswa kwaa bifuumbu bioosi, mu uduku makuulu ma bo makulu.

¹⁷ Ka bunu, mu umweese imbaangi kia nde, nde li mu uyiluu ma mabwe bu ali mu uha beni bamvulu ba mayula paa bikunu bia beni bimene, na beni dikukuu bio mutaanga diafwaana. Nde li mu uha beni bia udia, na uyaangisa mitimi mia beni.»

¹⁸ So bu baleeli maa, bo a batuyi pe mu ukabisa matsimi ma baata, ma uha bo bungori.

¹⁹ Ni mu buu Bayuudayo ba bamati ku Antioki na ku Ikonio bu bayiri, batsindi koongi mu uyiluu mamabi kwaa batumu. Bo bateti Pawuli mamanya, na bamukooyi ku mbari a ngaanda, bu bakitsimi ti maakwa.

²⁰ Ka miyii bu miamudiengilili, nde atemini na akoti mu ngaanda. Bukia ngwaali nde ayeni na Barnaba ku ngaanda ya Derebe.

Pawuli na Barnaba bavutii ku ngaanda ya Antioki

²¹ Pawuli na Barnaba bu bamani uyaabisa ndaa yimbwe kutso ngaanda ya Derebe babayi miyii mialaa. Bo bavutii ku ma ngaanda ma: Lisitara, Ikonio na Antioki ya ku Pisidi.

²² Bo bakihamisa na uha mifuri kwaa miyii mu ukangama kutso imiini, bu bakileele: «Bisi a beni diafwaana umono pasi dialaa mu ukoto mu Ipfunu kia Nziaambi.»

²³ Pawuli na Barnaba basooli bakuutu mu pasi libuundu. Bu bamani ukuundu Nziaambi na udii mutuutu, bo bayeelili bo kwaa Pfumu wuu wu bo basa imiini.

²⁴ Tumake, bo batabi itinini kia Pisidi, na batoori ku itinini kia Pamfili.

²⁵ Bu bamani uyiisi mandaa ma Nziaambi ku ngaanda ya Peringi, bo bayeni ku ngaanda ya Atalia.

²⁶ Umatuu ku Atalia, bo bakoti mu bootu mu uyene ku Antioki, kuu ku bo baholi bweese ba Nziaambi, mu isala ki bo bamaakuusu.

²⁷ Bu batoori, bakukii libuundu, na bayaabisi moosi ma Nziaambi ayilii itwaari na bo. Pawuli na Barnaba babiindili kwaa bo buni Nziaambi adibili kuulu yi bangooyi busa imiini mu nde.

²⁸ Na bo badiaali kuu taanga dialaa na miyii mia ku Antioki.

15

Pfuundu a ikuutu kia libuundu la Yeruselemi

¹ Kaba la baata ba bamati ku tsi ya Yuuda batoori ku ngaanda ya Antioki, bakiyiisi baana ba nguu mbii bu: «So a bakesi pe beni na baana ba beni ba babaala, weti buli mikele mia Mooso, Nziaambi a uyobolo beni pe.»

² Pawuli na Barnaba batuli kaama la mifuri na bo mu ndaa yii. Nha mbisi, bo baholi kesili ti Pawuli, Barnaba na kaba la baata baa, bayene ku Yeruselemi paa batsuu mu ndaa yii, nha kulu a batumu na bakuutu.

³ Libuundu lahi kwaa bo libaasila lafwaana mu mudieenge. Bo balabii mu kuulu ya itinini kia Fenisi na kia Samaria, bo bakiyene ayaabisa buni

bangooyi ba meni miaanzi mu Pfumu. Ndaa yi yahiiri kinyi yalaa kwaa baana ba nguu boosi.

⁴ Bu boboosi batoori ku Yeruslemi, baana ba nguu ba libuundu, batumu na bakuutu bayaki bo. Pawuli na Barnaba bayaabisi mi Nziaambi ayilii itwaari na bo.

⁵ Kaba la baata mu libuundu la Bafarisi babasi imiini mu Nziaambi, batemini na baleeli ti: «Toono ukese babali a Bayuudayo pe na uleele kwaa bo mu utumumu mikele mia Mooso.»

⁶ Batumu na bakuutu bavutini mu ukengese ndaa yii.

⁷ Ku mbisi a kaama la mifuri, Peetero atemini na wabaleeli: «Baana ba nguu, beni diayaaba ti umatuu belepe, Nziaambi asooli me nha kati a beni, paa me yaabisa Ndaa Yimbwe kwaa bangooyi bayuu na basa imiini.

⁸ Nziaambi wayaaba mitimi mia baata boosi, bu ahi bo Muheebili wa Ngira weti bu ahi kwaa bisi ka, nde li mu umweese ti nde asiingi ka bangooyi.

⁹ Nde a asi lisobuso pe nha kati a bisi a beni na bo, munda nde atsieemisi mitimi mia bo bu basiiri imiini mu Nziaambi.

¹⁰ Mu taanga di, mu ima beni ditooni usongo Nziaambi? So diyilii buu dili mu unaa mu-funu waleme nha yulu a miyii, wuli umatuu bataayi babisi, natee bisi bameme diakooni nde unaangila.

¹¹ Ka mu imiini, mu bweese ba Pfumu Yiisu diyobuu, mu iteesi imosi na bo ka.»

¹² Mvuutini yoosi yawuri na pii, na yo yayuulili Barnaba na Pawuli, babayaabisi bo biliimbi na bimaanga bi Nziaambi a yilii mu bo nha kati a bangooyi.

¹³ Bu bamani utsuu, Yaakobi aleeli: «Baana ba nguu, diyuu me!

¹⁴ Simooni Peetero abiindili, buni mu mbaandili Nziaambi asooli nha kati a babali bangooyi, baata ba buba ba nde.

¹⁵ Mandaa ma mafwaanina na mamaleeli mi-bili, mbii bu basonii:

¹⁶ “Nha mbisi a nhaa, me sa bwayiri, bu leeli Pfumu,

mu ubwa tuungu nzo a Daavidi ya ba ya maabwa, me sa bwatuungu bibaa, na me sa bwatemse yo.

¹⁷ Paa baata babamosi ka basaa Pfumu, ee, bifuumbu bikimi bikaasieetuu kwaa me sa baba baata ba me.

Bu leeli Pfumu,

¹⁸ me wakwiyaabisa minhana mia me umatuu bele pe☆.”»

¹⁹ Yaakobi abwileele ti: «Ni mu buu, me ndi itwaari na babali mu utsimi ti, bubwe pe mu umweese bangooyi babamaasiingi Nziaambi pasi.

²⁰ Ka disoonu bo mukaanda paa banyaala udia banyama basuumuu ba baha bu ngori kwaa biteyi, banyaala tsoongili, na banyaala udia banyama babahale upalisa makili, na banyaala udia makili.

²¹ Mundaa umatuu taanga dikulu, baata bali mu uyiisi Mikele mia Mooso mu mangaanda moosi, na bali mu utaanga mio mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo, mu pasi iluumbu kia Saba.»

Mukaanda wasonuu Batumu kwaa bangaa Kristo ku Antioki

²² Ni mubuu, batumu na bakuutu itwaari na libuundu loosi, bamoni ti bubwe mu usoolo baata

nha kati a bo na mu utsinduu bo, itwaari na Pawuli na Barnaba, ku ngaanda ya Antioki. Ninha basooli: Yude, wu bubaata Barisabase, na Sila, babali na litumu nha yulu a baana ba nguu.

²³ Bahi bo mukaanda wu basonuu weti bu: «Baana banguu ba beni batumu na bakuutu ba libuundu, bisi diheeri “mabwe kwaa beni” baana ba nguu ba bisi babali a Bayuudayo pe, babali ku ngaanda ya Antioki, ku tsi ya Siria na ku itinini kia Silisi.

²⁴ Bisi diayuu ti kaba la baata baba mati kwaa bisi, ba bisi diahele uhaa muswa, bayawungusu beni na bamweese beni ngebe mu tsuyili a bo.

²⁵ Ni mu buu, mu itwaari bisi diaholo kesili ya usoolo baata, na utsinduu beni bo. Baata me bali mu uyiri kuulu moosi na banduu ba bisi ba litoono, Barnaba na Pawuli,

²⁶ babayeelili moonyi a bo mu isala kia Pfumu a bisi Yiisu Kristo.

²⁷ Ni mu buu, bisi ditsinduu beni Yude na Sila, paa bo bayaabisa beni bo makulu ma bisi diasonuu mu mukaanda wu.

²⁸ Ni mu buu, Muheebili wa Ngira na bisi bameme, dimaamono ti bubwe pe mu ubwanaa beni mifunu mikimi. Ka beni diafwaana kele ukiinzi mikele miinami mili na ndutu:

²⁹ a didia pe banyama ba baha bungori kwaa biteyi, a didia pe makili, udia ka pe banyama babahale upalisa makili, na dinyaala tsoongili. So beni dikiinzi tumini yii yoosi, beni diyilii bubwe. Ka mabweele.»

³⁰ Babatsindii bayeni na batoori ku ngaanda ya Antioki, bakukii libuundu na bahi mukaanda.

³¹ Bu bataangi mukaanda, bayaangi mu pamisi

yi bo babayi mu mandaa ma basonuu.

³² Yude na Sila, babali mibili, batsuyi mu idii kialaa kwaa baana ba nguu, mu uhamisa bo na uha bo mifuri mu imiini kia bo mu Nziaambi.

³³ Bo balabisi idii ki ikee kuu, tumake bakabii mu iyeenge na baana ba nguu, na bo bavutii kwaa babatsindii bo. [

³⁴ Ka Sila amoni ti bu bwee mu usaala ku Antioki, Yude avutii nde bake ku Yeruselemi.]

³⁵ Pawuli na Barnaba basiaali wa bo ku Antioki, itwaari na ba bamosi, bo bayiisi na bayaabisi Ndaa Yimbwe ya Pfumu.

Pawuli na Barnaba bakabii

³⁶ Ku mbisi a taanga hoolo, Pawuli aleeli kwaa Barnaba: «Divutuu mu uyene amono baana ba nguu mu mangaanda moosi ku diyaabisi ma ndaa ma Pfumu, paa diyaaba mu ki iteesi bo bali.»

³⁷ Barnaba asiingi tsimi a Pawuli, ka nde ali atoono ti bo bayene itwaari na Yowani wu bubaata ti Malako.

³⁸ Ka Pawuli a asiingi pe tsimi yii, munda ti Yowani wababati na asiisi bo ku itinini kia Pamfili bu bali keni a bamana pe isala.

³⁹ Kaama bu lahami, bo bakabii. Barnaba aholi Malako, bakoti mu bootu na bayeni ku iduku kia Kipiria.

⁴⁰ Pawuli asooli Sila mu uyene na nde mu midieenge. Baana ba nguu baloombili bo bweese ba Pfumu, tumake bo bayeni.

⁴¹ Pawuli atabi tsi ya Siria na itinini kia Silisi mu uyene ahamisa mabuundu ma Nziaambi.

16

Timoteo ayeni itwaari na Pawuli na Sila

¹ Pawuli atoori ku ngaanda ya Derebe na ku ngaanda ya Lisitara. Kuu kwali na muyii mosi, kuumbu a nde Timoteo, nguu a nde Muyuudayo, wakitii ngaa imiini, ka taayi a nde ali musii Eleene.

² Baana ba nguu ba ku Lisitara na ba ku Ikonio bakita imbaangi ki ibwe mu ndiaatili a nde.

³ Pawuli ali atoono udieenge na nde. Bu wamuholi, wamukesi bubaala, munda Bayuudayo ba bali mu bitinini bii, ka boosi ali bayaaba ti taayi a nde ali musii Eleene.

⁴ Mu mangaanda ma bakilabuu, bo bakiyaabisa kwaa bangaa imiini, kesili yaholi batumu na bakuutu ba Yeruselemi, na bakiloombo kwaa bo mu utumumu kesili yii.

⁵ Mabuundu ma Nziaambi makihama mu imiini na makifunu mu litaanga la baata iluumbu pasi iluumbu.

Pawuli abayi monini ku ngaanda ya Trowasi

⁶ Muheebili wa Ngira a ahi pe bo muswa mu uyaabisa ndaa a Nziaambi mu itinini kia Asia. Ni mu buu, bo batabi bitinini bia Firingia na Ngala-tia.

⁷ Bu batoori bebele na itinini kia Misia, bo babayi tsimi ya uyene ku itinini kia Bitinia. Ka Muheebili a Yiisu a wabahi muswa pe.

⁸ Tumake, bu batabi Misia, bo basutii ku ngaanda ya Trowasi mu mukoo a mubu.

⁹ Mu butsuu, Pawuli abayi monini. Nde amoni musii Masedwane mosi atemene, wamusi-iri ndoombili yi: «Yiri ku tsi ya Masedwane, mu uyabasila bisi!»

¹⁰ Mu mawasa, nha mbisi a monini yii, bisi diasayi mu uyene ku tsi ya Masedwane, munda dia siiri ilimbisi ti Nziaambi waditiiri mbili, mu ubiti Ndaa Yimbwe kwa baata ba ku itinini kii.

Lidi amene miaanzi mu Pfumu ku ngaanda ya Filipi

¹¹ Bisi diakoti mu bootu nha Trowasi, diayeni ku iduku kia Samotarasi, na iluumbu kiaduki diatoori ku ngaanda ya Neyapoli.

¹² Bu diamati kuu, bisi diayeni ku ngaanda ya Filipi, ngaanda yinene yatsiomi mu tsi ya Masedwane, yo yali ku tsini a litumu la basi Looma. Bisi dialabisi biluumbu bialaa mu ngaanda yii.

¹³ Mu iluumbu kia saba, bisi diapali ku mbari a ngaanda, na diayeni ku mukoo a nziali. Kuu, bisi diakitsimi ti dituu umono mbuu ya likuundu ya Bayuudayo. Bisi diadiaali na diatsuyi kwa Bakaasa babali bakukunu nhaa.

¹⁴ Mosi mu bakaasa baa, kuumbu a nde Lidi, musi ngaanda ya Tiatiri, nde ali muyalii a matsaanda matala mamabwe mabeenge, na ali mukuundi a Nziaambi. Nde akiyuu bisi. Pfumu adibili mutimi a nde, paa nde asiingi mandaa makileele Pawuli.

¹⁵ Babootii nde na kaanda la nde loosi. Nha mbisi, nde waditimbila ku nzo a nde, na aleeli weti bu: «So beni dimoni ti mu ngwanya me maasa imiini mu Pfumu, diyadiaala ku nzo a me.» Na nde wadibamii mu usiingi ndoombili a nde.

Baloosi Pawuli na Sila mu nzo a perese ku Filipi

¹⁶ Iluumbu imosi bu diakiyene ku mbuu ya likuundu, musiali mosi wa mukaasa ayibwaana bisi: nde ali na muheebili wu mubi, wa mbomo,

wakibiti nde mu uteese mandaa ma mu uyiri ku kulu. Nde akibee mboongo dialaa kwaa bapfumu ba nde, mu uteese kwa nde.

¹⁷ Bu diakiyene na Pawuli, mukaasa wuu akiduku bisi nha mbisi, mu uyiri aloo mu mifuri ti: «Baata ba, basiali ba Nziaambi a Puungu bali! Bo bali mu uyaabisa beni kuulu yili mu ubiti ku liyobolo.»

¹⁸ Nde ayilii buu mu biluumbu bialaa. Mu manini, Pawuli akoli kesi, asieetii, na aleeli kwaa muheebili wuu: «Mu kuumbu a Yiiisu Kristo, me ni tumu we mu upala mu mukaasa wu!» Mu taanga diinadii, muheebili wu mubi apali mu nde.

¹⁹ Bu bapfumu ba mukaasa wuu, bamoni ti bo ka utuu pe ubwasalila nde mu ubaa mboongo, bo bakaangi Pawuli na Sila na bakoosili bo nha kulu a batumi, nha kati a mbari ku baata bubaa vuutunu.

²⁰ Bo babiti bo kwaa bafuundisi ba basi Looma, na baleeli: «Baata ba bali Bayuudayo, bo bali mu usa butsa-butsa mu ngaanda a bisi.

²¹ Bo bali mu uyiisi bisi bipfu, bi bisi basi Looma diahele na muswa mu usiingi so a bu pe mu usalila bio.»

²² Baata boosi bakoli bo kesi. Bafuundisi bahi muswa wa umaasa Pawuli na Sila bikutu, na batumi ti batete bo bikoti.

²³ Bu bamani mu utete bo bikoti bialaa, badumini bo mu perese. Tumake batumi kwaa mukebi a nzo a perese mu uyiluu ukebe bo bubwe.

²⁴ Bu mukebi aholi tumini yii, nde wabadumini kutso itsuru kia tsieelele kia nzo a perese, na akuti miili mia bo mu bikoolo.

²⁵ Mu kati a kati a butsuu, Pawuli na Sila bakiku-

undu na bakiyimbi mu ubili Nziaambi. Makori makimi ma mali mu nzo a perese makiyuu bo.

²⁶ Itsundu-a-tsundu, toto dianyingini mu mifuri, ibwa kia nzo a perese ka kianyingini. Nhaa-na-tsi minywa mia nzo a perese mioosi miadibini na mikuru mia bitali mibakuti makori moosi ma mali mu perese mianyangii.

²⁷ Mukebi a perese asiimbii bu amoni ti minywa mia nzo a perese ka bwaasi. Nde aholi mbeeri ya mukasa paa adusu nyutu, munda a atsimi ti makori ma maabata.

²⁸ Ka Pawuli aloyi mu mifuri mioosi, aleeli: «Adusu nyutu a we pe, bisi boosi nha dili.»

²⁹ Ni mu buu, mukebi a perese aloombi mwiindi, nde akoti mu mawasa mu itsuru kiali makori, na nde abwi nha miili mia Pawuli na Sila kutso utehete mu boomo.

³⁰ Tumake, nde apalisi Pawuli na Sila ku mbari, na afuuli bo: «Bataata, me ima nafwaana usa paa ti me yobuu?»

³¹ Bo bavutuli: «Sa imiini mu Pfumu Yiisu na we sa yobuu, we na baata ba nzo a we yoosi.»

³² Na bo bayaabisi ndaa a Pfumu, kwaa nde na kwaa boosi babali mu nzo a nde.

³³ Mu butsuu baa na baa, mukebi a perese aholi Pawuli na Sila, aswaayi maputu ma bo. Na nha mbisi, bamubootii, na baata boosi ba nzo a nde.

³⁴ Nde abiti Pawuli na Sila ku nzo a nde, na wabahi biloo bia udia. Mukebi a perese na boosi ba mu nzo a nde baluuli mu kinyi, munda a basi imiini mu Nziaambi.

³⁵ Busi bu bakieri, bafuundisi ba basi Looma, batsindii basiali ba bo, mu uyaleele kwaa mukebi a perese ti: «Palisa baata baa.»

³⁶ Mukebi a perese ayitooso mandaa maa kwaa Pawuli: «Bafuundisi ba ma aha muswa wa upalisa we mu perese. Ni mu buu, beni ka utuu upala, na diyene mu iyeenge.»

³⁷ Ka Pawuli aleeli kwaa babali mu usala na bafuundisi: «Bo batumu ti batete bisi bikoti nha kulu a baata boosi, kwahele a ufuundusu bisi, bunu bisi ka dili basi Looma. Nha mbisi a nhaa bo badumunu bisi mu perese. Mu taanga di, bo ka na nzala upalisa bisi mu perese mu tsweeyi? Ngori! Nyaala, bo makulu bayapalisa bisi!»

³⁸ Basiali bayitooso mandaa maa kwaa bafuundisi. Bo bu bayuyi ti Pawuli na Sila basi Looma bali, babayi boomo.

³⁹ Ni mu buu, bo bayiri, mu uloombo kolokolo kwaa Pawuli na Sila, babapalisi mu perese, na babaloombi ti basiisi ngaanda yii.

⁴⁰ Bu bapali mu perese, Pawuli na Sila bayeni ku nzo a Lidi. Bu bamani mu umono baana ba nguu, na bu babahamisi, bo bayeni.

17

Pawuli na Sila ku ngaanda ya Tesalonika

¹ Bo batabi ngaanda ya Afipoli na ya Apoloni na batoori ku ngaanda ya Tesalonika, kwali nzo a makutunu ma Bayuudayo.

² Weti bwali ipfu kia nde, Pawuli ayeni ku nzo a makutunu ma Bayuudayo. Mu masaba matata madukusunu, nde abiindili kwaa baata babali mu nzo yii, ma basonuu ma ngira.

³ Nde wababiindili na wabamweesi weti buli ma basonuu ti Mesiya afwaana umono pasi, na sa

asiimbuu mu babakwa. Nde akileele bo: «Yiisu, wu me ndi mu uyaabisa beni, ni nde Mesiya.»

⁴ Ba bamosi mu bo basiingi ma bayuyi, bakoti mu kaba la Pawuli na Sila. Kaba lalaa la basi Eleene ba bakikiinzi Nziaambi, na bakaasa balaa ba likiinzi, bavutini ka na ba Pawuli.

⁵ Ka Bayuudayo baluuli mu musoyi. Bo bakukii bipunga-pungu bi bo bamoni mu makuulu. Batsindi bio mu usa buwulu mutso ngaanda. Bo bayikoto mu nzo a Yasoni, basiayi Pawuli na Sila paa babiti bo nha kulu a baata.

⁶ Ka bu bakooni usololo bo, bo bakooyi Yasoni na bakimi ba ngaa imiini mu Yiisu nha kulu a batumi ba ngaanda, na bakiloo: «Baata ba bamaasa butsa-butsa mu tsi yoosi, na mu taanga di bo bamaato nhaa na nha!

⁷ Yasoni ayaki bo ku nzo a nde. Baata ba boosi a bali mu ukiinzi pe mikele mia mutini Kayisari, ka bo bali mu uleele ti uli na mutini mukimi, wa kuumbu Yiisu.»

⁸ Mandaa maa, mamweesi baata na batumi ba ngaanda yii mutimi pasi.

⁹ Mu ndaa yi, Yasoni na baana ba nguu ba mu libuundu babeli ikori kwaa batumi ba ngaanda, tswaamini a bunyaala bo.

Pawuli na Sila ku ngaanda a Beere

¹⁰ Butsuu bu batoori, baana ba nguu babatisi Pawuli na Sila ku Beere. Bu batoori kuu, bo bayeni ku nzo a makutunu ma Bayuudayo.

¹¹ Bayuudayo ba mu ngaanda a Beere bali bavulu ba ku Tesalonika mutimi bubwe. Bo bayaki mandaa ma Nziaambi mu kinyi yalaa. Pasi iluumbu, bo bakiyii ma basonuu ma Ngira, mu

ukengese mbiiti makiyiisi Pawuli mali ma ngwanya.

¹² Balayi mu bo basi imiini mu Pfumu. Bakaasa ba likiinsi na babaala balaa ba basi Eleene, basi mu Pfumu.

¹³ Ka taanga di Bayuudayo ba ku Tesalonika bayuyi ti Pawuli akiyaabisa ka mandaa ma Nzi-aambi ku Beere, bo bayeni kuu, na batsindi koongi mu ulooso butsa-butsa.

¹⁴ Ni mu buu, mu mawasa baana ba nguu babatise Pawuli mu kuulu yili mu uyene ku mubu. Ka Sila na Timoteo basiaali ku ngaanda ya Beere.

¹⁵ Babakiyayili Pawuli, bamutoosi natee ku ngaanda ya Ateene. Tumake bo bavutii ku Beere, na bo bayitoosolo tumini a Pawuli kwaa Sila na Timoteo: bo bayabaa nde mu mawasa ku nde ali.

Pawuli atoori ku ngaanda ya Ateene

¹⁶ Mu taanga di Pawuli akikebe Sila na Timoteo ku ngaanda ya Ateene, bu amoni ti ngaanda yii yali yaluulu mu banziaambi ba biteyi, matsimi ma nde makoti mu ngebe dialaa.

¹⁷ Pawuli akiyolo mutso nzo a makutunu, itwaari na Bayuudayo na pasi baata babasa imiini mu Nziaambi. Na mu pasi iluumbu, nde akiyolo ka na baata ba nde akibwaana na bo ku kati a mbari nha mbuu ya mbwaanini.

¹⁸ Kaba la baata ba ngaa mayele ba Epikire na ba Esitoyisi bakitsuu ka na nde. Ba bamosi bafuuli ti: «Ngaa kele wu ima atooni uleele?» Babakimi bu bakiyuu nde mu uyaabisa Ndaa Yimbwe ya mu Yiiisu na tsimbilili a babakwa, bavutuli ti: «Nde weti wuli mu uyaabisa banziaambi ba bieenyi.»

¹⁹ Ni mu buu, bo baholi Pawuli na bamubiti nha kula pfuundu a Aropaze*, na bamufuuli: «We utuu ubiindili bisi nziisili yi nyatii yi we li mu uyiisi baata?

²⁰ We li mu uyaabisa bisi mandaa ma bumweenyi, na bisi diatono uyaaba bubwe mambiindili ma mo.»

²¹ Bo baleeli buu, munda ti basi Ateene boosi na bieenyi biakidiaala na bo, bakilabisa taanga dia bo ndila mu uyuu matsimi ma manyatii.

²² Pawuli atemini nha kati a pfuundu a Aropaze aleeli: «Baata ba ku ngaanda Ateene, me ndi mu umono ti mu mioosi, beni dili mu umweese inzi-aambi kialaa.

²³ Mutaanga di me beeri adieenge mu ngaanda a beni, na bu me beeri atala biteyi bi beni dili mu ukuundu, me na mono ka diki limosi li beni dibaatsuu bungori, lili na bisonii bi: “kwaa Nzi-aambi wu bahele uyaaba.” Ee, me nziri mu uyayaabisa beni Nziaambi wu beni dili mu uku-undu kwahele a uyaaba nde.

²⁴ Nziaambi wayiluu tsi na bioosi bili mu yo, ni Pfumu a yulu na tsi, na nde a ubaadiaala pe mu manzo ma Nziaambi ma batuungu mu mioo mia baata.

²⁵ Nde a ali ka pe na nzala ti baata bamubaasila, na bamuha iloo pasi kio. Ka nde ni wuli mu uha muwuumu wa moonyi na bioosi bikimi bidili na nzala bio.

²⁶ Umatuu mu muutu mosi, nde ayiluu bifu-umbu bia baata bioosi, na asuusu bio nha yulu a

* **17:19** Aropaze: mulaanda mu ngaanda ya Atene ku yakivuu-tunu pfuundu a biyeri bia ngaanda.

toto loosi. Nde akese mataanga ma mvulu na ma maangala, na mandili ma matsi ma bo budiaala.

²⁷ Nde ayiluu buu, paa baata bamusaa, so bayesini mu usaa nde, helape bamusolili. Mu ngwanya, Nziaambi a ali la pe na pasi muutu mu bisi.

²⁸ Ka:

“Ni munda nde bisi dili moonyi, dili mu unyingini, na dili na idiingi.”

Ni buu ka bwaleeli basonii ba beni ba bamosi:

“Bisi ka dili baana ba nde.”

²⁹ Bu bisi dili baana ba Nziaambi, muutu anyaala utsimi ti Nziaambi afwaanina na iteyi kia woolo, so kia palata[†], so a bu pe kia manya, bi musiali a biteyi ayiluu mu mioo na mayele ma nde.

³⁰ Ka Nziaambi a li mu ubwatala pe mataanga ma baata bali kutso bundimbi. Ka mu taanga di, nde li mu uta boosi mbili mu mambuu moosi, mu ukiingili mayele, na usobo ndiaatili.

³¹ Ka nde akesi iluumbu ki nde ufuundusu baata ba tsi yoosi mu libweeye, mu muutu moosi wu nde asooli. Nde amweesi imbaangi kwaa boosi, bu nde asiimbili muutu wuu mu babakwa.»

³² Bu bayuyi Pawuli mu utsuu mu ndaa tsimbilili a babakwa, ba bamosi basi nde saa, ka bana baleeli: «Bisi diatono ubwayuu we mu utsuu mu ndaa yii iluumbu ikimi.»

³³ Ni mu buu, Pawuli asiisi bo.

³⁴ Ka bunu, mwaana kaba la baata laduki nde na basiiri imiini. Nha kati a bo kwali na Deni, mosi mu bakuutu ba pfuundu a Aropaze. Kwali ka

[†] **17:29** Palata: italia kiatala ki bali mu utsulu, mu uyiluu mboongo dia bitali, biluungu, miluungu, na biloo bikimi.

na mukaasa mosi wa kuumbu Damari, na baata bakimi.

18

Pawuli ayeni ku ngaanda ya Korinto

¹ Nha mbisi a nhaa, Pawuli asiisi Ateene na ayeni ku ngaanda ya Korinto.

² Nde abwaani kuu, Muyuudayo mosi kuumbu Akila, muutu wa ku itinini kia Ponte. Nde buu bu akimata ku tsi ya Italia na mukari a nde Pirisile, mu ndaa ti, mutini Kolodo ahi litumu ti Bayuudayo boosi bapala mu Looma. Pawuli ayimono bo.

³ Bu nde akisa isala imosi na bo kia utuungu manzo ma ngooto, nde ayidiaala kwaa bo paa basala mu itwaari.

⁴ Mu pasi iluumbu kia saba, Pawuli akiyolo mu nzo a makutunu ma Bayuudayo. Nde akisaa makuulu paa Bayuudayo na basi Eleene basa imini mu ma nde akitsuu.

⁵ Bu Sila na Timoteo bamati ku tsi ya Masedwane, Pawuli akiyeelele taanga dia nde dioosi mu nziisili a mandaa ma Nziaambi. Nde akimweese kwaa Bayuudayo ti Yiusu ni Mesiya.

⁶ Ka, Bayuudayo baa badwaanisi nziisili a nde na bamutuyi. Ni mu buu, nde akubili lifuundu la bikutu bia nde tswaamina nde uyene na wabaleeli: «So beni diyeni ku mbuungulu, ndaa a beni bameme. A yatala me pe. Mu taanga di, me ka kwaa bangooyi niyene.»

⁷ Nde amatii nha mbuu yii, na ayeni ku nzo a muutu mosi, wa kuumbu Titiyusi Yusitusi wakikini Nziaambi. Nzo a nde ali nha peembi a nzo a makutunu ma Bayuudayo.

⁸ Kirisipusi, mukuutu a nzo a makutunu yii, nde na kaanda la nde loosi basiiri imiini mu Pfumu. Basi Korinto babalayi bakiyuu Pawuli basiiri ka imiini na baholi libootuu.

⁹ Butsuu bumosi, Pfumu aleeli kwaa Pawuli mu monini: «A ba na boomo pe, ka hama mu utsuu, a wuru pe,

¹⁰ ka me ndi itwaari na we. Muutu pe so mosi wu utuu uyiluu we ndaa yimbi, munda ti baata balaa mu ngaanda yi bali bibayi bia me.»

¹¹ Pawuli adiaali ku Korinto ilimi imosi na ndaamba, mu uyiisi mandaa ma Nziaambi kwaa boosi.

Pawuli akali nyutu nha kulu a mutumi Ngalioni

¹² Mu taanga di Ngalioni musi Looma akitumu itinini kia Akayi, Bayuudayo bayuhisini mu uyiluu ma mabi kwaa Pawuli. Bamubiti ku nzo a pfuundisi,

¹³ na baleeli: «Muutu wu li mu utsindi baata mu ukuundu Nziaambi, kwahele a ukiinzi mikele mia bisi.»

¹⁴ Mu taanga di Pawuli akeni ubaanduu mu utsuu, Ngalioni avutili kwaa Bayuudayo, aleeli: «So beeri ti munda ya ndusili so a bu pe ndaa ya vulu bubi, me keni uholo taanga mu uyuu beni Bayuudayo.

¹⁵ Ka bu uli ti, mandaa ma makaama matala: tsuyili, makuumbu, na mu mikele mia beni bame, mii miatala beni. Ngori a me, mu uba nzioonzi mu ma ndaa ma pili yii.»

¹⁶ Nha mbisi a nhaa, nde wabapalisi mu nzo a pfuundisi.

¹⁷ Ni mu buu, bo boosi bakaangi Sositene, mukuutu a nzo a makutunu ma Bayuudayo, na

bamuteti nha mbari a nzo a pfuundisi. Ka Ngalioni a amoni tsoongo pe.

Pawuli avutii ku Antioki

¹⁸ Pawuli abwilabisa biluumbu bialaa ku Korinto. Tumi asiisi baana ba nguu na akoti mu bootu, mu uyene ku tsi ya Siria, itwaari na Pirisile na Akila. Tswaamini a nde uyene, bamutebi naanga dia mutswe ku ngaanda a Senkere, mu ndaa lilasina li nde asi kwaa Nziaambi.

¹⁹ Mu taanga di bo batoori ku ngaanda ya Efeso, Pawuli asiisi Pirisile na Akila. Nde ayeni ku nzo a makutunu na ayoli na Bayuudayo.

²⁰ Bo bamuloombi mu ulabisa biluumbu bialaa kuu, ka nde abisi.

²¹ Pawuli wabasiisi, aleeli: «So Nziaambi tooni, me sa yiri avutuu kwaa beni.» Na nde akoti mu bootu na asiisi Efeso.

²² Nha mbisi a uto ku ngaanda ya Sezare, nde akwiyene ku Yeruselemi mu uyaba balibuundu. Tumake, nde ayeni ku Antioki ya ku tsi ya Siria.

²³ Nde alabisi taanga hoolo kuu, nde avutii, na atabi tsiomi itinini kia Ngalatia, tumake kia Firingia, mu uyene a hamisa imiini kia miyii mioosi.

Apolo ayiisi baata ku ngaanda ya Efeso na ya Korinto

²⁴ Muyuudayo mosi, kuumbu a nde Apolo, wu babutu ku ngaanda ya Alekandere, atoori ku ngaanda ya Efeso. Nde ali na tsuyili yimbwe na ali ayaaba bubwe-bubwe Mabasonuu Mangira.

²⁵ Nde abayi nziisili mu miatala kuulu a Pfumu, na mu ilimbisi kioosi, nde akiyaabisa na akiyiisi

na de-de-de Ndaa Yimbwe ya mu Yiisu. Ka Apolo ali ndila libootuu la Yowani ayaaba.

²⁶ Nde atsuuyi mu ilimbisi kioosi mu nzo a makutunu ma Bayuudayo. Pirisile na Akila bu bamuyuyi, bamuholi mu uba na bo, na bamubiindili kuulu a Nziaambi mbii bwafwaana.

²⁷ Tumake, Apolo abayi tsimi ya uyene ku itinini kia Akayi. Baana banguu bamuhamisi na batsindii mukaanda kwaa miyii miali kuu, paa bayaka nde bubwe. Bu atoori kuu, nde amonii muutu wa mufunu, mu bweese ba Nziaambi, kwaa babamaasa imiini mu Nziaambi.

²⁸ Ni mu buu, mu mandaa maleme, nde amweesi ti tsuyili a Bayuudayo a yafwaana pe, na nde alaayi kwaa bo mu mabasonuu ma Ngira ti Yiisu ni Mesiya.

19

Pawuli atoori ku ngaanda ya Efeso

¹ Mu taanga di Apolo ali ku ngaanda ya Korinto, Pawuli atabi itinini kia ku yulu a milaanda mia tsi ya Asia, na atoori ku ngaanda ya Efeso. Nde abwaani kaba la miyii kuu,

² nde wabafuuli: «Beni diayaki Muheebili wa Ngira mu taanga di beni diasiri imiini?» Bo bamuvutuli: «Ngori, bisi kaala a diayuu so ku butsuu mu Muheebili wa Ngira pe.»

³ Ni mu buu, Pawuli wabafuuli: «Ki libootuu beni diaholi?» Bo bavutuli: «Libootuu li Yowani ayaabisi.»

⁴ Pawuli aleeli kwaa bo: «Yowani akibootuu baata bakisiingi ukiingili mayele na usobo ndi-aatili. Nde akileele kwaa baata ba Iseraeli, mu usa

imiini mu wuu ukaayira nha mbisi a nde. Muutu wuu ni Yiisu.»

⁵ Ku mbisi a uyu mandaa maa, bo baholi li-bootuu mu kuumbu a Pfumu Yiisu.

⁶ Tumake, Pawuli wabanayi mioo na bo bayaki Muheebili wa Ngira. Bo babaandii utsuu mu ndimi na ubili mandaa makimata kwaa Nzi-aambi.

⁷ Baata baa ali kuumi na boolo mu kaba la miyii.

⁸ Taanga dioosi, Pawuli akiyene ku nzo a maku-tunu ma Bayuudayo, kuu nde akiyiisi baata baa mu ilimbisi kioosi, mu tsitsi a batsuungi batata. Nde akitsuu mu Ipumu kia Nziaambi, na nde akisa mifuri mu usaa makuulu, paa ba bakiyuu nde basiingi ma nde akileele.

⁹ Ka babalayi mu bo bakubisi mitimi mia bo, babisi usa imiini, na basiiri kuulu a Pfumu saa nha kulu a baata boosi. Ni mu buu, Pawuli wabasiisi, na ayeni na miyii, nde akiyiisi bo biluumbu bioosi ku nzo a nziisili ya muutu mosi wa kuumbu Tira-nosi.

¹⁰ Pawuli ahami mu uyiisi bo mu tsitsi a bilimi bioolo, natee bu baata boosi ba Bayuudayo na basi Eleene, ba mu itinini kia Asia, bayuyi mandaa ma Pfumu.

Muheebili wu mubi adwaanisi baana ba Seva

¹¹ Nziaambi akiyiluu bimaanga bia ukimuu mu mioo mia Pawuli.

¹² Ni mu buu, baata bakibiti matsaanda so a buu pe bitambila biabumini nyutu a Pawuli, na baki-naa bio mu yulu a babeeri. Munda yii, babeeri bakibeeluu na miheebili mimibi miakipala mu bo.

¹³ Bayuudayo bakimi bakiyene mu mambuu moosi mu ubingi miheebili mimibi miali mu babeeri. Ni mu buu, bo bayesini ka mu usalila kumbu a Pfumu Yiisu. Bo bakileele kwaa miheebili mimibi: «Me ni tumu beni mu upala mu nyutu a muutu wu, mu kuumbu a Yiisu, wu Pawuli ali mu uyiisi!»

¹⁴ Ni buu bwakiyiluu baana tsaamba ba Seva wuli nguu a ngaanga a Nziaambi mu Bayuudayo.

¹⁵ Ka iluumbu imosi, muheebili wu mubi avutili kwaa bo: «Me nayaaba Yiisu, na me nayaaba ka Pawuli na ali, ka dileele me beni ba na dili?»

¹⁶ Na muutu wali na muheebili wu mubi ayibwilili bo mu udwaanisa bo, na avuli bo boosi mifuri. Nde wabamweesi pasi dialaa, na baana ba Seva bapali mu nzo a nde, mapene na maputu malaa mu manyutu.

¹⁷ Baata boosi ba mu ngaanda ya Efeso, Bayuudayo na basi Eleene, bu bayuyi mandaa maa, bo boosi babayi boomo ba Nziaambi, na bo bakiinzi kwalaa kuumbu a Pfumu Yiisu.

¹⁸ Balayi mu ba babasi imiini mu Pfumu, bayiyaabisa ma mabi ma bo bayilii nha kulu a baata boosi.

¹⁹ Kaba lalaa la bakihaanda, babeyi mikaanda mia bo, na batsuyi mio mbaa nha kulu a baata boosi. Bataangi tala a mikaanda mii, na ya-toori tsitsi a maku mataana ma mapfuundu ma mboongo.

²⁰ Ni mu buu, mandaa ma Nziaambi matsiaamii kwavululu, mu iteesi kialaa na mu mifuri mu ma mbuu moosi, mu lituu la Pfumu.

Butsa-butsa babwiiri ku ngaanda ya Efeso

²¹ Nha mbisi a mandaa maa, Pawuli aholi kesili mu utaba tsi ya Masedwane na itinini kia Akayi, nha mbisi sa ayene ku Yeruselemi. Nde akileele: «Me bu kaamatuu kuu, me nafwaana ka uto ku ngaanda ya Looma.»

²² Ni mu buu, nde atsindii ku Masedwane boolo mu babaasili ba nde: Timoteo na Erasiti. Ka nde makulu abwidiaala taanga hoolo mu itinini kia Asia.

²³ Mutaanga dii, butsa-butsa ba mifuri babwiiri mu ngaanda ya Efeso, mu ndaa Kuulu a Pfumu.

²⁴ Mutsuli a palata*, wa kuumbu Dimitiri, akitsulu mu palata bifwa-fwani bia nzo a inzia-nziaambi kia mukaasa wa kuumbu Aretemi. Mu isala kii nde na basiali ba nde bakibaa ndaanda yalaa.

²⁵ Nde akukii basiali ba nde na baa bakisala isala kiafwaanina na kia nde, na wabaleeli: «Bambaayi ba me, beni diayaaba ti isala ki ili mu uha bisa-beni busini balaa.

²⁶ Ka beni dili mu umono na dili muyuu ma mali mu ulabuu! Pawuli me wuu, li mu uyaabisa ti, banziaambi ba baata bali mu uyiluu mu mioo mia bo, a bali banziaambi ba ngwanya pe. Nde matuu ukoo baata balaa, a ndila mu ngaanda ya Efeso yi pe, ka tee mu itinini kioosi kia Asia, paa basiingi ma nde ali mu uleele.

²⁷ Baata utuu ubele isala kia bisi a beni mundaa ma nde ali mu uleele, na umeengele nzo a inzia-nziaambi kia mukaasa kia kuumbu Aretemi. Ni inzia-nziaambi me kii, ki bali mu ukuundu mu itinini kioosi kia Asia na mu tsi yoosi yadiengilele

* **19:24** *palata italia* kiatala ki bali mu utsulu, mu uyiluu mboongo dia bitali, biluungu, miluungu, na biloo bikimi.

baata. Munda yii, Aretemi a ubwaba na likiinsi pe!»

²⁸ Ba bayuyi mandaa maa, bo baluuli mu kesi, na baloyi, baleeli: «Nyaala, Aretemi nziaambi a basi Efeso, anaanguu!»

²⁹ Ngaanda yoosi yaluuli mu butsa-butso. Kutso kuu, bakaangi na bakoyi Ngayu na Arisitariki, baata ba ngaanda ya ku Masedwane, ba bakisa midieenge na Pawuli. Bayeni bo boosi ku mbuu yi baata bali na ipfu kia ubaavuutunu.

³⁰ Pawuli ali na nzala ya umonuu nha kulu a koongi, ka miyiii miamulii.

³¹ Kaba la bapfumu ba mu itinini kia Asia, ba bali bambayi ba nde, batsindii nde mukeenzi paa anyaala uyene ku mbuu yi baata bubaavuutunu.

³² Mutaanga dii, koongi yavuutini yali kutso butsa-butso: ba bamosi bakiloo mu uloombo ndaa mosi, bana mu uloombo ndaa kimi, na balayi mu bo a bakiyaaba pe mu ki ndaa bo bakukini.

³³ Baata bakimi mutso koongi babiindili ndaa kwaa muutu moosi wa kuumbu Alekandere, wu Buyuudayo bakitsindi mu uba nha kulu. Alekandere anaangili koo mu usaa utsuu na ubiindili mandaa nha kulu a koongi.

³⁴ Ka mu taanga di baata bayaabi ti nde Muyuudayo, boosi baloyi mu ndaa mosi, mu tsitsi a manguungu moolo, baleeli: «Nyaala, Aretemi nziaambi a basi Efeso, anaanguu!»

³⁵ Tumake, musonii a mikaanda mu bakuutu ba ngaanda atuuyi uwurusu koongi, aleeli: «Basi Efeso! Baata boosi bayaaba ti ngaanda ya Efeso yili ikuundu kia nzo a nziaambi wa mukaasa

Aretemi, ngaa litu wanaanguu. Efeso yili ka iku-undu kia iteyi kia nde kiamati ku yula.

³⁶ A so muutu moosi pe wu utuu usa paa mu ndaa yii, beni diafwaana uba na swii na dinyaala uyiluu mandaa weti baata ba biwulu.

³⁷ Beni dibeyi baata ba nhaa na nha, bunu bo a bayibi pe bisii bia nzo a nziaambi a bisi wa mukaasa, na a batuu nde pe.

³⁸ So Dimitiri na bambaayi ba nde ba isala, bali na ndaa na muutu, manzo ma pfuundisi na mo, na banzioonzi ka na bo, bayafuundu kuu.

³⁹ Ka so beni dili na ndaa kimi ya uyaabisa, sa bakengese yo ku pfuundu a ikuutu kia ngaanda.

⁴⁰ So a dikebi pe, utuu uyafuundu bisi mu miyilimi lolu li, ti bisi dimaatsindi baata mu usa butsa-butsa. A dituu ubaa buungu pe mu uyiluu mvuutini ya pili yi, mu ndaa ti, a dituu uha mbiindili yafwaana mu yo pe.» Bu amani mu utsuu buu, nde aleeli kwaa baata muutu-muutu avutuu ku nzo a nde.

20

Midieenge mia Pawuli ku tsi ya Masedwane na ya Eleene

¹ Taanga di butsa-butsa me bawiiri, Pawuli akukii bangaa imiini na wabahamisi. Bu amani uha bo mabweele, nde ayeni ku tsi ya Masedwane.

² Bu akitaba tsi yii, kutso bimoo na bo, nde akiyene ahamisa bangaa imiini kwalaa. Tumake, nde ayeni ku tsi ya Eleene.

³ Nde alabisi batsuungi batata kuu. Mu taanga di nde akeni uholo bootu paa ayene ku tsi ya Siria, nde ayuyi ti Bayuudayo bakisa mapfuundu mu

nzala ya ti bamudusu. Ni mu buu, nde aholi kesili ya uvutuu mu kuulu ya Masedwane mu uto ku tsi ya Siria.

⁴ Baata bakiyene na Pawuli itwaari, ni ba: Sopatiri mwaana a Pirusi wa ku ngaanda ya Beere, Arisitariki na Sekundusi basi Tesalonika, Ngayo wa ku ngaanda ya Derebe, Tikiki na Trofimi ba ku itinini kia Asia, na Timoteo.

⁵ Baa-na-ba batswaamii, na bakebi bisi ku ngaanda ya Trowasi.

⁶ Nha mbisi a mukuungi wa mapa ma bahele ufunusu, bisi diakoti mu bootu ku ngaanda ya Filipi. Biluumbu bitaana bu biayooyi, bisi diayibaa bo ku Trowasi, kuu dialabisi limiingi libiimbili.

Etiki asiimbii mu likwa ku ngaanda ya Trowasi

⁷ Mu tsitsii ya Saba, bisi diali diakukunu mu udia biloo bia itwaari, na Pawuli akiyiisi bangaa imiini. Bu nde ali na tsimi ya uyene mu iluumbu kiaduku, nde ayiisi mu taanga dialaa, natee kati a kati a butsuu.

⁸ Miindi miali mialaa, mu itsuru kia nzo kia ku yulu, mu bisi diali diakukunu.

⁹ Mufuru a baala mosi wa kuumbu Etiki, ali adiaala nha neele a nzo. Nde alaari tolo la mifuri bu Pawuli adiingi mu uyiisi. Mu taanga di nde ali ala tolo, nde apatii umatuu mu ingo kia nzo ya matata, natee nha tsi. Bo banaangili nde, ka nde ali amaakwa.

¹⁰ Pawuli bu asutii, abaandini, wamuholi mu mioo mia nde na aleeli: «A diba na boomo pe, nde musii ali!»

¹¹ Tumake, bu babwihaata, Pawuli abukili lipa na badi lo mu itwaari. Nha mbisi a utsuu kwala, natee bu bwisi bakieeri, nde ayeni.

¹² Bavutii na mwaana a baala wuu ku nzo a nde, bu ali ka musii. Ndaa yii yahamisi boosi kwala.

Pawuli amati ku ngaanda ya Trowasi, na ayeni ku ngaanda ya Mile

¹³ Bisi diakoti mu bootu na diatswaamii mu uyene ku Asosi, ku diayuhisini mu ubwaanana na Pawuli. Bisi diayilii buu, munda ti nde ali ahoi kesili ya uyene ku ngaanda ya Asosi mu miili.

¹⁴ Mu taanga di nde ayibaasa bisi ku Asosi, bisi diamuholi, diakoti na nde mu bootu na diayeni ku iduku kia Mitilene.

¹⁵ Bu diamati kuu, iluumbu kiaduki, bisi diahami mu uyene mu bootu na diatoori nha kulu a iduku kia Kiyo. Mu iluumbu kiabwiduku, bisi diatoori nha iduku kia Samosi, tumake, mu iluumbu kia nha mbisi a kii, diatoori ku Mile.

¹⁶ Pawuli ahoi kesili ya uhele utsikini mu ngaanda ya Efeso, munda uhele ulabisa taanga, mu itinini kia Asia. Nde ayilii buu, munda ti nde akibingili uto mu mawasa ku Yeruslemi, tswaamina iluumbu kia Pentekoti ito.

Pawuli ayoli na bakuutu ba libuundu ku Efeso

¹⁷ Pawuli bu ali ku Mile, nde atumisi bakuutu ba libuundu ba ku Efeso.

¹⁸ Mu taanga di bakuutu baa bayiri kwaa nde, nde wabaleeli: «Ubaanduu iluumbu kiatsiomi ki me natoori mu itinini kia Asia, beni diayiluu uyaaba ndiaatili a me nha kati a beni.

¹⁹ Me nasalili Pfumu mu ukuluu kwoosi, kutso matsanga na pasi di me namoni mu ndaa a mapfupfundu ma Bayuudayo.

²⁰ Beni diayaaba ti, me a nasweyi pe ndaa so mosi ya mufunu kwaa beni. Me nayaabisi na nayiisi beni mioosi, mu manzo ma beni na nha kulu a baata boosi.

²¹ Me nati Bayuudayo na basi Eleene mu ukinguu kwaa Nziaambi na usa imiini mu Pfumu a bisi Yiisu.

²² Mu taanga di, me ndi mu uyene ku Yeruselemi, weti bu Muheebili wa Ngira ali mu utumu me, na a nayaaba pe mi mibwiilili me kuu.

²³ Ka ndila ti, mu pasi ngaanda, Muheebili wa Ngira aba mu uyaabisa me ti perese na mapasi bili mu ukebe me.

²⁴ Ka mu me, idiingi kia me a ili na ndutu pe. Kili na ndutu kwaa me, ni mu usukusu isala ki Pfumu Yiisu aha kwaa me: uyaabisa Ndaa Yimbwe ya bweese ba Nziaambi kwaa baata boosi.»

²⁵ «Me nalabii nha kati a beni mu uyene ayaabisa Ipfunu kia Nziaambi, ka mu taanga di, me nayaaba ti so mosi mu beni a ubwamono me pe.

²⁶ Ni mu buu me nileelee beni lolo li: so mosi mu beni diimbili, “iia” a yili ndaa a me pe.

²⁷ Ka me nadiyaabisi minhana mia Nziaambi mioosi, kwahele a uswee beni ndaa so mosi.

²⁸ Diba likanda mu ndaa a beni bame, na mu ndaa mukaanga a mameme wu Muheebili wa Ngira aha beni mu ukebe. Diyiluu ukebe mukaanga mameme wu Nziaambi asuumbu mu tala ya makili ma mwaana a nde makulu.

²⁹ Me nayaaba ti ku mbisi a nziendili a me,

miminzi sa mikoto nha kati a beni na sa batsala mukaanga a mameme.

³⁰ Na nha kati a beni, baata sa baleele mandaa ma pia, paa bakoo bangaa imiini mu uduku bo.

³¹ Ni mu buu, diyele! Na dilibili moonyi ti, mu tsitsi a bilimi bitata, butsuu na nyanga, me a na koono pe ulibili moonyi so kutso matsanga, kwaa mosi-mosi mu beni.»

³² «Ka mu taanga di, me niyeelele beni kwaa Nzi-aambi na mu mandaa ma bweese ba nde. Nde li na litu la ukulusu beni mu imiini, na uha mukobo kwaa boosi ba banambita mu nde.

³³ Me a nasaa ubaa mboongo pe, so woolo, na so milwaata mia muutu pe.

³⁴ Beni diayaaba beni bame ti me nasala mu mioo mia me, mu ubaa bi me na banduu ba me, diali na bio nzala.

³⁵ Me nadilayi mu mioosi ti bubwe mu usala mbii buu, mu ndaa ubaasila bawele. Dilibili moonyi mu mandaa ma Pfumu Yiisu aleeli nde makulu: “Kinyi yili yavululu mu uha, ka a mu uyaka pe.»

³⁶ Pawuli bu amani utsuu, nde atsukini na bo itwaari, na akuundi Nziaambi.

³⁷ Boosi balili, babuumbi Pawuli, na bamun-yumbiti mu uha nde mabweele.

³⁸ Bo bavuli umono ngebe munda ti Pawuli aleeli kwaa bo ti bo a bubwamono nde pe. Tumake, bo bayiyili nde natee bu nde akoti mu bootu.

21

Pawuli ayeni ku ngaanda ya Yeruselemi

¹ Nha mbisi nha diakabii na bo, bisi diayeni ku iduku kia Kose mu bootu. Bukia ngwaali, bisi diayeni ku iduku kia Rodesi. Bu diamati kuu, bisi diatoori ku ngaanda ya Patara.

² Ku Patara, bisi diayibaasa bootu lakisabuu mubu mu uyene ku tsi ya Fenisi. Bisi diakoti mu lo na diayeni.

³ Mu taanga di diatoori bebele na iduku kia Kipiria, bisi diasiiisi kio mu koo kia imbwoo, na diayeni ku peembi a tsi ya Siria. Bisi diatsikini nha ngaanda ya Tiro, mu usutulu mifunu miali mu bootu.

⁴ Bisi diabaasi bangaa imiini ku Tiro, na dialabisi biluumbu tsaamba itwaari na bo. Muheebili wa Ngira wabalibili munda Pawuli na bo bamuleeli ti, anyaala uyene ku Yeruselemi.

⁵ Ka Biluumbu tsaamba bu bialabii, bisi diahami mu ubwaduku kuulu a bisi. Bo boosi bayiyili bisi itwaari na bakari na baana ba bo, natee ku mbari a ngaanda. Bu diatoori nha mukoo a mubu, bisi diatsukini na diakuundi Nziaambi.

⁶ Tumake, ku mbisi a uhelisine mabweele, bisi diakoti mu bootu, na bo bavutii ku manzo ma bo.

⁷ Midieenge mia bisi mia mu bootu miasuki bu diamati ku ngaanda ya Tiro, mu uto ku ngaanda ya Potolimayi. Kuu bisi diahi mabwe kwaa baana ba nguu na dialabisi iluumbu imosi na bo.

⁸ Mu iluumbu kiaduki, bisi diayeni na diatoori ku ngaanda ya Sezare. Bu diali kuu, diakoti na diadiaali mu nzo a muyiisi a Ndaa Yimbwe, kuumbu a nde Filipino. Nde ali mosi mu baata tsaamba ba basooli mu isala kia ukaba biloo kwa bakwiili ku Yeruselemi.

⁹ Filipino ali na baana bana ba banduumbu, ba

bali keni a bavutunu pe na babaala, bo bali na bungori ba mbilili.

¹⁰ Bisi diali nhaa, umatuu biluumbu bialaa. Mubili mosi, wa kuumbu Angabusi, amati ku itinini kia Yuuda, na ayiri nhaa.

¹¹ Nde ayimono bisi, aholi kobo a Pawuli, akuti bibolo mu miili na mu mioo mia nde makulu, na aleeli: «Mono miyaabisi Muheebili wa Ngira: Bayuudayo ku Yerusalemi sa bakutu ngaa kobo yi bibolo, weti bu beni dili mu umono bu, na sa bamuyeelele mu mioo mia bangooyi.»

¹² Nha mbisi a uyuu mandaa maa, bisi na baana ba nguu ba ku Sezare, diapeli Pawuli paa anyaala uyene ku Yerusalemi.

¹³ Ka, Pawuli avutili aleeli: «Mu ima dili mu ulili na dili na nzala ya udeehese ibaala ki ndi na kio? Me namaayilimi, a ndila mu bibolo bi bukutu me pe, ka na mu ukwa ka ku Yerusalemi mu kuumbu a Pfumu Yiiisu.»

¹⁴ Ka bu diakooni usobo matsimi ma nde, bisi dianyaali, na dialeeli: «Nyaala litoono la Pfumu liyilima!»

¹⁵ Nha mbisi a ulabisa biluumbu kuu, bisi diayilimi mu usa midieenge na diayeni ku Yerusalemi.

¹⁶ Miyii mia ku Sezare miayiyili bisi kuu. Na bo babiti bisi ku nzo a muutu mosi wa kuumbu Naasoni ku bisi diafwaana ula. Nde ali musi Kipiria, na nde ali ngaa imiini umatuu bele pe.

Pawuli abwaanini na Yaakobi

¹⁷ Mu taanga di bisi diatoori ku Yerusalemi, baana ba nguu bayaki bisi mu kinyi.

¹⁸ Bukia ngwaali, Pawuli ayeni na bisi ku nzo a Yaakobi, kwali na mvuuntini a bakuutu ba libu-undu boosi.

¹⁹ Pawuli abii bo, na aleeli musama na yaki-yaki, mu mandaa moosi ma Nziaambi ayilii nha kati a bangooyi mu isala kia Pawuli.

²⁰ Bu bamani uyuu nde, bo bakiinzi Nziaambi. Tumake baleeli kwaa Pawuli: «Mwaana a nguu a bisi, we li mu umono, buni mapfuundu ma Bayuudayo mamaasa imiini mu Pfumu Yiisu, kasi bo boosi keni bakangama mu Mikele mia Mooso.

²¹ Ka mono bayaabisi kwaa bo ti we li mu uyene ayiisi kwaa Bayuudayo boosi, bali mu udiaala mu matsi ma bangooyi, banyaala utumumu mikele mia Mooso, banyaala ka ubwakeke baana ba bo ba babaala, na banyaala ubwaduku bukulu ba Bayuudayo.

²² Nha ka buni bisi di sa? Mu ndaa ti bo sa bayuu ti we nha li!

²³ Bubwe we yiluu mandaa ma bisi dileele kwaa we. Bisi dili nhana babaala bana, ba basa mulaba kwaa Nziaambi.

²⁴ Yene na bo, tsieemese nyutu a we itwaari na bo. Futu mboongo mu bo paa bakuungulu bo naanga dia mutswe. Nha mbisi nhaa baata boosi sa bayaaba ti mabaleele mu we mali mandaa ma pia. Na sa buyabina ti we ka, li mu utumumu Mikele mia Mooso.

²⁵ Ka kwaa bangooyi ba bamaasa imiini, bisi diayaabisi bo mu mikaanda kesili dia bisi. Bo bafwaana mu uhele udia banyama ba baha bungori kwaa biteyi, udia pe makili, udia ka pe banyama babahele upalisa makili, na banyaala

tsoongili.»

²⁶ Ni mu buu, Pawuli ayeni na babaala bana baa, na iluumbu kiaduki, bo boosi batsieemise manyutu ma bo. Tumake Pawuli akoti ku kati a lipaanga la nzo a Nziaambi mu uyaabisa kwaa ngaanga Nziaambi, ki taanga biluumbu bia tsieemini bikaasuku, pili mosi ti mu ki taanga bakaaha bungori kwaa Nziaambi mu mosi-mosi mu bo.

Pawuli bakaangi ku nzo a Nziaambi

²⁷ Biluumbu tsaamba bia tsieemini bu biali bika mu uwa, Bayuudayo bakimi ba ku itinini kia Asia, bamoni Pawuli mutso nzo a Nziaambi. Bo baktisi butsa-butsa kutso koongi, paa bakaanga nde.

²⁸ Bo baloyi: «Baata ba Iseraeli, dibaasila bisi! Monani muutu wuli mu uyiisi mu mambuu moosi na kwaa baata boosi paa bahele ukiinzi baata ba Iseraeli, Mikele mia Mooso na Nzo a Nziaambi yi. Na mu taanga di, nde maalooso na paa bangooyi mutso nzo a Nziaambi, na maasumunu mbuu ya Ngiri yi!»

²⁹ Bo batsuyi buu, munda ti bu bo bamoni Pawuli itwaari na Trofimi musi Efeso mutso ngaanda ya Yeruselemi, bo batsimi ti Pawuli akotisi nde mutso nzo a Nziaambi.

³⁰ Butsa-butsa bakoti mu ngaanda yoosi, na baata badumi matiini mu mapeembi moosi. Bakaangi Pawuli, na babiti nde ku mbari a lipaanga la nzo a Nziaambi. Nhaa-na-tsi, bo badibii minywa lipaanga.

³¹ Bu bakisaa udusu Pawuli, mvuungu ya-toori kwaa mukuutu watsiomi wa masodaare ma

Looma ti butsa-butsa bamaakoto mu Yerusalemi yoosi.

³² Mawasa-mawasa, nde aholi masodaare na bakuutu ba bo, na adumi tiini mu uyene kwali koongi. Bu bamoni mutumi a masodaare na masodaare, bo banyaali utete Pawuli.

³³ Ni mu buu, mukuutu a masodaare wa tsiomi bu asweesi nha peembi a Pawuli, atumi bakaanga na bakutu nde bibolo mikuru mioolo mia bitali. Tumi nde asiayi mu uyaaba muutu wu nde na ali, na nde ima ayiluu.

³⁴ Ka kutso koongi, baata ba bamosi bakiloo mu uleele ndaa mosi, na bana mu uleele ndaa kimi. Mukuutu masodaare me wuu, a atuuyi uyaaba ndaa so mosi pe yi bakitete Pawuli nha kati a butsa-butsa baa. Ni mu buu, nde atumi babiti Pawuli ku nzo a masodaare.

³⁵ Mu taanga di Pawuli atoori nha yulu a ikaari, masodaare mamunaangili munda ti koongi yakitsimi uyiluu nde bubi.

³⁶ Ka boosi bakiduku nde mu uyene aloo: «Diamudusu!»

Pawuli atsuuyi kwaa baana ba nguu ba nde ba Bayuudayo

³⁷ Mu taanga dibakee ukotoso Pawuli mutso nzo a masodaare, nde aleeli kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi: «Ndi na muswa mu uleele we ndaa?» Nde wamufuuli: «We ayaaba utsuu ndaa ya basi Eleene?»

³⁸ We a ni musu Ngipiti wakotisi butsa-butsa mu biluumbu bialabii bi pe, na wabiti ku tsi ya tsata mafuundu mana ma bipunga-pungu pe?»

³⁹ Pawuli avutili: «Me Muyuudayo, nabutuu mu ngaanda Tarasi, ngaanda yayabina kwala, mu itinini kia Silisi. Ni mu buu, kolokolo a we, ha me muswa mu utsuu kwaa koongi.»

⁴⁰ Mukuutu a masodaare wamuhi muswa. Pawuli atemini nha yulu a ikaari, anaangili koo paa koongi yiba na pii. Baata boosi bawuri, na nde wabatsuyi mu ndaa ya Bayuudayo.

22

¹ «Baana ba nguu ba me na bataayi ba me, diyuu ma me ndi na mo ma uleele beni mu taanga di munda ukala nyutu a me.»

² Bu bo bayuyi ti nde li mu utsuu kwaa bo mu ndaa ya Bayuudayo, bo badiaali na pii. Ni mu buu, Pawuli aleeli:

³ «Me Muyuudayo ndi, me nabutuu ku Tarasi, mu itinini kia Silisi. Ka me nha Yeruslemi nha nakulu, na Ngamalieele ali muyiisi a me, na nde ayiisi me mu uyaaba bubwe-bubwe mikele mia bakaa ba bisi. Me nali ka nakangama mu mifuri mioosi mu Nziaambi weti bu beni dili lolo li.

⁴ Me nakwaamisi natee mu iteesi kia likwa, ba bakiduku Kuulu a Pfumu. Me natumu mu ukaanga na ulooso perese bakaasa na babaala.

⁵ Nguu a bangaanga ba Nziaambi, na pfuundu a ikuutu kioosi, utuu uta imbaangi ti me ngwanya ndi mu uleele. Bo batsindii kwaa baana ba nguu ba ku Damaseko me na bahi me mikaanda, mim- iha me muswa mu uyene ku ngaanda yii, mu yakaanga baata baa, na ubee bo ku Yeruslemi paa bafuundusu bo.»

Pawuli ayaabisi kiingili a mayele a nde

⁶ «Me ali mu kuulu, na me nakibesene na ngaanda ya Damaseko. Itsundu-a-tsundu ku peembi a nguungu ya nzanga, liyalila la mifuri lamati ku yula ladiengilili me peembi na peembi.

⁷ Me nabwi nha tsi, na nayuyi muniingi a ndaa wakileele kwaa me: “Sawuli, Sawuli, mu ima we li mu ubingisi me?”

⁸ Me nafuuli: “We na li, Pfumu?” Muniingi a ndaa avutili: “Me ni Yiisu musi Nazareti wu we li mu ubingisi.”

⁹ Ba bali itwaari na me bamoni liyalila, ka bo a bayuyi pe muniingi a ndaa a muutu wakitsuu kwaa me.

¹⁰ Ni mu buu, me nafuuli: “Ima me nafwaana usa, Pfumu?” Na Pfumu aleeli kwaa me: “Temene yene ku Damaseko, na kuu sa baleele we mioosi mi Nziaambi utumu we mu usa.”

¹¹ Bu liyalila la mifuri lii lakitisi me ingima-ngimi, ba bali itwaari na me bakaangi me mu koo, na babiti me ku Damaseko.

¹² Kuu kwali na muutu mosi wa kuumbu Anania, muutu ngaa likiinzi la Nziaambi na wali akangama mu mikele mia bisi, na Bayuudayo boosi ba ku Damaseko bakita imbaangi ki ibwe mu nde.

¹³ Nde ayiri kwaa me, atemini nha peembi a me, na aleeli kwaa me: “Sawuli, mwaana a nguu a me, nyaala ti we bwamono!” Nhaa-na-tsi me nabwibaanduu umono, na me namoni nde.

¹⁴ Nde abwileele: “Nziaambi a bakaa ba bisi, akwasoolo we paa we yaaba litoono la nde, we mono nde Ngaa libweeye, na we yuu muniingi a ndaa a nde.

¹⁵ Ka we afwaana uba mbaangi a nde nha kulu

a baata boosi, mu uyaabisa moosi ma we moni na ma we yuyi.

¹⁶ Na mu taanga di, we ima li mu ubwakebe? Temene, holo libootuu na ta kuumbu a nde mbili, paa we tsieeme mu masumu ma we.”»

Pawuli ayaabisi buni Pfumu atsinduu nde kwaa bangoooyi

¹⁷ «Me navutii ku Yerusalemi. Bu me nakiku-undu mu nzo a Nziaambi, me nabayi monini.

¹⁸ Me namoni Pfumu, na nde aleeli kwaa me: “Sa mawasa pala mu Yerusalemi, ka basi ngaanda yi a busiingi imbaangi kia we mu me pe.”

¹⁹ Me navutili: “Pfumu, bo bayaaba bubwe ti me nakiyene mu pasi nzo a makutunu ma Bayuu-dayo, mu uloso bakisa imiini mu we mu perese, na utete bo.

²⁰ Na mu taanga di badusi Estefano mbaangi a we, me ka nali nhaa. Me nasiingisi miayilii ba badusi nde, na me makulu wakikaanga bikutu bia bo.”

²¹ Ni mu buu, Pfumu aleeli kwaa me: “Yene, ka me sa tsinduu we kula, kwaa bifuumbu bili mu matsi makimi!”»

Pawuli amweesi ti nde musi Looma

²² Koongi yayuyi Pawuli natee bu nde amani uleele mandaa maa. Ka ni mu buu, boosi baloyi na baleeli: «Didusu nde! Muutu wa pili yi a afwaana mu uba moonyi nha tsini a toto nha pe.»

²³ Bo bakiloo mu mifuri, bakidulu biyungu, bakiwisi bio ku yulu na bakinaangala lifuundu.

²⁴ Mukuutu a masodaare ahi litumu la ukotoso Pawuli kutso lipaanga la nzo a masodaare, na

utete nde bikoti, paa atsuu mu ki toono koongi yakiloo mu mifuri mu ndaa nde.

²⁵ Ka bu bamukuti mikuru paa bamutete bikoti, Pawuli aleeli kwaa mukuutu a kama masodaare wali nhaa: «Beni dili na muswa wa utete musi Looma bikoti kwahela a ukwafuundusu nde?»

²⁶ Mukuutu a masodaare bu ayuyi buu, nde ayiyaabisa kwaa mukuutu wa tsiomi, wamuleeli: «Ima we tooni usa? Muutu wu musi Looma ali!»

²⁷ Mukuutu wa tsiomi ayeni nha peembi a Pawuli na wamufuuli: «Leele me, ngwanya we musi Looma li?» Pawuli avutili: «Ee, ni buu!»

²⁸ Ni mu buu, mukuutu wu aleeli: «Me nahi mboongo dialaa mu uba musi Looma.» Ka Pawuli avutili: «Ka me musi Looma umata mbutili a me.»

²⁹ Nhaa-na-tsi, babakeni utete Pawuli paa atsuu, batakii na nde. Bu nde ayaabi ti Pawuli musi Looma ali, mukuutu abayi boomo, munda ti nde ahi litumu la ukutu musi Looma bibolo mu mikuru mia bitali.

Pawuli nha kulu a pfuundu a bakuutu ba Bayuudayo

³⁰ Mukuutu a masodaare wa tsiomi ali na nzala ya uyaaba bubwe, mu ki toono Bayuudayo bafuundi Pawuli. Ni mu buu, iluumbu kiaduki, nde atumi bamunyangila bibolo bia mu mikuru mia bitali, na atumisi banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na pfuundu a bakuutu ba Bayuudayo boosi. Nha mbisi nde abeyi Pawuli na bamutemisi nha kulu a bo.

23

¹ Pawuli atali pfuundu a bakuutu ba Bayuudayo isooso, na aleeli: «Baana ba nguu bame, mu me, me

ndi mu usalila Nziaambi, mu matsimi masuungunu na mu bunyanga boosi, umata bele pe natee iluumbu ki.»

² Nguu a bangaanga ba Nziaambi wa kuumbu Anania, atumi ba bali nha peembi a Pawuli, mu utete nde nha munywa.

³ Ka Pawuli aleeli kwaa nde: «Muutu ngaa peluu, ka Nziaambi sa atete we! We adiaala nhaa mu ufuundusu me weti buli mikele, ka we makulu ali mu utumumu pe mikele, bu we maatumu ti batete me!»

⁴ Ba bali nha peembi a Pawuli bamuleeli: «We li mu utuu nguu a bangaanga ba Nziaambi!»

⁵ Pawuli avutili: «Baana ba nguu bame, me aba a nayaaba pe ti nde nguu a bangaanga ba Nziaambi ali. Ka bunu, mandaa ma Nziaambi mali mu uleele ti: “Atsuu ma mabi mu mukuutu a koongi a baata ba we pe!»»

⁶ Pawuli ali ayaaba ti kutso pfuundu a bakuutu ba Bayuudayo, ba bamosi ali Basaduki, na bakimi ali Bafarisi. Ni mu buu nde aloyi nha kulu a bo: «Baana ba nguu bame, me ndi mu Mufarisi, mwaana a Bafarisi. Mu ndaa ti me na sa ilimbisi mu tsimbilili a babakwa, ni bali mu ufuundusu me.»

⁷ Nde bu amani uleele buu, Bafarisi na Basaduki babaandii ukaama, na kabini yakoti mutso pfuundu a ikuutu.

⁸ Kabini yii ya yiri munda ti Basaduki bakileele ti tsimbilili a babakwa yo pe, so batumu ba Nziaambi bo pe, so miheebili ka mio pe. Ka Bafarisi bakileele ti bi bioosi bia ngwanya bili.

⁹ Kele yinene ya yuyini, na ndaamba a bayiisi ba

mikele, ba ku kaba la Bafarisi, batemini, baleeli mu mifuri mioosi: «Bisi a dimoni ndaa yimbi so mosi mu muutu wu pe, helape tumu a Nziaambi so a buu pe muheebili tsuyi kwaa nde!»

¹⁰ Kaama bu lavuli mifuri, mukuutu a masodaare abayi boomo ti sa bakese Pawuli bitsuru-bitsuru. Ni mu buu nde atumi masodaare mu usutuu, bapalisa Pawuli nha kati a bo, na babiti nde ku lipaanga lili nzo a masodaare.

¹¹ Mu butsuu baduki, Pfumu amonii kwaa Pawuli na wamuleeli: «Ba na ibaala! We maata imbaangi mu me nha Yeruselimi nha, we afwaana ka uta imbaangi mu me ku Looma.»

Bayuudayo bakuti pfuundu ya udusu Pawuli

¹² Bukia ngwaali, Bayuudayo bakimi bakuti pfuundu: balabi mukisi ti bo a bunywa pe na a budia ka pe so iloo imosi natee bu bo budusu Pawuli.

¹³ Litaanga la ba bakuti pfuundu yii ali lalutu maku mana ma baata.

¹⁴ Bo bayimono banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba Bayuudayo, na baleeli kwaa bo: «Bisi dimaalaba mukisi ti bisi a dibwadia iloo so imosi pe, natee bu bisi didusu Pawuli.

¹⁵ Ni mu buu, beni diloombo muswa kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi, mu kumbu a pfuundu a bakuutu ba Bayuudayo, mu ubee Pawuli, weti so beni dili na nzala ya ukengese ndaa a nde bubwe-bubwe. Bisi diamaa lebuu nde mweete na diamayilimi mu udusu nde, tswaamina nde uto nhaa na nha.»

¹⁶ Ka nzaba a Pawuli wa baala, mwaana a keri a nde, ayuyi pfuundu yii, ayeni ku lipaanga la masodaare, akoti na ayaabisi yo kwaa Pawuli.

¹⁷ Ni mu buu, Pawuli ati mosi mu bakuutu ba kama masodaare mbili na wamuleeli: «Biti mufuru a baala wuunawu kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi, ka nde li na ndaa ya uyaabisa kwaa nde.»

¹⁸ Mukuutu wuu a ayeni na nde, wamubitii kwaa mukuutu a masodaare wa tsiomi, na aleeli: «Pawuli wuli mosi mu makori, ata me mbili na aleele kwaa me mu ubee mufuru a baala wuunawu kwaa we, nde li na ndaa ya uleele we.»

¹⁹ Mukuutu a masodaare aholi mufuru a baala mu koo, ayeni na nde nha peembi, na wamufuuli: «Ki ndaa we tooni uleele me?»

²⁰ Nde wamuvutili: «Bayuudayo ba-maayuhusunu mu uloombo kwaa we mu ubiti Pawuli nha ngwaali, nha kulu a pfuundu a bakuutu ba bo. Bo sa basaa we ufutu ti bo bali na nzala ya ukengese ndaa a nde bubwe-bubwe.

²¹ We beeri keni uli asiingi ndoombili a bo pe, munda ti maku mana ma baata na baata bakimi nha kati a bo sa balebuu nde mweete. Bo balaba mukisi mu unyaala udia, na unyaala unywa natee bu budusu Pawuli. Mu taanga di, bo bamaayilimi na ndila kesili a we bali mu ukebe.»

²² Nha mbisi a uleele kwaa mufuru a baala mu unyaala uyaabisa kwaa muutu so mosi, mandaa ma mufuru wuu ayaabisi nde, mukuutu a masodaare wa tsiomi wamuvutili ku amati.

Babiti Pawuli kwaa mutumi Feliki

²³ Nha mbisi a nhaa, mukuutu a masodaare ati bakuutu boolo bakimi mbili, na wabaleeli: «Dikukuu makama moolo ma masodaare, maku-tsaamba ma masodaare ma mubaabiti basevaala, makama moolo ma masodaare bali mu udwaana

mu mayoo, na diyilimi beni boosi mu uyene ku Sezare, mu nguungu ya wa ya butsuu.

²⁴ Diyiluu ka basevaala ba bubiti Pawuli peembe-polo kwaa mutumi Feliki.»

²⁵ Nha mbisi a nhaa, nde asonii mukaanda weti bu:

²⁶ «Taata Feliki, mutumi a itinini, yaka mabwe mamati kwaa me Kolodo Lisiasi.

²⁷ Bayuudayo aba bakaanga muutu wu me ndi mu utsinduu kwaa we wu, na bakeni udusu nde. Ka mu taanga di me nayaabi ti nde musu Looma, me nayeni itwaari na masodaare ma me, na me nakuuli nde.

²⁸ Me bu nali na nzala ya uyaaba toono yi Bayuudayo bakifuundu nde, me nabiti nde nha kulu a pfuundu a bakuutu ba bo.

²⁹ Me namoni ti bo bakifuundu nde, mu mandaa matala mikele mia bo makulu. Ka nde a ayiluu ndaa yimbi pe, yi bafwaana udusu nde so ulooso nde mu perese.

³⁰ Na bu bayaabisi me ti Bayuudayo bakisa pfuundu ya ulebuu nde mweete mu udusu nde, mawasa-mawasa, me naholi kesili ya utsinduu nde kwaa we, na me naleeli kwaa bo, bayafuundu nde kwaa we.»

³¹ Masodaare mayilii weti bwali litumu li bo bayaki: bo baholi Pawuli na bamubiti ku ngaanda Antipatirisi mu butsuu.

³² Iluumbu kiaduki, masodaare ma makiyene mu miili mavutii ku lipaanga la bo. Ka masodaare makibiti basevaala mahami mu uyene kuulu mosi na Pawuli.

³³ Bu bo batoori ku Sezare, masodaare me mayakisi mukaanda kwaa mu mutumi Feliki na

bamumweesi Pawuli.

³⁴ Mutumi ataangi mukaanda, na afuuli Pawuli nde wa ki itinini ali. Bu ayaabi ti Pawuli ali musi itinini kia Silisi,

³⁵ nde wamuleeli: «Me sayuu we mu taanga di ba bafuundu we bakaato.» Tumake nde ahi litumu la ukebe Pawuli kutso lipaanga la nzo a mutini Erode.

24

Baata bafuundi Pawuli

¹ Nha mbisi a biluumbu bitaana, Anania nguu a bangaanga ba Nziaambi atoori itwaari na ndaamba a bakuutu ba Bayuudayo, na nzioonzi mosi kuumbu a nde Teritulusi. Bo bamonii nha kulu a mutumi Feliki, mu uyafuundu Pawuli.

² Babeyi Pawuli, na Teritulusi abaandii ufu-undu nde mbii bu: «Mukuutu Feliki, munda we bisi dili na iyeenge kiafwaana, na munda buyeri ba we, tsiobili yimbwe yikoti mu tsi yi na mandaa ma bisi boosi mamaabweye.

³ Bisi ditooni we kwalaa taata Feliki, mu mioosi mi bisi dili mu uholo mu taanga dioosi na mu mambuu moosi.

⁴ Ka me a natoono ulabisa we taanga pe, ni mu buu, me ndoombi we kolokolo mu uyu bisi, mu mwaana taanga hoolo.

⁵ Bisi dimoni ti muutu wu ngo mubi ali, isala kia nde mu ulooso butsa-butsa nha kati a Bayuudayo boosi, mu tsi yoosi. Nde mukuutu a libuundu la ndiimbisi la basi Nazareti.

⁶⁻⁷ Nde asiayi usumunu bungiri ba Nzo a Nzi-aambi, ni mu buu, bisi diakaangi nde.

⁸ So we fuuli nde manduru, we sa mono ti, mandaa moosi ma bisi dili mu ufuundu nde mali ma ngwanya.»

⁹ Bayuudayo basilili mifuundu mii, na baleeli ti mili mia ngwanya.

Pawuli akali nyutu a nde nha kulu a mutumi Feliki

¹⁰ Ni mu buu, mutumi Feliki ahi Pawuli muswa mu utsuu, na Pawuli aleeli: «Me nayaaba ti, we li mu uyiluu mandaa kutso libweeye mu tsi a bisi umata bilimi bialaa. Ka ni mu ilimbisi me tooni ukala nyutu a me nha kulu a we.

¹¹ We makulu utuu usaa makuulu ma uyaaba ti, biluumbu kuumi na bioolo keni a bialabuu pe umatuu bu me natoori ku Yeruselemi, mu ukiinzi Nziaambi.

¹² Muutu so mosi pe wamono me ti ndi mu ukaama na baata, so a buu pe, ndi mu utsindi baata mu usa butsa-butsa mutso nzo a Nziaambi, so mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo, so ku kati a ngaanda.

¹³ Baata ba a butuu pe umweese we ti mandaa ma bali mu ufuundu me mu taanga di mali ma ngwanya.

¹⁴ Ka me siingi nha kulu a we ti: me ndi mu usalila Nziaambi a bakaa ba bisi. Na me na sa imiini mu mioosi mi basonuu mu Mikele na mu mikaanda mia Mibili. Ka me ndi mu uduku Kuulu a Pfumu, ni Kuulu yii, yi bo bali mu uleele ti libuundu la ndiimbisi.

¹⁵ Me ndi na ilimbisi mu Nziaambi, ilimbisi ki bo makulu ka bali na kio, ti baata boosi bababwe na bababi sa basiimbuu mu likwa.

¹⁶ Ni mubuu, me ndi mu usa mifuri mu udi-aata taanga dioosi weti bwafwaana na mutimi watsieeme, nha kulu a Nziaambi, na nha kulu a baata.»

¹⁷ «Nha mbisi a bilimi bialaa, bi me na labisi mu matsi makimi, me navutii ku Yeruslemi, mu ubee libaasila kwaa baata ba me, na uha bungori kwaa Nziaambi.

¹⁸ Mu taanga di bo bayibaasa me mu nzo a Nzi-aambi, me ali mu utsieemese nyutu ame. Koongi a baata a yali nhaa pe, na butsa-butsa ka ali bo pe.

¹⁹ Ka ndila ndaamba a Bayuudayo ba itinini kia Asia bali nhaa, na ni bo bakeni uyafuundu me kwaa we, mbiiti bo bali na ndaa na me.

²⁰ So a buu pe, baata babali nha, bu bo bakifu-undusu me nha kulu a pfuundu a ikuutu, baleele ki ndaa yimbi bo bamoni mu me.

²¹ Ndaa yoosi utuu uba mu mi me nayaabisi mu mifuri nha kulu a bo, bu naleeli: “Mu ndaa ti me na sa ilimbisi mu tsimbilili a babakwa, ni bali mu ufuundusu me lolo li nha kulu a beni.”»

²² Feliki, wali wayaaba bubwe ndaa yatala Kulu a Pfumu, a atooni ukese ndaa yii iluumbu kii pe, na aleeli kwaa bafuundi: «Me sa kese ndaa a beni bu mukuutu a masodaare wa tsiomi Lisiasi akaayira.»

²³ Nde atumi kwaa mukuutu a masodaare mu ukebe Pawuli mu perese, na uha nde mwaana bunyanga hoolo paa banduu ba nde babaa muswa wa ubaasila nde.

Pawuli nha kulu a Feliki na Durusili

²⁴ Nha mbisi a mwaana biluumbu, Feliki ayiri na mukari a nde Durusili wali Muyuudayo. Nde

atumisi Pawuli na ayuyi nde mu miatala imiini mu Yiisu Kristo.

²⁵ Ka mu taanga di Pawuli abaandii utsuu mu ndaa yatala ndiaatili yafwaana nha kulu a Nzi-aambi, mu kamini a mutimi, na mu pfuundisi yikaayira, Feliki abayi boomo, na aleeli kwaa nde: «We utuu uyene wa we mu taanga di. Me sa bwata we mbili nha me nibaa taanga.»

²⁶ Nde atsuuyi buu, munda ti nde ali na ilimbisi ti, Pawuli sa aha nde mboongo, ni mu buu nde akitumusu nde taanga dioosi paa ayolo na nde.

²⁷ Nha mbisi a bilimi bioolo, Porosiwu Festusi akiti nha mbuu ya Feliki. Ka bu ali atoono umonuu wu mubwe nha kulu a Bayuudayo, Feliki anyaali Pawuli mu perese.

25

Pawuli aloombo bamufuundusu nha kulu a mutini Kayisari

¹ Biluumbu bitata nha mbisi a nha badiasi nde nha mbata a ipfumu ku ngaanda ya Sezare, mutumi wu mu nyatii, Festusi ayeni ku Yeruselemi.

² Ni kuu, Banguu ba bangaanga ba Nziaambi na bakuutu ba Bayuudayo, bayiri mu uyafuundu Pawuli. Bo baloombi kwaa Festusi

³ mu uha bo bweese ba ubwavutuu na Pawuli ku Yeruselemi, munda ti bo ali bamakutu pfuundu ya ulebuu nde mweete paa badusu nde mu kuulu.

⁴ Ka Festusi avutili ti Pawuli li mu perese ku Sezare, na mu mwaana biluumbu hoolo, nde makulu Festusi sa avutuu kuu.

⁵ Nde abwileele: «Nyaala bakuutu ba beni bayene itwaari na me ku Sezare, paa bafuundu muutu wu kuu, mbiiti nde ayiluu ndaa yimbi.»

⁶ Festusi alabisi ndila biluumbu pwombo so a buu pe kuumi kwaa bo, tumake, nde avutii ku Sezare. Iluumbu kiaduki, nde adiaali mu nzo a pfuundisi, na atumi babee Pawuli.

⁷ Mu taanga di nde ayiri, Bayuudayo babamati ku Yerusalemi bamudiengilili na bamufuundi mu mandaa malaa matsitsi, ma bo makulu bakooni uta imbaangi mu mo.

⁸ Ka Pawuli akali nyutu a nde bu aleeli: «Me a nayiluu ndaa yimbi so mosi pe, nha kulu a mikele mia Bayuudayo, so nha kulu a Nzo a Nziaambi, so nha kulu a mutini Kayisari.»

⁹ Festusi bu ali atoono umonuu muutu wu-mubwe nha kulu a Bayuudayo, afuuli Pawuli: «Buni, tooni wa we mu uyene ku Yerusalemi, paa bafuundusu we, nha kulu a me mu ndaa yii?»

¹⁰ Pawuli avutili: «Me ndi nha kulu a mbata a pfuundisi a mutini, ninhka ka bafwaana ufuundusu me. Me a nayiluu ndaa yimbi nha kulu a Bayuudayo pe, weti bu we makulu ayiluu uyaaba bubwe-bubwe.

¹¹ Mu mioosi mi bali mu ufuundu me, mbiiti me nasa bubi, na mbiiti me nayiluu ndaa yi me nafwaana ukwa mu yo, me a nibisi pe ukwa. Ka so a uli pe na ndaa ya ngwanya mu mifuundu mia baata ba mu me, muutu so mosi pe wuli na muswa mu uyeelele me kwaa bo. Me ndoombi ti mutini Kayisari afuundusu me.»

¹² Ni mubuu Festusi, bu amani utsuu na baata ba pfuundu a nde, avutili: «We loombi ti mutini

Kayisari afuundusu we, ka we nha kulu a nde uyene.»

Pawuli nha kulu a mutini Angiripa na Berinise

¹³ Biluumbu holo bu bialabii, mutini Angiripa na keri a nde Berinise, batoori ku Sezare mu ubii Festusi.

¹⁴ Bu bali na biluumbu bialaa bia ulabisa kuu, Festusi ayaabisi ndaa a Pawuli kwaa mutini, bu wamuleeli ti: «Nhaa na nha uli na muutu mosi wu Feliki asiisi mu perese.

¹⁵ Mu taanga di me nayeni ku Yeruselemi, banguu ba bangaanga ba Nziaambi, na bakuutu ba Bayuudayo bamufuundi na baloombi kwaa me mu uha nde tsieembili.

¹⁶ Me navutili kwaa bo ti, basi Looma a bali pe na ipfu kia uyeelele muutu ku nzo a pfuundisi, mbiiti nde keni a abaa pe taanga dia ukala nyutu a nde nha kulu a bambeeni ba nde, mu mi bali mu ufuundu nde.

¹⁷ Ni mu buu bo boosi bayiri na me nha. Mu uhele ulabisa taanga dialaa, bukia ngwaali, me nayidiaala mu nzo a pfuundisi na me natumi babee me muutu wuu.

¹⁸ Bambeeni ba nde batemini mu ufuundu nde, ka mifuundu mia bo a miamweese pe ti nde ayiluu mandaa ma mabi, weti bu me naba mu ukebe.

¹⁹ Ka bo bakikaama na nde ndila mu miatala libuundu la bo, na mu ndaa muutu moosi wa kuumbu Yiisu, wakwiiri, na wu Pawuli ali mu uyaabisa ti nde moonyi akeni.

²⁰ Ka me a namoni pe buni me nituu utaba ndaa yi, ni mu buu me nahi tsimi kwaa Pawuli mu uyene ku Yeruselemi paa bamufuundusu kuu.

²¹ Ka Pawuli aloombi ti mutini a basi Loma afuundusu nde. Ni mu buu me natumi ti bamukebe mu perese natee bu me nitsinduu nde kwaa mutini Kayisari.»

²² Angiripa aleeli kwaa Festusi: «Me natoono uyuu muutu wu me makulu.» Festusi avutili: «Nha ngwaali we kaayuu nde.»

²³ Ni mu buu, bukia ngwaali, Angiripa na Berinise bayiri na batsieengi ba bo kutso lidumu loosi li bali mu uha kwaa ba pfumu. Bobakoti mutso nzo a pfuundisi na bakuutu ba masodaare na bakuutu ba ngaanda ba buzitu. Mu litumu la Festusi, babeyi Pawuli.

²⁴ Tumake Festusi aleeli: «Mutini Angiripa na beni boosi badili nhana bisi, dimono muutu wu. Bayuudayo boosi, bayiri mu ufuundu nde kwaa me, umata ku Yerusalemi, natee nhaa na nha. Bo bali mu uloo na bali mu uleele ti nde a abafwaana pe mu uba moonyi.

²⁵ Ka me moni ti, nde a ayiluu toono so moosi pe yi bafwaana udusu nde. Ka nde makulu, aloombo ti mutini a basi Looma afuundusu nde. Ni mu buu, mu ndaa mandaa ma ndeme aleeli, me naholo kesili ya utsinduu nde kwaa mutini.

²⁶ Ka me a ndi na ndaa ya mufunu ya usonuu kwaa mutumi a basi Looma mu toono a nde pe. Ni mu buu me mbeyi nde nha kulu a beni, na vuluvulu nha kulu a we, mutini Angiripa, paa ti nha mbisi a manduru ma bufuulu nde, me baa ndaa ya usonuu.

²⁷ Ni mu buu, bubwe pe kwaa me, mu utsinduu kori ku Looma kwahele a ubiindili bubwe-bubwe matoono moosi ma bali mu ufuundu nde.»

26

Pawuli akali nyutu a nde nha kulu a Angiripa

¹ Mutini Angiripa aleeli kwaa Pawuli: «We li na muswa mu utsuu mu ndaa ukala nyutu a we.» Ni mu buu, Pawuli anaangili koo kia nde, mu ubaanduu utsuu weti bu:

² «Taata Angiripa, me ndi na kinyi lolo li mu ukala nyutu a me nha kulu a we mu mioosi mi Bayuudayo bali mu ufuundu me,

³ bu uli ti we ayiluu uyaaba bubwe-bubwe bukulu ba Bayuudayo na mandaa ma makaama ma bo. Ni mu buu me ndoombi kwaa we mu uyu me kutso kamini a mutimi.»

⁴ «Umata bufuru ba me, Bayuudayo boosi bayaaba bwali ndiaatili a me, na buni me nadiaali nha kati a baata ba me, ubaanduu ku tsi yi babutu me natee bu me na kuli ku Yeruslemi.

⁵ Bo bayaaba me umata bele pe, na bo makulu utuu uta imbaangi, so bo batoono, ti me nali inama mu kaba la Bafarisi. Na Bafarisi ni ba bavulu ukangama mu mikele mia Bayuudayo nha kulu a ma kaba mana moosi.»

⁶ «Na mu taanga di, me ndi nha kulu a pfuundisi munda ti, me na sa ilimbisi mu lilasina li Nziaambi asi kwaa bakaa ba bisi.

⁷ Bifuumbu kuumi na bioolo bia baata ba bisi ba sa ilimbisi mu umono nzilimini a lilasina lii, bu bali mu usalila Nziaambi mutso pamini butsuu na nyanga. Ni mu ndaa ilimbisi kii, mutini a me, Bayuudayo bali mu ufuundu me!

⁸ Mu ima beni Bayuudayo dili mu usa paa ti, Nziaambi utuu usiimbili babakwa?

⁹ Me makulu ka, nakitsimi ti me nafwaana ud-waanisa mu makuulu moosi, baata babali mu utaangila kuumbu a Yiisu musi Nazareti.

¹⁰ Maa, ni ma me nayilii ku Yeruselemi. Banguu ba bangaanga ba Nziaambi bahi me muswa, na me naloosi bangaa imiini balaa mu perese. Na mu taanga di bakikese bo tsieembili ya likwa, me nakisilili.

¹¹ Mutaanga dioosi, bu me nakilabuu mu manzo ma makutunu ma Bayuudayo moosi, me nakimweese bo pasi na me nakibamuu bo mu usibi Nziaambi kwalaa. Kesi a me ya mifuri nha yulu a bo yabiti me mu ubingisi bo natee mu magaanda ma bumweenyi.»

Pawuli abiindili kiingili a mayele ma nde

¹² «Ni mu buu me nayeni ku ngaanda ya Damaseko, mu litumu na muswa bi banguu ba bangaanga ba Nziaambi bahi me.

¹³ Mutini a me Angiripa, bu me nali mu kuulu, mu nguungu ya nzanga, me namoni liyalila lamati ku yula, lavulu nyanga mu ungeyene, ladiengilili me na layalisi me na bambaayi ba me ba mi-dieenge.

¹⁴ Bisi boosi diabwi nha tsi na me nayuyi muni-ingi a ndaa wakileele me mu ndaa ya Bayuudayo: “Sawuli, Sawuli! Mu ima we limubingisi me? Ka mu ibuu we li mu udwaana weti iboori kili mu uhele utumumu pfumu a nde wakaanga muti mu usuungusu nde mu kuulu.”

¹⁵ Me nafuuli: “We ni na Pfumu?” Na Pfumu avutili kwaa me: “Me ni Yiisu, wu we li mu ub-ingisi.

¹⁶ Ka siimbuu, na temene. Me monii kwaa we paa we ba musiali a me. We sa ba mbaangi a me mu uyaabisa buni we moni me lolo li, na uyaabisa ma me nibwamweese kwaa we.

¹⁷ Me sa kuulu we mu mioo mia Bayuudayo na mu mioo mia bifuumbu bikimi, ku me kaatsinduu we.

¹⁸ Me tsindii we paa we dibili bo misi: we maasa bo mu pimisi na ubee bo ku liyalila; we maasa bo mu lituu la Saatina na ubee bo kwaa Nziaambi. So bo basiiri imiini mu me, bo sa baholo nyaalili a masumu ma bo na mbuu nha kati a baata babangira ba Nziaambi.”»

Pawuli li mu utsuu mu isala kia nde

¹⁹ «Ni mu buu, mutini Angiripa, me a na bisi pe utumumu monini yi me na bayi yamati ku yulu.

²⁰ Ka me nakwiyiisi tsiomi kwaa basi Damaseko na basi Yeruslemi, tumake kwaa basi Yuuda loosi na kwaa bifuumbu bikimi. Me na loombi ti: bo basobo ndiaatili, mu ukinguu kwaa Nziaambi na umweese mu biyiluu bia bo ti mu ngwanya bo bamaasobo.

²¹ Ni mu ndaa yii, Bayuudayo bakaangi me bu nali mu Nzo a Nziaambi na basiayi mu udusu me.

²² Ka Nziaambi akali me, natee mu iluumbu ki, na me keni nhaa na nha, mu uta imbaangi kia me kwaa boosi, kwaa baana ba bangebe na kwaa bakuutu. Me a ndi mu uyaabisa mandaa makimi pe so a ndila maa maleeli Mooso na Mibili mamafwaana uyilimi:

²³ ti Mesiya afwaana umono pasi, ti nde sa aba watsiomi mu usiimbuu mu babakwa na sa ayaabisa liyalila la liyobolo kwaa baata ba ifuumbu bioosi bikimi.»

Pawuli aloombo kwaa Angiripa mu mene mi-aanzi mu Pfumu

²⁴ Bu Pawuli akitsuu mu ukala nyutu a nde, Festusi aloyi mu mifuri: «We lari lili mu ukolo we, Pawuli! We ayii kwalaa ni mu buu, we ka mu ubeele lari!»

²⁵ Pawuli avutili kwaa nde: «Pfumu Festusi, me a nabeele wa me lari pe. Mandaa ma me ndi mu uleele, mali ma ngwanya na ma masuungunu.

²⁶ Mutini a me we ayiluu uyaaba mandaa ma moosi. Na nha kulu a we, me utuu utsuu mu mo mu ilimbisi kioosi. Me na sa imiini ti we a adiimbili ndaa so moosi mu mo pe, munda ti mo a mayilimi mu tsweeyi pe, ka mo mayabina nha kula baata boosi.

²⁷ Mutini Angiripa, we asa imiini mu maa mayaabisi mibili? Ee me nayaaba ti we asa imiini mu mo!»

²⁸ Angiripa aleeli kwaa Pawuli: «Matsimi ma we ti we utuu usobo matsimi ma me, paa me ba ngaa Kristo mu ndila mwaana a taanga hoolo?»

²⁹ Pawuli avutili: «So iba mu taanga holo so a buu pe mu taanga dikaayira, me ndi mu ukuundu Nziaambi paa ti a ndila we pe, ka beni boosi badili mu uyuu me lolo li, beni diba ka weti bu me ndi, ka kwahale a ukutulu beni mikuru mia bitali mi me ndi na mio mi!»

³⁰ Nha mbisi a uyuu mandaa maa, mutini Angiripa, na Festusi mutumi a tsi, na Berinise na boosi bali itwaari na bo, batemini.

³¹ Bu batakii nha peembi bo baleelisini ti: «Muutu wu a ayiluu toono so moosi yi bafwaana udusu nde so ulooso nde mu perese pe.»

³² Na Angiripa aleeli kwaa Festusi: «So nde aba a aloombo pe ti bamufuundusu nha kulu a mutini Kayisari, beeri bubwe mu uha nde bunyanga.»

27

Pawuli bamutsindii ku Looma

¹ Bu baholi kesili ti bisi diafwaana uyene ku tsi ya Italia mu bootu, bahi Pawuli na makori makimi nha mioo mia mukuutu a masodaare, wa kuumbu Yuuli, mosi mu binama bia mikaanga mia mutini a Looma.

² Bisi diakoti mu bootu lamati ku Adaramita, lakiyene ku peembi a pooro ya itinini kia Asia. Bisi diayeni na muutu wali kuumbu Arisitariki, wa ku tsi ya Masedwane mu ngaanda ya ku Tesalonika.

³ Iluumbu kiaduki, bisi diatoori ku ngaanda ya Sidoni. Yuuli wakikebe Pawuli mu bungeele boosi, ahi nde muswa mu uyamono banduu ba nde, paa baha nde libaasila mu bi ali na nzala a bio.

⁴ Bu diamati nhaa, bisi diayeni ku peembi ya simi, ku taanda a iduku kia Kipiria, kuu iteembi ali mifuri pe.

⁵ Bisi diasabii mubu, bebele na itinini kia Silisi na kia Pamfili, na diatoori ku ngaanda ya Mira mu itinini kia Lisia.

⁶ Nha mbuu yii, mukuutu a masodaare me wuu, bu amoni bootu lakimatuu ku ngaanda ya Alekandere lakiyene ku tsi ya Italia, nde akotisi bisi muu.

⁷ Mu biluumbu bialaa, bisi diakiyene buke-buke. Na mu pasi dialaa, bisi diatoori ku peembi a ngaanda ya Kinide. Ka bu iteembi kiadikoon-isi mu uduku musuungunu wuu, bisi dialabii ku

baanda a Salemoni kutoso a iduku kia Kerete, kuu iteembi ali mifuri pe mialaa.

⁸ Mu pasi, bisi diahami mu uyene mu mukoo-mukoo, natee bu diatoori ku mbuu yi bubaata ti «pooro yimbwe ya mabootu», bebele na ngaanda ya Lasee.

⁹ Bisi dialabisi taanga dialaa na diamoni ngo pasi. Bootu lakiyene mu pasi dioosi munda ti, iluumbu kia Bayuudayo kia nyalili a masumu ali imaalabuu. Ni mu ndaa yii Pawuli wabalibili moonyi, na aleeli kwaa bo ti:

¹⁰ «Banduu ba me, me ndi mu umono ti mi-dieenge mi, sa miba mia tsitsi: bootu na bioosi bili mutso muu sa bibiiyi kwalaa. Na nha mbisi, bisi bameme ka utuu uhelele muwuumu.»

¹¹ Kasi mukuutu a masodaare ali avulu usa ilimbisi, mu mubiti a bootu na mu ngaa bootu, mu iteesi kia uhele uyuu mia kileele Pawuli.

¹² Ndaa yimosi ya ti, itsikini kia mabootu kii ali a kiafwaana pe mu udiaala nhaa mu taanga dia kioori kia mifuri. Ni mubuu babalayi mu babali mu bootu, baholi kesili ya umatuu nhaa. Bo ali na tsimi so butuu ubaayato ku Feniki, ku itsikini kia mabootu kia ku iduku kia Kerete. Itsikini kii kiatalisi ku baanda ya peembi yili mu udiaama taanga, kuu bisi utu usweeme iteembi, natee bu taanga dia kioori kia mifuri dilabuu.

Iteembi kia mifuri mu mubu

¹³ Iteembi kia ike-ike kiamati ku baanda kibaandii upepe. Bo bahamisi matsimi ma bo ma uyene. Bo banyangili mikuru mia bitali bialeme miakikaanga bootu na bayeni bebele na simi la iduku kia Kerete.

¹⁴ Mwaana idii hoolo iteembi kia mifuri, kia kuumbu «iteembi kia ku taanda, bele na ku ipala taanga», kiasutii umatuu ku yulu a milaanda mia iduku.

¹⁵ Iteembi kii kiabiti bootu na a diabayi bwa usa pe mu utemese bootu na bisi diasiiisi kuulu ya tsiomi yi diaki duku, diakiyene mayene-ayene mu litumu la iteembi.

¹⁶ Bisi dialabii ku baanda a iduku kia kuumbu Kawuda na bisi diasweemi hoolo nha mbuu yii. Mu pasi dialaa bisi diatuyi utemese luungu lilikee li bayesene munda uvuusu baata.

¹⁷ Bu baloosi luungu mu bootu, basiali ba mu bootu, bakutili misiingi mu mbata a bootu loosi, mu uhamisa lo. Bu bali na boomo ba uyakieeluu nha yulu a bimumuni bia musiee ku simi la tsi ya Libi, bo basutili mabala maleme ku mbisi a bootu paa lo liyene buke-buke na banyaali iteembi itsindi bootu.

¹⁸ Iluumbu kiaduki, iteembi kiahami mu unyingisi bootu labisi mu mifuri. Baata babaandii ubumu mifunu miali mu bootu mutso mubu.

¹⁹ Mu iluumbu kia bitata, basiali ba bootu, badumini bisalili bi bali mu ubiti bootu mu mubu.

²⁰ Biluumbu bialaa bialabii, tari na bambwelele a biabwimonuu kwaa bisi pe. Ka iteembi kiahami mu mifuri mialaa. Na ilimbisi kia uvuu ali ka kio pe mu bisi.

²¹ Babali mu bootu a babayi pe bia udia, umatuu belepe. Pawuli bu atemini nha kati a bo, aleeli: «Oo! Banduu bame, ali bwafwaana ti beni diyuu me, na uhele usiisi iduku ya Kerete, keni a ubiiyisi na ufuhusu bi bioosi pe.

²² Ka mu taanga di, me niloombo kwaa beni mu

ulwaata ibaala, ka muutu so mosi mu beni a ukwa pe. Kasi ndila bootu likaa fuu.

²³ Ee, mu butsuu ba, tumu a Nziaambi a me, wu me ndi mu usalila, ayamonuu kwaa me

²⁴ na nde leeli kwaa me: “Pawuli aba na boomo pe, we afwaana uyamonuu nha kulu a mutini Kayisari. Na munda we, Nziaambi mu litoono la nde mu we, boosi bali mu usa midieenge na we, sa bavuu.”

²⁵ Ni munda yii, banduu diba na ibaala, munda me na siingi Nziaambi: ma nde aleeli kwaa me, sa mayilimi.

²⁶ Ka bisi diafwaana ukwayakieeluu nha yulu a imbumuni kia iduku imosi.»

²⁷ Butsuu baa, bali ka ba kuumi bana. Umatuu bu iteembi kiabaandii uyene atsindi bisi, nha yulu a mubu wa Mediterane. Mu kati a kati a butsuu, basiali ba mu bootu, batsimi ti helape ali dimaaswesuu bebele na toto.

²⁸ Bo bayesini musundu a maamba na babayi ba meetere maku matata na tsaamba. Bu baswesii nha kukulu hoolo, babwiyesene musundu a maamba, na babayi ba meetere maku moolo na pwoombo.

²⁹ Bo bali na boomo, ti bootu la bisi sa liyakubu mamanya. Ninha bo basutuli bitali bibinene bina ku mbisi a bootu, paa lo liyene buke-buke, na bakikuundu ti bwisi bukia mawasa.

³⁰ Ka basiali ba mu bootu bali na nzala ya usisi bootu mu ubata. Bo bafuti ti bitali bibinene bialeme buyakutulu ku mutswe a bootu. Basutuli luungu lilikee ku mutswe a bootu.

³¹ Pawuli aleeli kwaa mukuutu na kwaa masodaare ti: «So baata ba basiisi bootu, beni a dituu

uvuu pe.»

³² Ninha masodaare matabili misiingi mi bali bakutulu luungu me, na babwisi lo layeni mu maamba.

³³ Tswaamini a bwisi bukia, Pawuli ahamisi bo boosi mu uholo bia udia, nde aleeli ti: «Iluumbu ki kia kuumi na bina beni dili kutso kwaamisa na kwahele a udia iloo.

³⁴ Ni mu ndaa yii me nileeke beni mu uholo bia udia, ka bio bili na ndaanda munda mvuuyili a beni. Ka a so mosi mu beni pe ukaadiimbisi linaanga la mutswe a nde.»

³⁵ Bu aleeli mandaa maa, nde aholi lipa, avutili matoondo kwaa Nziaambi, nha kulu a bo boosi, tumake nde abukili lo na abaandii udia.

³⁶ Bo boosi balwaati ibaala, na bo ka badiiri.

³⁷ Mutso bootu bisi diali makama moolo maku tsaamba na baata basamina.

³⁸ Bu muutu-muutu adiiri na ayutii, babumi biloo bioosi mu mubu munda uleengese bootu.

Bootu lafuuyi

³⁹ Busi bu bakieeri, basiali ba mu bootu a bab-wiyaaba kwali toto pe, kasi bo batalili mwaana a maala ma maamba na musiee wapalila. Bo bakuti tsimi ya uyesene ubiti bootu nha mbuu yii.

⁴⁰ Bo banyangili bitali biabinene, bialeme na banyaali bio biyene mu mubu. Mu taanga ni dii, banyangili misiingi mi bakisalila mu usuungusu bootu. Tumake bo bahaatisi tsaanda yinene ku kulu a bootu, paa ti iteembi itsindi bootu natee ku simi.

⁴¹ Ka bo bayikubu imbumuni kia musiee, bu bo bali keni nha kati a kati a mubu. Na bootu lakielii nha mbuu yii. Itsuru kia mutswe a bootu

kiayikatuu kutso musiee na bootu ali ka bwa unyingini pe. Mu taanga dii itsuru kia mbisi kiatsi-aamii mu ndaa mifuri mia mapo.

⁴² Masodaare mabayi tsimi ya udusu makori, paa ti so mosi mu bo, anyaala ubata munda uvuusu nyutu a nde, mu uyobo.

⁴³ Ka mukuutu a masodaare bu ali atoono uvusu Pawuli, akabisi tsimi a bo yii. Nde atumi kwaa boosi babatuu uyobo, badumuu, mu maamba na bakwayene ku simi.

⁴⁴ Babamosi baduki bambaayi bu basalili mabala na bibabari bia bootu. Mu mutindi wuu bo boosi batoori ku simi, peembe-polo.

28

Pawuli ku iduku kia Malite

¹ Bu diatoori bubwe nha iduku kii peembe-polo, bayaabisi bisi ti kuumbu a kio Malite.

² Baata ba ku iduku kii badibwaani mu litoono lalaa. Bu mvulu akino na abeyi kioori kialaa, bo bavuuti mbaa yinene, bati bisi boosi mbila mu uyayoto yo.

³ Pawuli atoli iko kia bitsotso mu udumunu kio ku mbaa, ka pili apali kutso kuu mu ndaa mbabiri a mbaa, akayi nde na akatili nha koo kia nde.

⁴ Baata ba ku iduku kii bu bamoni pili mu utiingi mu koo kia Pawuli, bo baleelisini nha kati a bo ti: «Ngwanya muutu wu mudusi ali, munda ti pfuundisi a nziaambi a bisi, a yitooni uha pe nde muswa mu uba moonyi, so bu nde avuuyi mu mubu.»

⁵ Ka Pawuli akubili koo kia nde, taari abwi kutso mbaa. Nde a amoni pasi so hoolo pe.

⁶ Baata boosi bakikebe ti koo kia nde sa idaanda, so a buu pe sa akwa nhaa-na-tsi. Ka bubakebi mu idii kialaa, bo a bamoni ndaa ya pasi yabwiilili nde pe. Bo basobi matsimi, na baleeli ti: «Nde nziaambi ali.»

⁷ Bebele na mbuu yii, ali na lipaanga la mutumi a iduku kii, kuumbu a nde ni Pubiliwusi. Nde wadiyaki mu litoono lalaa na wadidiaasi ku nzo a nde mutsitsi a biluumbu bitata.

8 Taayi a Pubiliwusi ali ala nha yulu a mbuu. Nde ali na baa na moonyo wa makili. Pawuli ayimono nde, akuundili nde Nziaambi, wamunayi mioo, na nde abeelii.

⁹ Nha mbisi a nhaa, babeeri bakimi ba ku iduku bayiri ka kwa Pawuli, na bo babeeli.

¹⁰ Bo bamweesi bisi likiinzi lalaa. Mu taanga di bisi diakiyilimi mu uyene mu bootu, bo bahi bisi bioosi biali biafwaana mu midieenge.

Pawuli atoori ku ngaanda ya Looma

¹¹ Batsuungi batata bu ba labiyi, bisi diakoti mu bootu lakimata ku ngaanda ya Alekandere. Kumbu yibakita bootu lii: «banziaambi ba bambu». Bootu me, ali la labisi taanga dia kioori ku iduku kii.

¹² Bisi diatoori ku ngaanda ya Sirakuse, kuu bisi dialabisi biluumbu bitata.

¹³ Bu diakoti mu bootu, bisi diaduki mukoo a mubu na diatoori ku ngaanda ya Lengio. Iluumbu kiaduki, iteembi kia peembi ya baanda kiakipepe, nha mbisi a biluumbu bioolo bisi diatoori ku ngaanda ya Puzolisi.

¹⁴Mu ngaanda yii, bisi diabaasi baana ba nguu, ba baloombi bisi mu udiaala na bo mu tsitsi a

limiingi li mosi. Tumake, bisi diatoori ku ngaanda ya Looma.

¹⁵ Baana ba nguu ba ku Looma bu bayuyi mamvuungu ma bisi, bayibwaana bisi nha mafu-ulu ma Apiwusi, na «Manzo ma Bieenyi Matata». Pawuli bu wabamoni avutili matoondo kwaa Nzi-aambi, na abwibaa mifuri.

¹⁶ Mu taanga di diatoori ku Looma, bahi muswa kwaa Pawuli mu udiaala mu nzo ya ndebake. Lisodaara lakikebe nde.

Pawuli ayiisi ku ngaanda ya Looma

¹⁷ Nha mbisi a biluumbu bitata, Pawuli atumisi ku nzo a nde bakuutu ba Bayuudayo ba ku Looma. Bu bayikukunu, nde aleeli kwaa bo ti: «Baana ba nguu, me nayaaba ti a nayiluu ndaa yimbi so mosi pe kwaa ifuumbu kia bisi a beni, so a buu pe kwaa bukulu ba bakaa ba bisi a beni. Ka bakaangi me ku Yeruselimi, na bayeelili me kwaa basi Looma.

¹⁸ Ka bakuutu ba Looma bu bafuuli me manduru, bo moni ti ali bubwe baha me bunyanga, munda ti a babayi pe toono ya uha me tsieembili ya likwa.

¹⁹ Ka Bayuudayo a basiingi pe ti banyaala me, ni mu ndaa yii me naloombi ti mutini Kayisari a kengese toono a me. Ka me a ndi na matsimi pe ma ufuundu ifuumbu kia me.

²⁰ Ni mu ndaa yii me naloombo ti dimononani, na me tsuu na beni. Ee, mu ndaa muutu wuu, me ndi kori mu mikuru mia bitali mi. Mu muutu me wuu, mukaanga a Iseraeli asuusu ilimbisi.»

²¹ Bo bamuvutili ti: «Mu ndaa yatala we, bisi a di-aholo pe mukaanda so mosi wamata ku ngaanda Yuuda. Muutu ka so mosi pe mu baana ba nguu

wamatuu kuu, mu uyayaabisa bisi mi mialabii, so a buu pe mu uyatsuu ma mabi mu kuumbu a we kwaa bisi.

²² Ka bisi aba diatono uyuu matsimi ma we. Mundaa ti bisi diayaaba ti mu mambuu moosi, bali mu udwaanisa libuundu li we akangama mu lo li.»

²³ Bo bakuti layi na Pawuli, na, iluumbu kia layi bu kiatoori, bo bayiri mu litaanga lalaa ku nzo yi nde akidiaala. Ubaanduu ngwaali natee tsitsii, Pawuli abiindili kwaa bo, nde ayaabisi bo mu miatala Ipsumu kia Nziaambi, na asiayi makuulu ma bo bu utuu usiingi Yiisu. Nde akibiindili bo ubaanduu mu mandaa mabasonuu mu Mikele mia Mooso, natee mu Mikaanda mia Mibili.

²⁴ Baata babamosi basiiri imiini mu ma nde akileele, ka bana a basiiri imiini pe.

²⁵ Mu taanga di bo bakivutuu kwahele a uyuhusunu nha kati a bo, Pawuli aleeli kwaa bo ndaa ya tsieelele yi: «Mu ngwanya Muheebili wa Ngira watsuyi mu Yeesaya kwaa bakaa ba beni,

²⁶ nde aleeli:
“Yene kwaa baata ba, na leele bo:
beni sa diyuu, ka a diyaaba mbiindili pe;
beni sa ditala, ka a dimono pe.

²⁷ Mundaa ti baata ba ka na mutswe pini:
bo bamaadibuu matswi ma bo,
bo bamaadibuu misi mia bo,
paa misi mia bo mihele umono,
matswi ma bo mahele uyuu,
na mu mayele ma bo bakoono uyaaba mambi-
indili,

na banyaala uyiri a vutuu kwaa me, paa me beelese bo☆.”

28 Pawuli abwileele kwaa bo, munda yii beni diafwaana uyaaba ti, mu taanga di Nziaambi maatsinduu ndaa ya liyobolo kwaa bangooyi. Bo sa bayuu yo!» [

29 Pawuli bu amani utsuu mandaa maa, Bayuudayo bakiyene avutuu mutso kaama la mifuri nha kati a bo.]

30 Pawuli adiaali mu tsitsi a bilimi bioolo mu nzo yi nde akifutu. Nde akiyaka baata boosi babakiyamono nde.

31 Nde akiyaabisa Ipfumu kia Nziaambi, na akiyiisi mandaa matala Pfumu Yiisu Kristo, mu ilimbisi kioosi, na kutso bunyanga.

New Testament in the Yaka language (Congo-Brazzaville)

The New Testament in the Yaka language of the Congo

copyright © 2024 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ivatan (Yaka)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 3 May 2025 from source files dated 3 May 2025

3b876d40-c02b-5fa1-8385-1b3b9a90b6ec